

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Obor: Hospodářská politika

Vývoj relací mezi minimálními příjmovými veličinami a mzdovou úrovní: ČR, období 1993 - 2018

diplomová práce

Autor: Bc. Petr Červenka

Vedoucí práce: doc. Ing. Magdaléna Kotýnková, CSc.

Rok: 2019

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Bc. Petr Červenka
V Praze, dne 20. 08. 2019

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí doc. Ing. Magdaléně Kotýnkové, CSc. za cenné připomínky, trpělivost a odbornou pomoc při zpracování diplomové práce.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem minimálních příjmových veličin, o kterých se nejčastěji diskutuje před volbami, kdy jednotlivé politické strany lákají své voliče, mimo jiné i na zvyšování minimální mzdy. Cílem mé práce bylo zjistit, jak je v České republice minimální mzda nastavena vzhledem k průměrné mzdě a jaký je následný dopad na míru nezaměstnanosti. V teoretické části jsem definoval právní ukotvení minimálních příjmových veličin, mezi které patří kromě minimální mzdy ještě hranice příjmu, na základě které se stanoví dávky pro chudé domácnosti. Následně jsem diskutoval již provedené studie zabývající se vlivem minimální mzdy na nezaměstnanost. V praktické části jsem porovnal jednotlivé poměry v zemích České republiky, Slovenska a Německa. V neposlední řadě byly sestaveny ekonometrické modely pro statistickou verifikaci minimální mzdy na míru nezaměstnanosti. Všechna tato zkoumání byla provedena v období 1993 – 2018. Práce potvrdila efektivní nastavení minimální mzdy v České republice a Německu a na základě ekonometrického modelu se potvrdil možný vliv minimální mzdy na míru nezaměstnanosti.

Abstract

This thesis deals with the topic of minimum income variables, which are most often discussed before the elections, when besides other actions individual political parties attract their voters to increase the minimum wage. The aim of the work was to find out how the minimum wage in the Czech Republic is set in relation to the average wage and what is the subsequent impact on the unemployment rate. In the theoretical part, I defined the legislation of minimum income variables, which include both the minimum wage and the subsistence limit, on the basis of which the benefits for poor households are determined. Subsequently, I discussed already conducted studies researching the effect of minimum wage on unemployment rate. In the practical part I compared the individual ratios in the countries of the Czech Republic, Slovakia and Germany. Last but not least, I built an econometric model which should have

statistically verified the effect. All these investigations were carried out in the period 1993 - 2018. The work confirmed the effective setting of the minimum wage in the Czech Republic and Germany and the statistical modelling confirmed the possible impact of the minimum wage on the unemployment rate.

Klíčová slova

minimální příjmové veličiny, minimální mzda, průměrná mzda, nezaměstnanost, analýza vzájemných relací

Key words

minimum income variables, minimum wage, average wage, unemployment, analysis of mutual elations

JEL klasifikace (JEL classification)

E24, E25, J3

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Bc. Petr Červenka**
Studijní program: **Ekonomie a hospodářská správa**
Obor: **Hospodářská politika**
Název tématu: **Vývoj relací mezi minimálními příjmovými veličinami a mzdovou úrovní: ČR, období 1993 – 2016**

Zásady pro vypracování:

1. Minimální příjmové veličiny a jejich využití v sociálně – ekonomické praxi je v České republice velmi diskutovaným tématem. Politické strany používají toto téma jako nástroj pro získání volebních hlasů. Cílem diplomové práce bude analýza vývoje minimálních příjmových veličin v relaci ke mzdové úrovni. Výzkum bude zaměřen na vzájemné vztahy mezi minimální mzdou, životním minimem, a existenčním minimem v relaci k průměrné, popřípadě mediánové, mzdě.
2. V teoretické části nejprve rozeberu jednotlivé minimální příjmové veličiny a vysvětlím jejich výhody i nevýhody pro společnost. Teoreticky rozeberu situaci i v ostatních evropských zemích.
3. V praktické části provedu porovnání vývoje minimálních příjmových veličin platných v České republice, ve Slovenské republice a v Německu. Budu analyzovat dopady změn minimálních příjmových veličin na míru nezaměstnanosti. Zaměřím se na ztrátu motivace k práci spojenou s vývojem nezaměstnanosti, čemuž bude předcházet analýza ekonomicko-kritériální funkce minimální mzdy.
4. Data budou zpracována za Českou republiku od jejího vzniku, tedy od roku 1993. Využiji srovnání s přední ekonomikou na evropském trhu, tj. s Německem. Další porovnání provedu se zemí, která začínala v roce 1993 ze stejného výchozího bodu, tj. se Slovenskou republikou. Pro analýzu statistických dat použiji data Ministerstva práce a sociálních věcí a Českého statistického úřadu. Pro vybrané zahraniční země použiji veřejně dostupná data, stejně jako v případě České republiky.

Rozsah práce: 70 stran

Seznam odborné literatury:

1. BROŽOVÁ, D. Je smysluplné zvyšovat minimální mzdu?. CEP Newsletter. 2013. č. 4, s. 7. URL: <http://www.institutvk.cz/sites/default/files/uploaded/04-news-2013.pdf>
2. KOTÝNKOVÁ, M. – BUŠTÝ, I. – CHOMÁTOVÁ, L. Revize věcné náplně a konstrukce životního minima a stanovení minima existenčního. 2003.
3. KOTÝNKOVÁ, M. Existenční minimum. Národní pojištění : odborný měsíčník. 2003. sv. 2003, č. 8-9, s. 23–25. ISSN 0323-2395.
4. PÍCL, M. – RICHTER, P. Minimální mzda a její vliv na nezaměstnanost v ČR. Acta oeconomica Pragensia: vědecký časopis Vysoké školy ekonomické v Praze. 2014. sv. 22, č. 6, s. 51–65. ISSN 0572-3043.
5. PÍCL, Michal a Oldřich KÖRNER. Vliv minimální mzdy na nezaměstnanost v ČR. 2016, 8.

Datum zadání diplomové práce: květen 2017

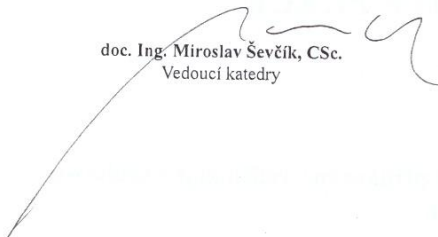
Termín odevzdání diplomové práce: prosinec 2017

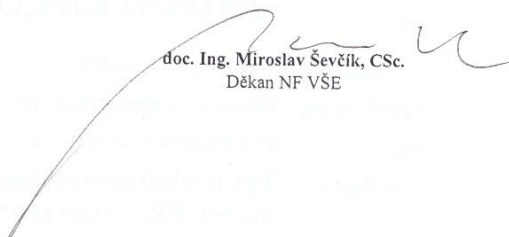
Bc. Petr Červenka
Řešitel

doc. Ing. Magdaléna Kotýnková, CSc.
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Úvod	1
TEORETICKÁ ČÁST	3
2 MINIMÁLNÍ PŘÍJMOVÉ VELIČINY	3
2.1 MINIMÁLNÍ MZDA	4
2.1.1 <i>Funkce minimální mzdy</i>	7
2.1.2 <i>Mechanismy utváření minimální mzdy</i>	8
2.1.3 <i>Kaitzův index</i>	9
2.2 ŽIVOTNÍ MINIMUM	9
2.3 EXISTENČNÍ MINIMUM	12
3 MZDA, PŘÍJEM A JEJICH NEROVNOSTI	14
3.1 MZDA	14
3.2 PŘÍJEM	15
3.3 PRŮMĚRNÁ MZDA.....	16
3.4 MEDIÁNOVÁ MZDA.....	16
3.5 MZDOVÁ NEROVNOST	16
3.5.1 <i>Gender wage gap</i>	17
3.6 PŘÍJMOVÉ NEROVNOSTI	19
3.6.1 <i>Ukazatelé příjmových nerovností</i>	20
3.6.2 <i>Giniho koeficient</i>	22
3.6.3 <i>Podíly nejchudších obyvatel na příjmech státu</i>	23
3.6.4 <i>Podíly nejbohatších obyvatel na příjmech státu</i>	24
4 NEZAMĚSTNANOST	25
4.1 TRH PRÁCE A VLIV MINIMÁLNÍ MZDY	25
4.2 MODEL Vlivu MINIMÁLNÍ MZDY NA NEZAMĚSTNANOST	28
4.2.1 <i>Neoklasický model nabídky a poptávky na trhu práce</i>	29
4.2.2 <i>Monopson na trhu práce</i>	30
4.3 JE NĚJAKÝ SPRÁVNÝ POMĚR MINIMÁLNÍ A PRŮMĚRNÉ MZDY?	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
METODIKA PRÁCE	33
5.1 MINIMÁLNÍ MZDA V RÁMCÍ EU	34
5.2 ANALÝZA VZÁJEMNÝCH RELACÍ	37
5.3 PRÁVNÍ VYMEZENÍ MINIMÁLNÍCH PŘÍJMOVÝCH VELIČIN V JEDNOTLIVÝCH ZEMÍCH	37
5.3.1 <i>Analýza Německa</i>	38
5.3.2 <i>Analýza České republiky</i>	45
5.3.3 <i>Analýza Slovenské republiky</i>	50
5.4 KOMPARACE HODNOT ZKOUMANÝCH ZEMÍ	56
6 VLIV MINIMÁLNÍ MZDY NA NEZAMĚSTNANOST	59
6.1 SPECIFIKACE MODELU	59
6.2 ODHAD A VERIFIKACE MODELU PRO ČR.....	61
6.3 ODHAD A VERIFIKACE MODELU PRO SR	68
6.4 SROVNÁNÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ PRO ČESKOU REPUBLIKU A SLOVENSKO	76
7 ZÁVĚR	78
8 SEZNAM GRAFŮ, ROVNIC A TABULEK	81
9 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ LITERATURY	84
PŘÍLOHA Č. 1 – POPISNÉ STATISTIKY POUŽITÉ V ANALÝZE	89

Úvod

Téma mezd, příjmů, zaměstnanosti a vývoje ekonomiky je diskutované téma, které se neřeší jen na úrovni politických špiček, vládních stran, ale i mezi běžnými spoluobčany. Je to ale téma, které se dotýká každého z nás. Názory na minimální příjmové veličiny, jako jsou minimální mzda, existenční a životní minimum se liší. Jak však sladit potřeby všech občanů České republiky, které mají naprosto rozdílné potřeby? Jak nastavit výši minimální mzdy, aby neporušovala její funkce a neměla negativní vliv na motivaci k práci?

V diplomové práci se budu zaměřovat právě na vývoj relací mezi minimálními příjmovými veličinami vzhledem k průměrné mzdě, která v naší ekonomice je, a poslední roky se jí daří velmi dobře. Pokud se podívám na minimální mzdu, tak vyvolává rozličné reakce. Zvláště jako opatření v sociální a ekonomické oblasti se stává předmětem sporu politických stran. Pravicové strany, jak už je jejich zvykem, odmítají většinu nepřírozených zásahů do trhu. Pravice prosazuje, že trh funguje lépe sám, než když jsou na něj aplikovány restrikce. Politická pravice stojí za názorem, že zvyšování minimální mzdy bude mít za následek zvýšení nezaměstnanosti, protože se hranice minimální mzdy posune na vertikální ose výše, čímž vznikne mezera mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce. Konkrétně dojde k převisu nabídky práce nad poptávkou. Mzdy tedy zaměstnancům skutečně porostou, ale menší skupině zaměstnanců. A těm, na které již s novou, vyšší, mzdou nezbylo místo, nemají ani svou starou mzdu a stávají se nezaměstnanými - za předpokladu, že nebereme v potaz šedou ekonomiku. Naopak levicové politické strany vidí zvyšování minimální mzdy jako nezbytný krok a vliv na nezaměstnanost nemá. Z empirie je možné vidět, že pokud byla u moci pravicová vláda, minimální mzda spíše stagnovala. Jakmile se dostala k moci vláda levicová, minimální mzda rostla, a to poměrně rychle.

V teoretické části diplomové práci nejdříve popíši jednotlivé příjmové veličiny, které jsou minimální mzda, životní minimum a existenční minimum. Zmíním také příjmové a mzdové nerovnosti, které provází každou společnost, a doplním funkce minimální mzdy. Dále se zaměřím na vliv minimálních příjmových veličin na nezaměstnanost a rozšířím své poznatky například o studie Carda a Kreugera, nebo

Neumarka a Waschera. Zatímco Card a Kreuger ve své studii negativní vliv minimální mzdy na nezaměstnanost nepotvrdili, Neumark a Wascher ano.

V praktické části diplomové práce se zaměřím na vývoj jednotlivých veličin, které navzájem porovnáám od vzniku České republiky, tedy od roku 1993, až do roku 2018. Abych měl data pro Českou republiku s čím porovnávat, provedu stejnou analýzu také pro Slovensko a pro Německo. Se Slovenskem provedu porovnání z toho důvodu, že jsme až do roku 1993 měli minimální příjmové veličiny nastaveny stejně a poté se vývoj obou zemí začal odvíjet odlišně. S Německem provedu porovnání proto, že s jedná o přední evropskou ekonomiku, kde byla minimální mzda aplikována až od roku 2015. Pro přehlednější komparaci výše minimálních příjmových veličin jednotlivých zemí provedu také pro každou zkoumanou zemi procentuální porovnání minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě. Toto porovnání provedu zejména kvůli ekonomicko-kritériální funkci minimální mzdy, která by měla zajišťovat zvýhodnění osob s pracovním příjmem oproti osobám pobírající pouze příjem sociální.

Cílem mé práce je zjistit, zda je minimální mzda v České republice nastavena efektivně vzhledem k průměrné mzdě a nesnižuje naopak motivaci k práci. Tyto hodnoty porovnáám s hodnotami, které se jeví jako doporučující od Mezinárodního měnového fondu a ostatních nadnárodních institucí a budou diskutovány v teoretické části. Následně sestavím ekonometrické modely, konkrétně vícerozměrnou regresní analýzu, pro statistickou verifikaci minimální mzdy na míru nezaměstnanosti, a to konkrétně pro Českou a Slovenskou republiku, jelikož mají uspokojivý počet pozorování.

Výsledky práce budou přínosné nejen z hlediska ekonomie, ale mohou být i vhodným vodítkem pro efektivní nastavení v oblasti sociální politiky.

Teoretická část

V teoretické části se budu věnovat několika aspektům, které charakterizují a ovlivňují otázku minimálních příjmových veličin. Jedním z těchto aspektů a zároveň základních prvků politiky státu je sociální politika. Ta sice neovlivňuje politiku státu přímo, ale může ovlivňovat například životní podmínky, rozvoj, sociální divergenci, mzdové a příjmové nerovnosti a v neposlední řadě ovlivňuje trh práce. Sociální politika se vzájemně ovlivňuje a doplňuje s politikou hospodářskou a kooperuje i s dalšími politikami. Igor Tomeš sociální politiku definoval jako soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů o změnu nebo fungování svého, nebo jiného sociálního systému (Tomeš, 2001). Sociální politika je tedy nadřazený pojem, který zastřešuje jednotlivé subkategorie, na které se poté dále dělí. Může to být oblast důchodová, majetková, bytová, rodinná, oblast na trhu práce, zdravotní pomoc, sociální ochrana, sociální pomoc a školství. Detailněji vysvětlím minimální příjmové veličiny, které reprezentuje minimální mzda, životní minimum a minimum existenční. Připojím výpočty těchto hodnot a explicitně uvedu tabulky s příklady jednotlivých domácností. Následně popíši rozdíl mezi mzdovou a příjmovou nerovností a definice mzdy, příjmu, průměrné mzdy a minimální mzdy. Tyto definice doplním o právní ukotvení jednotlivých pojmů a případně připojím i citaci paragrafů, které daný pojem přímo vymezují. V neposlední řadě se zaměřím na trh práce a jeho ovlivnění minimálními příjmovými veličinami, které by při expanzivním růstu oproti mzdové úrovni v České republice mohly mít negativní vliv na motivaci k práci. V této kapitole také uvedu ekonomické studie, které se touto problematikou zabývají a docházejí k různým závěrům. Uvedu také vyjádření světových institucí, jako je například World Bank, MMF nebo OECD, které polemizují o optimálním nastavení poměru minimální a průměrné mzdy, aby mělo opatření minimálních mezd stále pozitivní dopad.

2 Minimální příjmové veličiny

Mezi minimální příjmové veličiny jsou zařazeny tři ukazatelé. První z nich je minimální mzda, která patří v České republice mezi velmi diskutované téma.

Ekonomové diskutují o minimální mzdě kvůli jejímu vlivu na zaměstnanost, respektive nezaměstnanost. Další minimální veličinou je životní minimum, které se stanovuje pro různě komponované domácnosti, včetně domácností jednotlivců. Posledním ukazatelem minimální příjmové veličiny je existenční minimum, které se stanovuje na každou osobu ve stejné výši. Výše zmíněným veličinám se budu věnovat i v praktické části.

2.1 Minimální mzda

„Minimální mzda patří mezi nejstarší minimální příjmové veličiny s více než stoletou historií v anglosaských zemích, plní mnohostranné funkce a svým charakterem se pohybuje na pomezí sociálního a ekonomického hlediska, proto je obecně považována za sociálně-ekonomickou kategorii“ (Měchura 1994).

V České republice je minimální mzda definována v zákoně č. 262/2006 Sb. Podle § 111 představuje „minimální mzda nejnižší přípustnou výši odměny za práci v základním pracovněprávním vztahu. Mzda, plat nebo odměna z dohody nesmí být nižší než minimální mzda. Do mzdy a platu se pro tento účel nezahrnuje mzda ani plat za práci přesčas, příplatek za práci ve svátek, za noční práci, za práci ve ztíženém pracovním prostředí a za práci v sobotu a v neděli. Nedosáhne-li mzda, plat nebo odměna z dohody výši minimální mzdy, je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnanci doplatek“ (zákon č. 262/2006 Sb., § 111)

Vláda České republiky přijala na svém jednání dne 21. srpna 2017 nařízení vlády č. 286 /2017 Sb., kterým došlo ke změně nařízení č. 567/2006 Sb. („o minimální mzdě“). S účinností od 1. ledna 2018 se zvýšila základní sazba minimální mzdy o 1200 Kč měsíčně na 12 200 Kč. Pro rok 2019 se poté s účinností od 1. ledna 2019 zvýšila o 1 150 Kč, tedy na 13 350 Kč, nařízením vlády č. 273/2018. Ačkoli zákony o minimálních mzdách platí napříč světem v mnoha jurisdikcích, existují názory jak kladné, tak záporné. Příznivci minimální mzdy, což jsou například odbory, či levicoví politici, vidí výhody, jako je například zvyšující se životní úroveň pracovníků, snižují se chudoba a snižování nerovnosti mezi lidmi. Negativní dopad na zaměstnanost vylučují, stejně jako k tomu došli ve svých studiích například Card a Kreuger (1994). Naproti tomu odpůrci minimální mzdy naopak zdůrazňují nevýhody tohoto nařízení. Tito odpůrci jsou například pravicoví politici. Příznivcům oponují a mají za to, že

minimální mzda naopak chudobu zvyšuje a následně také zvyšuje nezaměstnanost, která se týká lidí s nižší kvalifikací, nebo méně zkušených zaměstnanců, k čemuž ve svých studiích docházejí také ekonomové Aaronson a French (2007). Dále také může poškozovat podniky. Minimální mzda je nutí, aby zvyšovaly ceny svých produktů a služeb, protože musí pokrýt zvyšující se variabilní náklady na výrobu, případně provoz, protože musí svým zaměstnancům platit stále vyšší mzdu.

Ministerstvo práce a sociálních věcí na svých webových stránkách vymezuje minimální mzdu v České republice pomocí následujících několika bodů.

1/ Minimální mzda je nejnižší přípustná výše odměny za práci v pracovněprávním vztahu. Její základní právní úprava je stanovena zákoníkem práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Výši základní sazby minimální mzdy a podmínky pro poskytování minimální mzdy stanovuje nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších.

2/ Minimální mzda se vztahuje na všechny zaměstnance v pracovním poměru nebo právním vztahu založeném dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr (dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti). Nerozlišuje se, jde-li o pracovní poměr na dobu určitou či neurčitou nebo o souběžné pracovní poměry. Nárok na minimální mzdu vzniká v každém pracovním poměru nebo právním vztahu založeném dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr samostatně.

Minimální mzda platí jako jediná mzdová veličina pro zaměstnance v organizacích podnikatelské sféry, v nichž se uplatňuje kolektivní vyjednávání o mzdách. V jednotlivých kolektivních smlouvách lze dohodnout minimální mzdu vyšší, než uvádí nařízení vlády o minimální mzdě.

V ostatních organizacích podnikatelské sféry, ve kterých není uzavřena kolektivní smlouva, nebo nejsou mzdové podmínky v kolektivní smlouvě sjednány, platí vedle minimální mzdy nejnižší úrovně zaručené mzdy. Nejnižší úroveň zaručené mzdy pro

1. skupinu prací je shodná s výší minimální mzdy. V nepodnikatelské sféře (veřejných službách a správě) se uplatňuje vedle minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy systém platových tarifů.

3/ Výše minimální mzdy

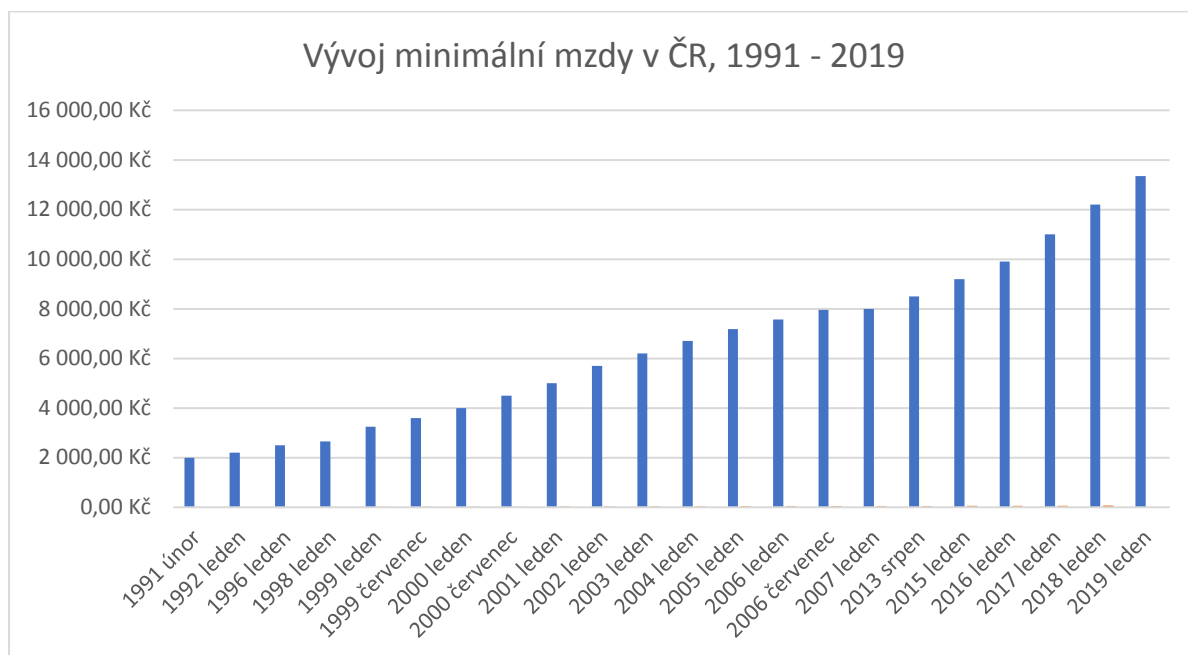
Základní sazba minimální mzdy pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin činí 13 350 Kč, což odpovídá 79,80 Kč na hodinu. Jedná o mzdu hrubou, která podléhá zdanění.

4/ Minimální mzda a délka pracovní doby

Výše minimální mzdy uvedená v nařízení vlády se vztahuje ke stanovené týdenní pracovní době 40 hodin. Podle § 79 zákoníku práce však mohou mít zaměstnanci stanovenou i jinou týdenní pracovní dobu. Stanovená týdenní pracovní doba zaměstnanců pracujících v podzemí a zaměstnanců pracujících v nepřetržitém nebo třísměnném pracovním režimu činí 37, 5 hodiny týdně. Stanovená týdenní pracovní doba zaměstnanců s dvousměnným pracovním režimem činí 38, 75 hodiny týdně. Zkrácení stanovené týdenní pracovní doby bez snížení mzdy může obsahovat také kolektivní smlouva nebo vnitřní předpis. Ve všech těchto případech se minimální mzda za hodinu zvýší úměrně ke zkrácené stanovené pracovní době. Tím je zajištěn při různé délce stanovené týdenní pracovní doby nárok zaměstnance (při odpracování stanovené doby) na stejnou výši minimální mzdy za týden, resp. měsíc. (úplné znění od 1. ledna 2019 – MPSV, 2018)

Níže přikládám graf č. 1, vývoj minimální mzdy v České republice, kde lze vidět kontinuální růst v průběhu posledních 27 let. Posledních 5 let se minimální mzda zvyšovala každý rok. Od 1. 1. 2019 je minimální mzda stanovena na částku 13 350 Kč.

Graf č. 1 - Vývoj minimální mzdy v ČR, 1991 - 2019

Zdroj: Vlastní zpracování, 2018.

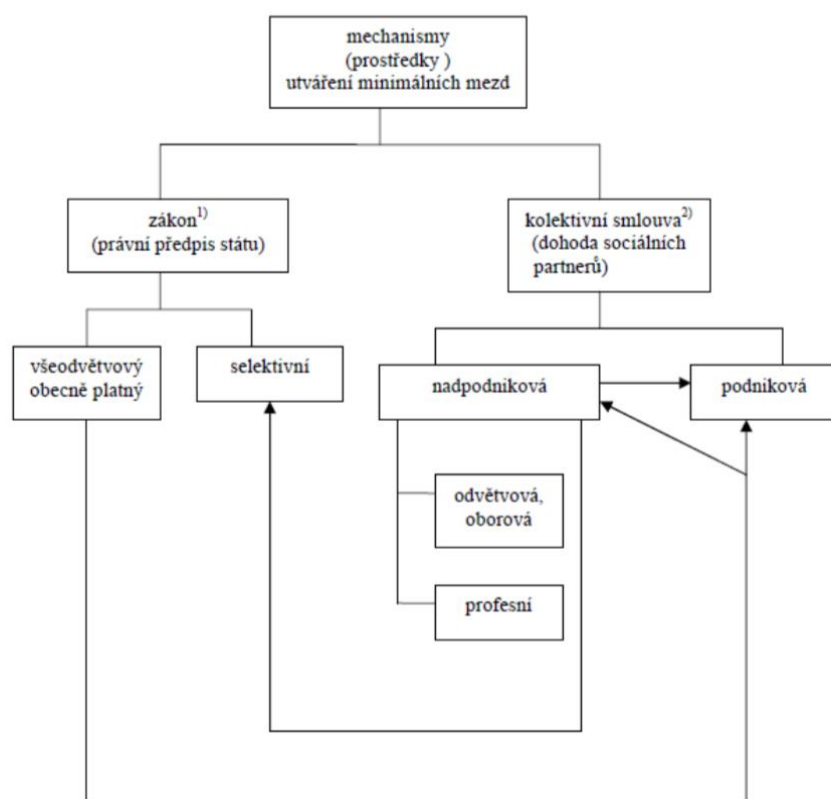
2.1.1 Funkce minimální mzdy

Minimální mzda má v České republice, obdobně jako v jiných zemích, ve vztahu k zaměstnancům a zaměstnavatelům dvě základní funkce. Je to funkce sociálně-ochranná a ekonomicko-kriteriální. Sociálně-ochranná funkce minimální mzdy, jak již její název napovídá, by měla chránit zaměstnance před chudobou a poskytnout možnost žít alespoň na skromné úrovni hmotné spotřeby a sociálních kontaktů. Zaměstnavatelům by měla sociálně-ochranná funkce minimální mzdy zajistit základní rovné podmínky mzdové konkurence. Zamezí tedy mzdovému podbízení pracovních sil. Druhá funkce minimální mzdy, tedy ekonomicko-kriteriální, vytváří předpoklady pro příjmovou motivaci občanů. Ekonomicko-kriteriální funkce by měla motivovat občany k vyhledávání a následnému přijetí a vykonávání pracovní činnosti, aby byli díky pracovnímu příjmu zvýhodnění vůči osobám pobírající pouze sociální příjem. Pro zaměstnavatele reprezentuje minimální mzda nejnižší možný náklad na mzdu svých zaměstnanců. (MPSV, 2007)

2.1.2 Mechanismy utváření minimální mzdy

Ve světě je používáno velké množství různých mechanismů, které pomáhají utvářet minimální mzdu v každém státě. Tyto mechanismy se od sebe ať už institucionálně, nebo metodicky, více či méně liší. Přesto je můžeme rozdělit do dvou základních skupin, podle jejich stanovování. První skupina je stanovení minimální mzdy zákonem, nebo obecně závazným předpisem. Za touto hranicí minimální mzdy tedy stojí státní autorita. Druhá skupina, kterou Baštýř (2005) uvádí, nemá takto striktně a plošně definovanou minimální mzdu, ta je založena na kolektivním vyjednávání. V této skupině nemusí být pouze jedna výše minimální mzdy. Kolektivním vyjednáváním se domlouvají a uzavírají smlouvy podle odvětví, oborů atd. V každém státě se potom navíc uplatňují konkrétní předpisy. Základní systém můžeme vidět na schématickém vyobrazení, které je na obrázku číslo č. 1, mechanismy utváření minimální mzdy.

Obrázek č. 1 - Mechanismy utváření minimální mzdy

¹⁾ Tzv. „statutární utváření minimální mzdy“, ²⁾ smluvní utváření minimální mzdy

Zdroj: Baštýř, 2005.

2.1.3 Kaitzův index

Kaitzův index ukazuje podíl minimální mzdy a mzdy průměrné. Hodnoty indexu mohou nabývat hodnot $<0,1>$. Počítá se lomeným výrazem, kdy čítec reprezentuje hodnotu minimální mzdy a jmenovatel je průměrná mzda, případně mediánová mzda.

Rovnice č. 1 – Kaitzův index

$$\text{Kaitzův index} = \frac{W_{\text{minimální mzda}}}{W_{\text{průměrná mzda}}}$$

Zdroj: Vlastní zpracování, 2018.

2.2 Životní minimum

Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. (zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu)

V současné době je životní minimum pro první dospělou osobu stanoveno částkou 3 410 Kč. Druhá a každá další dospělá osoba je ohodnocena částkou menší, tj. 2 830 Kč. Děti se posuzují podle věku, viz tabulka č. 1 níže. (MPSV, 2018)

Tabulka č. 1 - Životní minimum

Částky životního minima v Kč za měsíc

pro jednotlivce	3 410
pro první osobu v domácnosti	3 140
pro druhou a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 830
pro nezaopatřené dítě ve věku	
do 6 let	1 740
6 až 15 let	2 140
15 až 26 let (nezaopatřené)	2 450

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018.

V tabulce č. 2, „životní minimum, příklady domácností“, jsou uvedené příklady jednotlivých domácností a vypočítané životní minimum.

Tabulka č. 2 – Životní minimum, příklady domácností.

Příklady životního minima různých typů domácností v Kč za měsíc

jednotlivec	3 410
2 dospělí	$3\,140 + 2\,830 = 5\,970$
1 dospělý, 1 dítě ve věku 5 let	$3\,140 + 1\,740 = 4\,880$
2 dospělí, 1 dítě ve věku 5 let	$3\,140 + 2\,830 + 1\,740 = 7\,710$
2 dospělí, 2 děti ve věku 8 a 16 let	$3\,140 + 2\,830 + 2\,140 + 2\,450 = 10\,560$
2 dospělí, 3 děti ve věku 5, 8 a 16 let	$3\,140 + 2\,830 + 1\,740 + 2\,140 + 2\,450 = 12\,300$

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018.

Životní minimum vypočítávané pro rodinu, případně pro osoby společně žijící, se stanoví v rámci tzv. společně posuzovaných osob. (zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu)

Společně posuzované osoby jsou:

- manželé, případně registrovaní partneři,
- rodiče a nezletilé nezaopatřené děti.
- rodiče a děti nezletilé zaopatřené nebo zletilé, pokud tyto děti s rodiči užívají byt a nejsou posuzovány s jinými osobami,

- jiné osoby společně užívající byt, pokud písemně neprohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby.
- Společně posuzovanými osobami jsou i osoby, které se přechodně, z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních (včetně dobrovolnické služby), zdržují mimo byt.

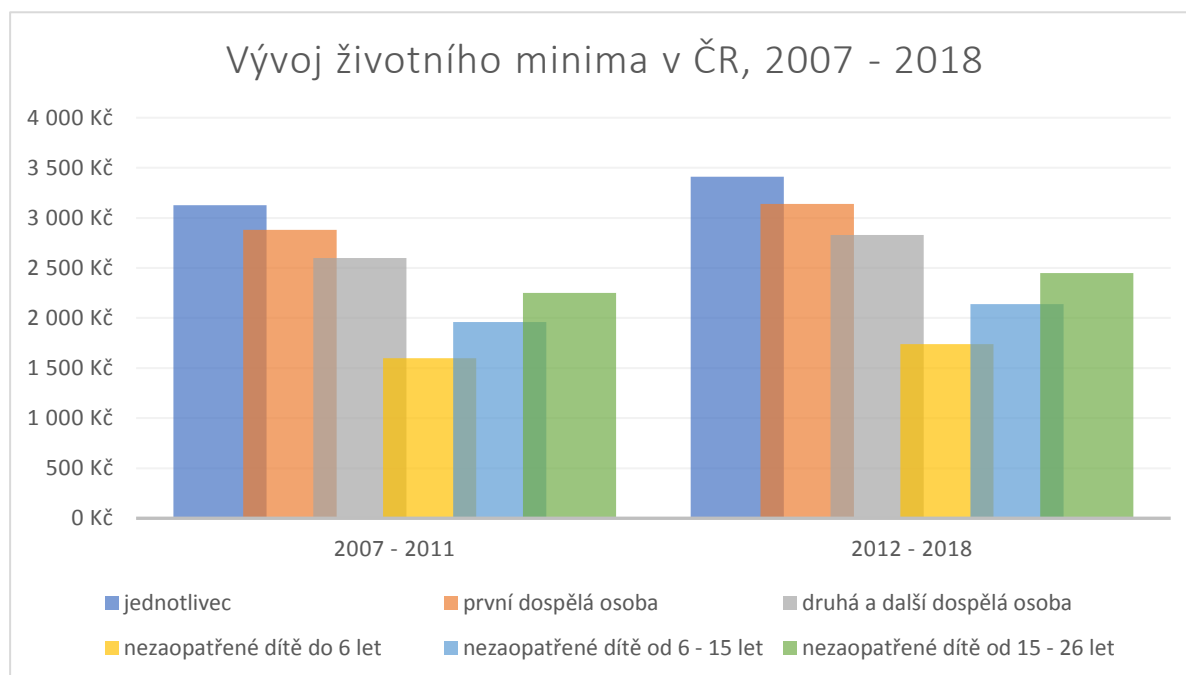
Hlavní využití životního minima je v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Životní minimum plní rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranná veličina. (MPSV, 2018).

Životní minimum je využíváno také v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře při zjišťování nároku na dávky, které zabezpečují adresnou pomoc rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích (u přídatku na dítě a porodného). V případě dávek péčovské péče tvoří i základ pro výpočet jejich výše. (MPSV, 2018)

Níže přikládám graf vývoje životního minima, graf č. 2 – životní minimum v České republice od roku 2007, kdy bylo revidováno novým zákonem č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu. První forma životního minima u nás byla stanovena již v roce 1991, kdy bylo přijato zákonem č. 463/1991. Pojímalo jak částku k zajištění výživy a ostatních osobních potřeb, tak částku k zajištění nezbytných nákladů na domácnost, což bylo odstupňované podle počtu osob žijících ve společné domácnosti. Po roce 2007 byl stanoven nový výpočet životního minima, které už nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení. (MPSV, 2007)

Pro zjednodušení jsou uvedeny jen 2 období, protože životní minimum bylo od roku 2007 do 2018 valorizováno jen jednou. Pro každé období je však uvedeno 6 příkladů. První příklad, modrý sloupec, je v případě, že v domácnosti žije pouze jednatel. Aktuálně je částka životního minima stanovena na 3 410 Kč. Další 5 případů jsou pro společně posuzované osoby. Oranžový sloupec reprezentuje první dospělou osobu v domácnosti. Zelený sloupec je druhá dospělá osoba žijící v domácnosti. Částka je nižší, protože některé náklady jsou společné a mohou si je osoby rozdělit. Následné 3 sloupce ukazují stanovení jednotlivých částek pro děti.

Graf č. 2 – Životní minimum, ČR.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2018.

2.3 Existenční minimum

Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Tento institut byl vedle životního minima zaveden z důvodu větší motivace pro dospělé osoby v hmotné nouzi. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let. (zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu)

I v roce 2019 je částka existenčního minima stavena na 2 200 Kč měsíčně.

Tabulka č. 3 – Částka existenčního minima

Částka existenčního minima v Kč za měsíc

existenční minimum	2 200
--------------------	-------

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018.

Hlavní využití existenčního minima je v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. (MPSV, 2018)

Níže přikládám graf vývoje existenčního minima, graf č. 3 – existenční minimum v České republice, které bylo prvně stanoveno v roce 2007. Tehdy to byla částka 2 020 Kč. Poté došlo v roce 2012 k valorizaci na 2 200 Kč na osobu.

Graf č. 3 – Existenční minimum, 2007 - 2018

Zdroj: Vlastní zpracování, 2018.

3 Mzda, příjem a jejich nerovnosti

V této kapitole popíši jednotlivé pojmy, které jsou spojené s analýzou vývoje mezd. Do průběhu růstu mezd mohou vstupovat také proměnné spojené se mzdovou a příjmovou nerovností. Pokud by byla například příliš velká mzdová, nebo naopak příjmová nerovnost, bude to mít vliv na pomalejší růst celkových mezd v jejich průměru, případně mediánu, protože tam se započítávají všechny mzdy. Není tedy vyčleněno, zda to jsou mzdy žen, mužů, nejbohatších, nebo nejchudších. Pro vysvětlení, základní rozdíl mezi mzdou a příjmem v pracovním prostředí je následovný. Mzda je předem dohodnuté peněžité plnění, které je poskytované zaměstnanci za práci. Hodnota mzdy by měla být obsažena v pracovní smlouvě a zaměstnanec musí obdržet mzdový výměr. Kdežto příjem je součet mzdy a různých náhrad, což může být například dovolená, nemocenská, nebo přesčasy. Příjem může být rozšířen i o další složky, která nejsou pouze z pracovního prostředí. Níže oba pojmy popíšu detailněji.

3.1 Mzda

Podle Zákoníku práce č. 262/2006 Sb., §109 odst. 2 je mzda definována jako peněžité plnění a plnění peněžité hodnoty (naturální mzda) poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci. Samotná hodnota mzdy by měla být buď obsažena v pracovní smlouvě, nebo nejpozději ke dni nástupu předána zaměstnanci formou písemného mzdového výměru. Podle Zákoníku práce č. 262/2006 Sb., §113 je zaměstnavatel povinen nejpozději v den nástupu písemně předat zaměstnanci způsob odměňování a termíny výplatních dnů. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Nezahrnují se náhrady mzdy nebo platu za dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény placené zaměstnavatelem. (CZSO, 2019)

(1) Mzda se sjednává ve smlouvě nebo ji zaměstnavatel stanoví vnitřním předpisem anebo určuje mzdovým výměrem, není-li v [odstavci 2](#) stanoveno jinak.

(2) Je-li zaměstnanec statutárním orgánem zaměstnavatele, sjednává s ním mzdu nebo mu ji určuje ten, kdo ho na pracovní místo ustanovil, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.

(3) Mzda musí být sjednána, stanovena nebo určena před začátkem výkonu práce, za kterou má tato mzda příslušet.

(4) Zaměstnavatel je povinen v den nástupu do práce vydat zaměstnanci písemný mzdový výměr, který obsahuje údaje o způsobu odměňování, o termínu a místě výplaty mzdy, jestliže tyto údaje neobsahuje smlouva nebo vnitřní předpis. Dojde-li ke změně skutečností uvedených ve mzdovém výměru, je zaměstnavatel povinen tuto skutečnost zaměstnanci písemně oznámit, a to nejpozději v den, kdy změna nabývá účinnosti. (Zákon č. 262/2006 Sb., §113)

3.2 Příjem

Vymezení pojmu „příjem“ je složitější, než je tomu u mzdy. Na rozdíl od mzdy to není pouze peněžité plnění poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci. Příjem se skládá z příjmu ze závislé činnosti, který zahrnuje pracovně právní, služební nebo obdobný poměr mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Součástí příjmů ze závislé činnosti jsou i naturální příjmy, jako je například služební vozidlo i pro soukromé účely. Dále se do příjmu zahrnují i příjmy z podnikání, které zahrnují například příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjmy ze živnosti, z podnikání podle zvláštních předpisů, z výkonu nezávislého povolání, z autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému. Zařazeny jsou zde i ostatní příjmy ze závislé činnosti, které zahrnují mzdy a platy z dalšího pracovního poměru, který je vykonáván souběžně s hlavním pracovním poměrem, případně podnikáním. Dále všechny příjmy plynoucí z dohod o pracovní činnosti a dohod o provedení práce. Samozřejmostí jsou i ostatní příjmy z podnikání, kdy je podnikání vykonáváno jako vedlejší činnost. Do příjmu se započítávají také sociální příjmy, nebo nemocenská. Do nemocenské se se započítávají všechny dávky, které plynou z nemocenského pojištění. Sem spadá například i pomoc v mateřství, podpora při ošetřování člena rodiny a náhradní mzda při pracovní neschopnosti, která je vyplácena zaměstnavatelem. Počítají se i ostatní dávky státní sociální podpory, které zahrnují dávky péstounské péče, pohřebné i porodné. Jiné sociální dávky jsou například dávky pomoci v hmotné nouzi, odchodné, výsluhové příspěvky u některých druhů povolání, příspěvek na péči a další dávky a příspěvky pro rodiny s dětmi, starší

spoluobčany a zdravotně postižené občany. Tyto dávky jsou většinou vypláceny obecními úřady. Do příjmu se počítají také dávky pomoci v hmotné nouzi, kam jsou zahrnuty pravidelné i jednorázové peněžní částky jako příspěvky na živobytí, doplatky na bydlení nebo mimořádná okamžitá pomoc. Dále jsou to stipendia a příjmy z kapitálového majetku. To jsou úroky z vkladů, výnosy z dluhopisů, vkladových a podílových listů a podíly na zisku společnosti. Další příjmové položky jsou příjmy z pronájmů, investičního životního pojištění, penzijního připojištění a přijaté peněžní transfery od osob žijících v jiné domácnosti. To je například výživné, nebo příspěvek manželce či manželovi, kteří žijí odděleně. (CZSO, 2019)

3.3 Průměrná mzda

Průměrná mzda je aritmetický průměr hrubé měsíční nominální mzdy, která zahrnuje všechny pracovní příjmy, které byly zaměstnancům zúčtovány v daném měsíci k výplatě. Jedná se tedy o základní mzdu a plat, příplatky a doplatky k platu a příplatky a doplatky ke mzdě. Dále to jsou prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy a platu.

3.4 Mediánová mzda

Mediánová mzda je střední hodnota mezd. Je to hodnota, která je v datovém souboru přesně uprostřed. Je téměř vždy menší než průměrná mzda, protože není tvořena průměrem, ale pouze pořadím. Pokud bychom měli soubor mezd například 1 000 Kč, 3 000 Kč a 20 000 Kč, mediánová mzda bude mít hodnotu 3 000 Kč, střední hodnotu, ale průměrná mzda bude v tuto chvíli 8 000 Kč. Z tohoto příkladu je zřejmé, že průměrnou mzdu by nepobíralo 66,6 % prezentovaného vzorku.

3.5 Mzdová nerovnost

Mzdová nerovnost je součástí každé společnosti. Otázka mzdové nerovnosti nastává dle různých kritérií. Může to být například podle pohlaví, věku, vzdělání, území,

odvětví atd. Růst mzdové nerovnosti zapříčiní i nárůst nerovnosti příjmové, jelikož do příjmu domácností je mimo různých náhrad, sociálních příjmů atd., zahrnuta také mzda z pracovního prostředí.

Dle oddělení statistiky práce Českého statistického úřadu je situace v ČR následovná.

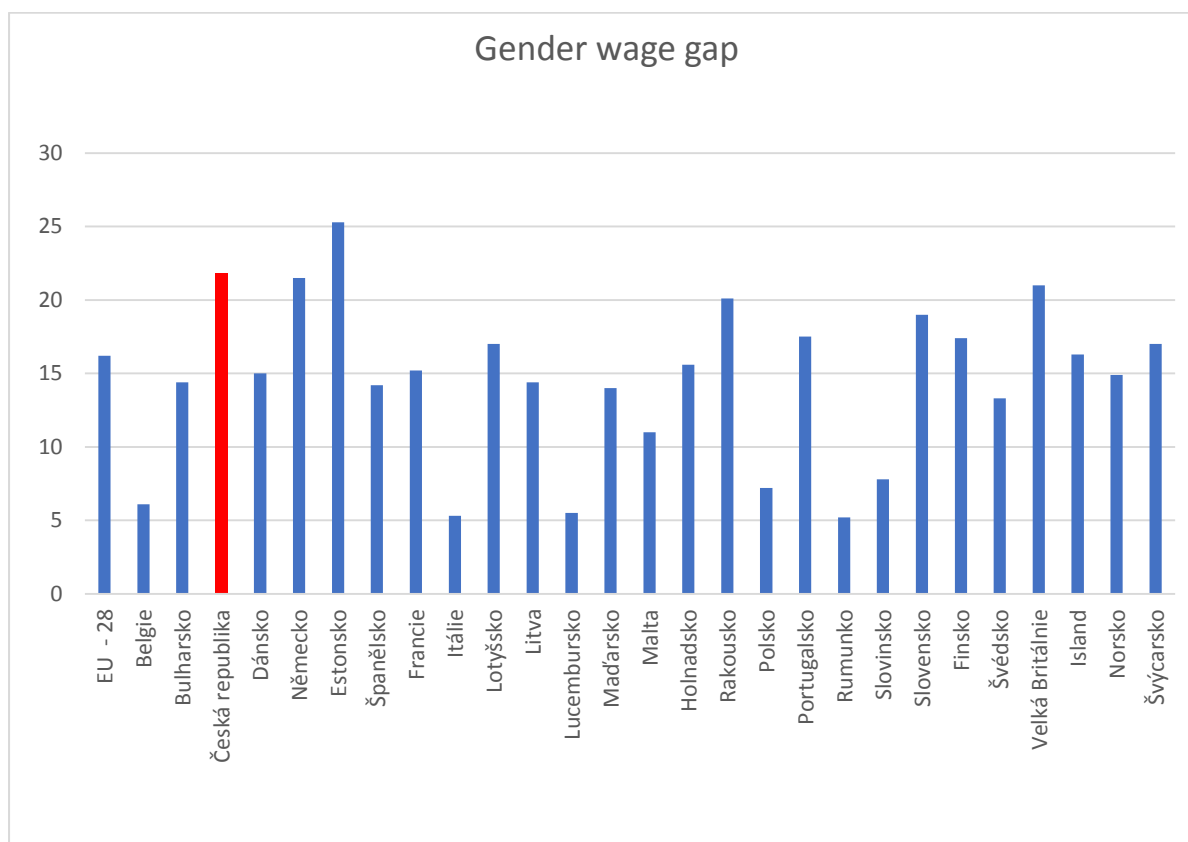
Poslední známé údaje za 1. čtvrtletí 2019 o mzdě prostředního zaměstnance ukazují, že medián se dostal na hrubou mzdu 27 582 Kč. Desetina nejnižších výdělků byla pod hranicí 14 566 Kč, zatímco opačná desetina překročila 51 420 Kč. Mzdové rozdíly se stále stíraly, nízké mzdy meziročně vzrostly o 20 %, ty vysoké jen o 6,6 %. Zavírání nůžek mezi vysokými a nízkými mzdami se projevuje také v odvětvovém třídění, a to dlouhodoběji. Třebaže nejvyšší průměrnou mzdu nalezneme i za 1. čtvrtletí 2019 stále v peněžnictví a pojišťovnictví (59 869 Kč), je faktem, že za deset let se zde zvýšila o necelých 15 %. V odvětví ubytování, stravování a pohostinství je úroveň mnohem nižší (19 121 Kč), ale mzda se tu za stejné období zvýšila o 62 %. Podobně vzrostla průměrná mzda ve zdravotní a sociální péči (o 61 %), kde se dostala na 34 219 Kč. Velký útlum vidíme v těžbě a dobývání, kde za desetiletí ubyly dvě pětiny zaměstnanců a mzda zde vzrostla jen o 30 %. Celková průměrná mzda stoupla za deset let o 47 %. (Holý, 2019)

3.5.1 Gender wage gap

Gender wage gap je ukazatel mzdové nerovnosti, který porovnává průměrnou hodinovou mzdu příjmu žen a mužů. Analyzuje tedy nerovnost čistě na základě pohlaví, bez vstupů vzdělání, věku, odvětví. Níže přikládám graf č. 4 – Gender wage gap, na kterém můžeme vidět jednotlivé hodnoty, kterých dosahují státy Evropské Unie. Pro vysvětlení, čím nižší je procentuální hodnota GWG, tím jsou příjmy vyrovnanější. Již na první pohled vidíme, že naprostým „výhercem“ je Estonsko, které dosahuje 30 %, což je téměř dvojnásobek průměru 27 států Evropské Unie. Naopak Polsko, nebo Slovinsko si vedou nadprůměrně dobře. Česká republika dosahuje zhruba 22%, což je zhruba o 6 procentních bodů nad evropským průměrem. Rozdílné platy mezi muži a ženami může být vysvětleno několika faktory. Není to pouze o diskriminaci. Její zastánci se sice budou opírat o hodnotu tohoto ukazatele, ale může se jednat také o rozdílné odměňování v oborech, které jsou buď ryze mužské, nebo naopak ženské. Typicky mužská profese může být například automechanik, jeřábník nebo řidič kamionu. Také v IT profesích je větší podíl mužů než žen. Když se

podíváme detailněji na tyto pozice, tak průměrná mzda automechanika je 26 887 Kč. Plat řidiče kamionu se průměrně dostane na 25 770 Kč a průměrný programátor pobírá zhruba 45 244 Kč. Pokud se naopak podíváme na ženské profese, tak si pro účel příkladu vybereme například zdravotní sestřičku, sekretářku a letušku. Průměrná měsíční mzda všeobecné zdravotní sestry dosahuje 23 946 Kč. Žena, pracující v administrativě, na pozici sekretářky dostává průměrně menší finanční ohodnocení, a to sice 23 331 Kč. Letuška si v porovnání s předchozími profesemi vydělá o něco více, ale ani to nepřekonává ani průměrný plat mužské profese, automechanika. Průměrně dosahuje na mzdový výměr velikosti 26 383 Kč. (Platy.cz, 2018) Jedním z faktorů rozdílného odměňování může být tedy rozdílnost profesí. V kariéře ženy se také může projevit odchod na mateřskou dovolenou a výchova potomků. I toho se dnešní zaměstnavatelé mohou obávat a ženy, v pro ně rizikovém věku, to je cca 25 – 35 let, do firmy čerstvě nepřibírat. Mzdová nerovnost z pohledu pohlaví může také zvyšovat riziko náchylnosti k možné chudobě ženy v důchodovém věku. Očekává se, že kvůli nižším příjmům v celém karierním, pracovním, životě bude dosahovat na menší starobní důchod, než její partner. (Budig, Misra, Boeckmann, 2016).

Graf č. 4 – Gender wage gap

Zdroj: Eurostat, Vlastní zpracování, 2016.

3.6 Příjmové nerovnosti

Příjmová nerovnost je, byla, a bude součástí lidské společnosti. Život bez nerovnosti je utopie. V současné době se příjmová nerovnost a sociální politika diskutuje ve vrcholné politice téměř na denní bázi. Jednotlivé politické strany se snaží, speciálně v předvolebních kampaních, strhnout voliče na svou stranu, kdy se jim snaží nabídnout řešení palčivých otázek. Většinou se však jedná o líbivé řešení, které je téměř nemožné uskutečnit. Za tuto mlžnou oponu však bohužel většina voličů nevidí, a na to dané strany sází. Nejpoužívanější ukazatel k porovnání jednotlivých států je hrubý domácí produkt, případně se rozpočítává na obyvatele, aby měl vyšší

vypovídající hodnotu, zamezuje potom nepoměru HDP u států s diametrálně odlišným počtem obyvatel. HDP představuje celkovou sumu všech finálních služeb a statků, které byly vyprodukovány na území daného státu v časovém období jednoho roku. Ukazatel nám však prezentuje jen celkovou životní úroveň, nikoli pak případnou diskriminaci nebo příjmovou nerovnost, která by mohla vyústit až do míry ohrožení chudobou. Příjmové nerovnosti mohou být způsoby různou formou diskriminace, které se bude vztahovat na určitou skupinu. Mohou to být lidé v předdůchodovém věku, kteří hledají pracovní kontrakt například pouze na 2 roky a zaměstnavatelé nechtějí investovat do jejich vzdělávání. Diskriminace může být i na základě etnické, případně náboženské příslušnosti. Než rasové nebo náboženské diskriminaci bych se rád více věnoval diskriminaci mzdové. Nejvíce znevýhodnění jsou mladí absolventi škol, kteří nemají dostatek zkušeností, i když jejich znalostní kapitál může převyšovat pracovníky, kteří jsou na pozici již několik let. Stejný problém je u lidí předdůchodového věku, kteří pracují za nižší mzdy, než by na dané pozici zasluhovali a tím pádem je rizikovost k přiblížení se k hranici chudoby vyšší, než kdyby zaměstnavatelé nediskriminovali jednotlivé skupiny zaměstnanců (Shiller, 2016).

3.6.1 Ukazatelé příjmových nerovností

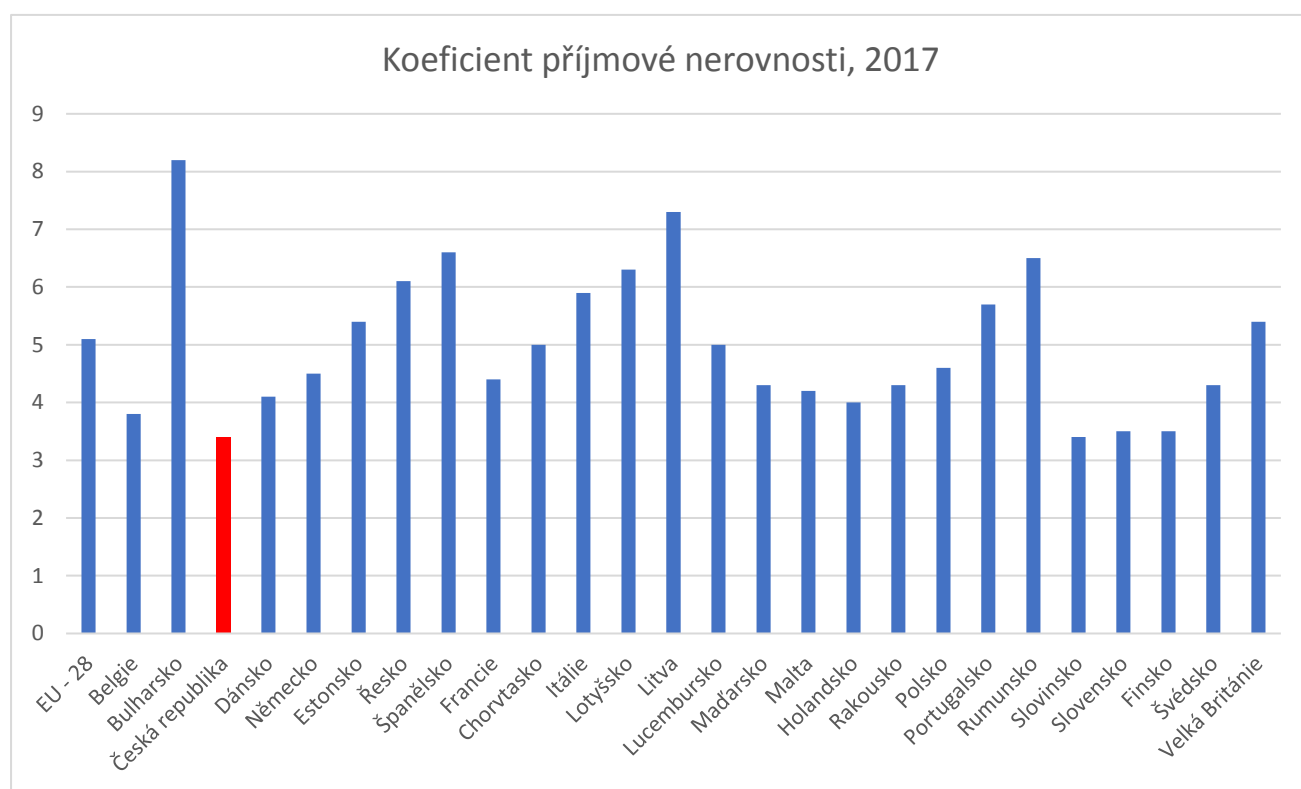
Níže popíši tři ukazatele, které slouží k měření, případně porovnávání, příjmových nerovností. Každý je zaměřen na jiný typ příjmové nerovnosti. Jako první rozeberu ukazatel Koeficient příjmových nerovností, druhý ukazatel příjmové nerovnosti je Giniho koeficient a jako poslední a nejkomplexnější, ukazatel je Podíl nejchudších a nejbohatších obyvatel na celkových příjmech státu.

3.6.1.1 *Koeficient příjmové nerovnosti*

Koeficient příjmové nerovnosti je další z ukazatelů příjmových nerovností. Je to přímý nástroj, který demonstruje kolikrát větší příjmy má 20 % obyvatel s nejvyššími ekvivalizovanými disponibilními příjmy v zemi vůči lidem s naopak nejnižšími ekvivalizovanými disponibilními příjmy. Na grafu číslo 5 – Koeficient příjmové nerovnosti, který disponuje daty z roku 2017, prezentuje koeficienty jednotlivých evropských států. Průměrná hodnota koeficientu 28 členských států EU je zhruba

5,1. Pokud se podíváme na hodnotu koeficientu České republiky, dosahuje podprůměrné hodnoty, tj. 3,5. Znamená to tedy, že pokud by mělo spodních 20% obyvatel průměrný čistý disponibilní důchod 15 tisíc Kč, naopak 20 % nejlépe odměňovaných občanů bude mít průměrný disponibilní důchod zhruba 52 tisíc Kč. Podobnou hodnotu koeficientu má také náš sousední stát, Slovensko, který dosahuje také hodnoty cca 3,5. Pomyslné rozevírající se nůžky společnosti se u nás tedy budou projevovat pomaleji, než tomu může být u jiných států. Naopak silně nad průměrem Evropské Unie je například Bulharsko, které dosahuje velikosti koeficientu dokonce přes 8. Projevuje se tam tedy silná příjmová nerovnost. Lehce pod průměrem je i Německo, které dosahuje hodnoty 4,85. (Shiller, 2016).

Graf č. 5 – Koeficient příjmové nerovnosti

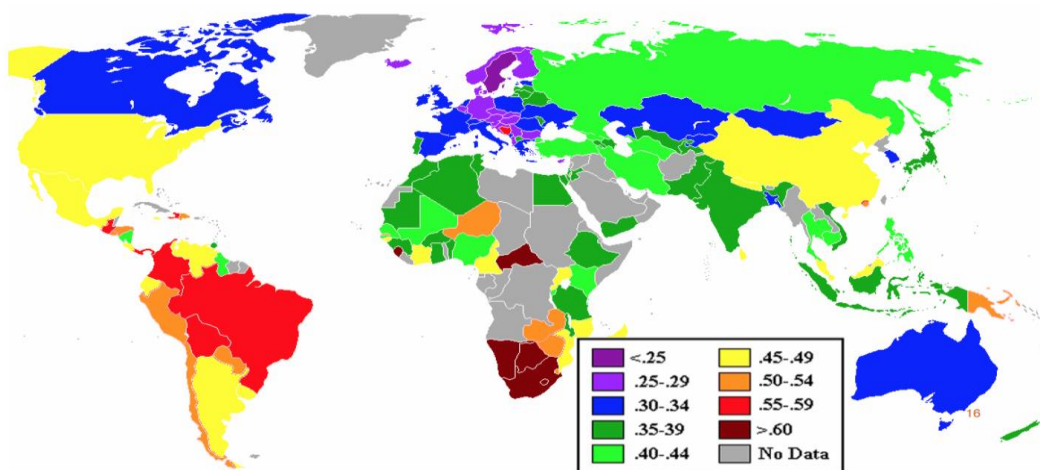

Zdroj: EUROSTAT, 2017, Vlastní zpracování.

3.6.2 Giniho koeficient

Giniho koeficient je jeden z významných ukazatelů příjmové nerovnosti. Je odvozený z Lorenzovi křivky. Může nabývat hodnoty $<0,1>$. Je to tedy dvojnásobek plochy mezi Lorenzovou křivkou a diagonálou jednotkového čtverce. Dá se také interpretovat jako poměr této plochy a celkovou plochou pod diagonálou. Pokud dosahuje hodnoty $<0>$, znamená to perfektní rovnost a například 60 % domácností dosahuje tomu 60 % příjmů. Čím je hodnota vyšší, tím je vyšší i nerovnost. Pokud se podíváme na přiložený graf číslo 6, Giniho koeficient ve světě, vidíme jednotlivé státy a jejich hodnoty v tomto ukazateli. Například Rusko má poměrně vysokou příjmovou nerovnost, která nabývá hodnoty 0,40 - 0,44. Střední Evropa, včetně České republiky, dosahuje téměř nejnižších hodnot, 0,25 - 0,29. Zbytek Evropy většinou dosahuje hodnoty vyšší, tedy 0,30 - 0,34. Naopak jediným státem na světě, který dosahuje ještě nižší hodnoty je Švédsko. To dosahuje hodnoty nižší než je 0,25. Naopak státy Jižní Ameriky, popřípadě jih Afriky dosahuje hodnot velmi vysokých. V některých případech to může být až přes 0,6. Pokud některý stát dosahuje takto vysokých hodnot, život tamních nejchudších obyvatel je velmi těžký. (Eurostat, 2017)

Graf č. 6 Giniho koeficient ve světě

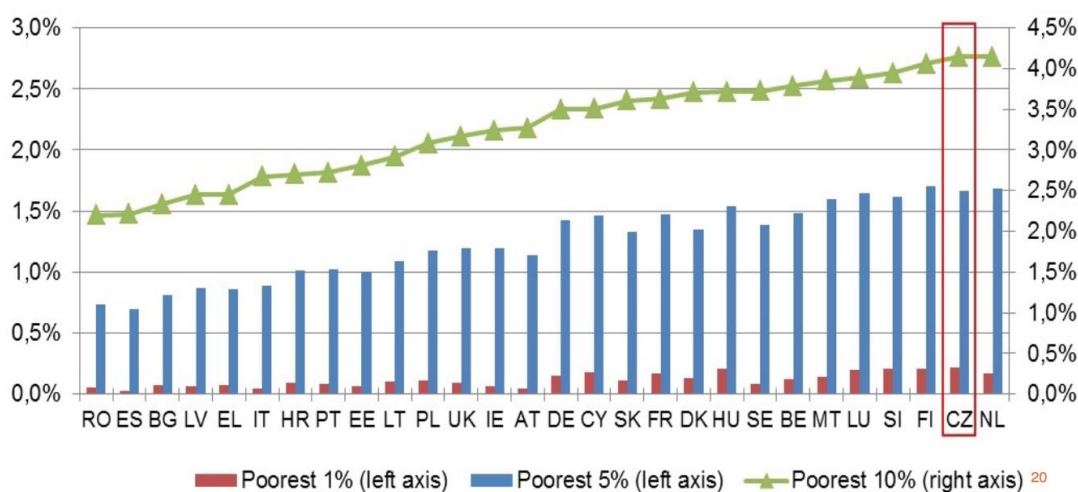

Zdroj: Eurostat, 2017.

3.6.3 Podíly nejchudších obyvatel na příjmech státu

Podíly nejchudších a nejbohatších obyvatel na příjmech státu patří mezi další ukazatel příjmové nerovnosti. Přikládám dva grafy, graf č. 7 a graf č. 8, kde jsou ukázány podíly příjmů nejchudších a nejbohatších obyvatel státu. Jsou zde ukázány podíly příjmů 1 %, 5 % a 10 % obyvatel na celkových příjmech všech obyvatel daného státu. Můžeme vidět, že Česká republika má velmi dobré hodnoty a patří mezi nejvyrovnanější státy. Velmi podobně si vede například Nizozemí. Naopak velké problémy, a tedy vysokou příjmovou nerovnost vidíme například u Itálie. Celkem vysokou nerovnost vykazuje i Velká Británie, která však ani v předchozích ukazatelích neprokazovala vysokou míru příjmové rovnosti. (European Commision, 2014)

Graf č. 7 – Podíly nejchudších obyvatel na celkových příjmech

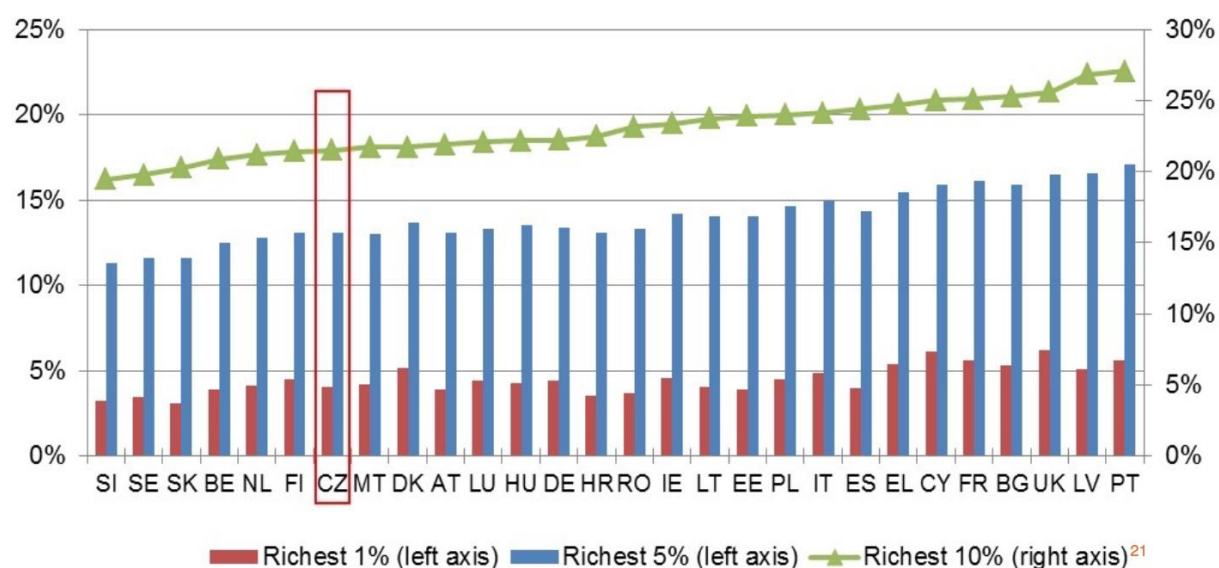

Zdroj: European Commision, 2014.

3.6.4 Podíly nejbohatších obyvatel na příjmech států

Na druhém grafu, graf č. 8, který reprezentuje Podíly nejbohatších obyvatel daných zemí, Česká republika opět potvrdila vysoký podíl příjmové rovnosti i v nejbohatší sféře. Nejbohatších 5 % obyvatel v České republice vykazuje celkem 13% podíl na celkových příjmech všech obyvatel států. Celých 10 % nejbohatších obyvatel v České republice generuje příjmy zhruba 23 %. Ještě vyrovnanější hodnoty vykazuje Slovensko, u kterého nejbohatších 5 % obyvatel produkuje pouze necelých 12 % příjmu všech obyvatel států. Nejbohatších 10 % potom produkuje zhruba 21,8% podíl na celkových příjmech. Naopak Německo má zde vyšší příjmovou nerovnost, nejbohatších 10 % obyvatel dosahuje příjmu 24 % všech obyvatel Německa. (European Commision, 2014)

Graf č. 8 – Podíly nejbohatších obyvtel na celkových příjmech

Zdroj: European Commision, 2014.

4 Nezaměstnanost

Na to, zda zvyšování minimální mzdy a ostatních příjmových veličin ovlivňuje zaměstnanost, má každý ekonom jiný názor. Jsou zastánci tvrzení, že minimální mzda neovlivní zaměstnanost, jako například Card a Kreuger (1995). O určitém dopadu naopak mluví studie Neumarka a Waschera (1995), případně Addisona a Ozturka (2010), případně trojice ekonomů Campolieti, Fang a Gunderson (2005). O dalším možném dopadu, konkrétně na pracovní dobu, mluví Peng Jia a Shiwei Zhang (2011). Korelace jsou však velmi nízké a nedokáží tedy s jistotou určit reálné dopady.

4.1 Trh práce a vliv minimální mzdy

Pokud se podíváme na zkoumání dopadů minimální mzdy na trh práce z historického pohledu, můžeme vidět pozvolný vývoj. Dříve, myšleno do 80. let 20. století, se většina studií prováděla analýzou časových řad. Autoři tím zkoumali korelace mezi zaměstnaností a minimální mzdou. Základní rovnice, která zahrnuje minimální mzdu při vývoji zaměstnanosti, může být následující rovnice, Rovnice č. 2 – Vliv minimální mzdy na trh práce.

Rovnice č. 2 – Vliv minimální mzdy na trh práce

$$E_t = \alpha X_t + \beta MW_t + \varepsilon_t$$

Zdroj: Neumark, Wascher, 1999.

Vstupuje sem i proměnná X_t , která reprezentuje ostatní faktory ovlivňující zaměstnanost. MW_t je potom hodnota minimální mzdy a E_t míra zaměstnanosti.

Vybral jsem některé ekonomické studie, které zastávají různé názory na tuto problematiku.

Studie Neumarka a Waschera (1999) přinesla výsledky, že zvýšení minimální mzdy má dopady na zaměstnanost mladistvých. Jedině v zemích, kde je hranice minimální mzdy pro mladistvé snížena, se korelace projevuje méně. Model rozšířili o proměnné, které reprezentují nefinanční stránku zaměstnání. Jedná se o omezení délky pracovní doby a existenci nařízení o pracovních podmínkách. V zemích, kde není aktivní politika zaměstnanosti, jsou dopady zvýšení, případně zavedení, minimální mzdy vyšší než v zemích, kde mohou zaměstnavatelé tyto faktory ovlivňovat sami. (Neumarka, Wascher, 1999)

Ke stejnému závěru došel i Brown a kol. (1982) svou empirickou studií. Těm model také ukázal korelaci mezi zvýšením minimální mzdy a zvýšením nezaměstnanosti mladistvých. Konkrétně hodnoty jsou následovné. Při zvýšení minimální mzdy o 10% se zvýšení nezaměstnanosti mladistvých, ve věku 16 – 19 let, projeví o 1 – 3 %. U studie Neumarka a Waschera (1999) se objevuje podobná hodnota, tj. k poklesu zaměstnaných o 1 – 2 %. Podle Browna a kol (1982) tato korelace s rostoucím věkem klesá. (Brown a kol., 1982)

Další studie Addisona a Otzurka (2010) se zaměřuje na ženy ve věku 25 – 64 let. Toto období představuje vrcholné období životních sil. Ti docházejí k závěru, že zavedení minimální mzdy má negativní dopad na ženy v tomto období a snižuje se jejich zaměstnanost a participace na trhu práce. (Addison, Otzturk, 2010)

K podobným závěrům ve své studii dochází Peng Jia a Shiwei Zhang (2011). Ti použili datový soubor z let 2005 a 2006, kde byly údaje z celkem 28 čínských provincií. Zaměstnanost mužů podle výzkumu nebyla nijak významně negativně ovlivněna. Ovlivněna tím však byla jejich pracovní doba, který se v rámci týdne zvýšila. Naopak pro ženy docházejí k opačným závěrům. Pracovní doba žen nijak ovlivněna nebyla, ale projevil se negativní dopad zvýšení minimální mzdy na zaměstnanost žen. (Jia, Zhang, 2011).

K odvážnějším závěrům dochází trojice ekonomů Campolieti, Fang a Gunderson (2005), kteří provádějí svůj výzkum vlivu změn minimální mzdy na nezaměstnanost v období 1993 – 1999 v Kanadě. Ti ve své studii dochází k závěru, že zvýšení

minimální mzdy bude mít za následek zvýšení nezaměstnanosti nízké výdělečné skupiny zaměstnanců celkem o 4 - 8 %. Následné odhady, které v práci uvádějí, predikují zvýšení nezaměstnanosti zhruba o 1,5 % s každým 1% navýšením minimální mzdy. (Campolieti, Fang, Gunderson, 2005)

Naopak ekonom, který ve své studii nedokázal najít negativní vliv zvyšování minimální mzdy na nezaměstnanost, byl například Card (1992). Ten se ve své studii zabýval zvýšením hranice minimální mzdy v Kalifornii v roce 1988 z původních 3,35 dolaru za hodinu práce na 4,25 dolaru za hodinu práce. Tento výzkum provedl na vzorku 20 000 lidí, kdy kategorie mladistvých byla zastoupena téměř 1500 jedinci. Až 50 % mladistvých si při původních 3,35 dolaru za hodinu práce přesto vydělávalo méně, než byla tato hranice. Po zvýšení hranice minimální mzdy naopak skupině mladistvých stouply hodinové zisky v průměru o 10 % a zároveň to však nevedlo ke zvýšené nezaměstnanosti. (Card, 1992)

Na dalším výzkumu se poté Card podílel ve spolupráci s Kreugerem (1994), kdy se zaměřili na zvýšení minimální mzdy v New Jersey v roce 1992. Konkrétně se jednalo o zvýšení minimální hodinové mzdy z 4,25 dolaru na 5,05 dolaru za hodinu práce. Tentokrát byl zkoumaný vzorek složen ze 410 rychlých občerstvení v New Jersey. Druhá část vzorku byly naopak restaurace v Pensylvánii, kde zůstala minimální hodinová mzda stejná. Výsledek této studie byl stejný jako v Cardově původním výzkumu v roce 1988. Zvýšení minimální mzdy nemělo negativní dopad na nezaměstnanost. Naopak jim nahrával i fakt, že rok po zvýšení minimální mzdy se nezaměstnanost snížila. (Card, Kreguer, 1994)

Tento výzkum opět kritizuje dvojice ekonomů Neumark a Wascher (2000). Kritizují především zkoumaný vzorek, protože ho získali za pomoci telefonického dotazníkového šetření. Neumark a Wascher tedy provedli stejný výzkum, kdy ale použili reálná data z výplatních pásek čtyř velkých řetězců provozujících rychlé občerstvení. Výsledky jejich výzkumu byly pak zcela opačné. Závěr studie je takový, že zvýšení minimální mzdy v New Jersey v roce 1992 vedlo ke zvýšení nezaměstnanosti. (Neumark, Wascher, 2000)

Card a Kreuger na tuto kritiku odpověděli ve stejném duchu a rozšířili zkoumaný vzorek Neumarka a Waschera o dalších 7 měst a opět došli k závěru, že zvýšení minimální mzdy v New Jersey nemělo žádný vliv na celkovou nezaměstnanost v oboru rychlého občerstvení. (Card, Kreuger, 2000).

Ke stejným závěrům dochází i ekonom Mark B. Stewart (2004), který provedl výzkum zavedení minimální mzdy v roce 1999 a její následné zvyšování v letech 2000 a 2001 ve Velké Británii. Minimální mzda, která byla zavedena v roce 1999, činila 3,60 liber za hodinu práce. Následně byla v roce 2000 zvýšena na 3,70 liber a v roce 2001 na 4,10 liber. Stewart zkoumal období mezi lety 1997 až 2001. Jeho závěr se však shodoval s Cardem a Kreugerem (2000), kdy po znovuzavedení minimální mzdy a jejího následného navyšování nenašel žádný významný dopad na nezaměstnanost ve Velké Británii, a to dokonce pro žádnou demografickou skupinu. (Stewart, 2004)

S Cardem a Kreugerem (2000) je potom v rozporu výzkum Aaronsona a Frenche (2007). Ti provedli své zkoumání také na datech z oboru restaurátérství a oproti Cardovi a Kreugerovi došli k závěru, že s 10% navýšením minimální mzdy dojde k 2 – 4% snížení zaměstnanosti u skupiny nízko kvalifikovaných pracovníků a celkové snížení zaměstnanosti v oboru o 1 – 3 %. (Aaronson, French, 2007)

Po přečtení všech empirických výzkumů je zřejmé, že není možné stanovit jasný závěr, který by byl platný pro každý trh, každou situaci, každý stát či každé období. Vliv minimální mzdy na nezaměstnanost je vždy závislý na specifikaci trhu, zkoumaném období, politické a ekonomické situaci zkoumaného státu, použitých statistických metod, velikosti a složení datového vzorku atd.

4.2 Modely vlivu minimální mzdy na nezaměstnanost

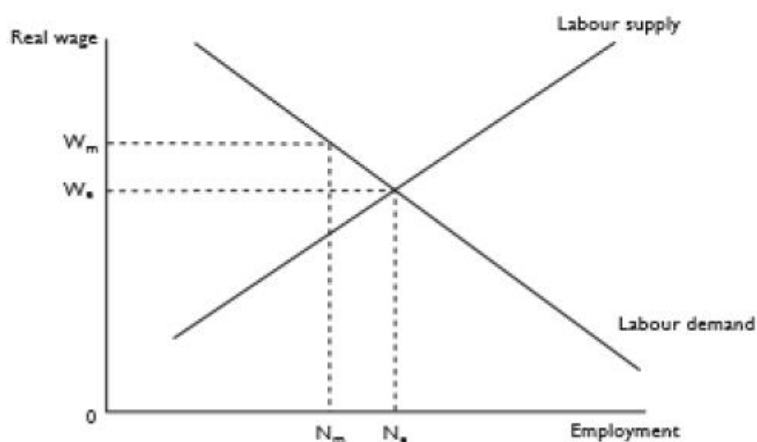
Většina modelů, které se prezentují v učebnicích, se zaměřují na jednoduchý model nabídky a poptávky na trhu práce, který je často srovnáván a následně se dává do kontrastu s modelem monopsonu. Tyto, řekněme klasické, modely jsou doplňovány analýzou dopadů ve dvousektorové ekonomice, kdy minimální mzda je aplikována pouze na jeden sektor. Toto opatření ale může mít negativní dopad na

druhý sektor, kde minimální mzda zavedená není. Pracovníci, kteří jsou propuštěni z prvního sektoru (=sektor s minimální mzdou) a přecházejí do druhého sektoru (tj. bez minimální mzdy), tak posouvají křivku nabídky práce doprava – zvyšují ji. Nový průnik nabídky a poptávky po práci se alespoň dočasně vytváří při nižší mzdě a vyšší zaměstnanosti. (Vlček, 2009)

4.2.1 Neoklasický model nabídky a poptávky na trhu práce

Základní model, prezentovaný na grafu č. 9, který ukazuje vliv minimální mzdy na nezaměstnanost, prezentuje na dokonale konkurenčním trhu práce. Křivka Labour supply představuje nabídku práce a křivka Labour demand naopak poptávku po práci. Zaměstnanost na trhu práce reprezentuje bod, kde se křivky poptávky a nabídky protínají, tedy při zaměstnanosti N_0 a mzdě W_0 . Když se na daný trh práce aplikuje zavedení vyšší minimální mzdy než je průsečík N_0 a W_0 , vznikne na trhu práce přebytek, kdy množství nabízené práce je větší než množství poptávané práce. Zaměstnanost se tím pádem posune do bodu N_m za mzdu W_m . Zaměstnanost se sníží o rozdíl $N_0 - N_m$. Velikost rozdílu mimo jiného určuje ještě elasticita nabídky. Čím bude elasticita nabídky práce nižší, tím bude přebytek pracovníků na trhu práce menší.

Graf č. 9 - Neoklasický model nabídky a poptávky na trhu práce

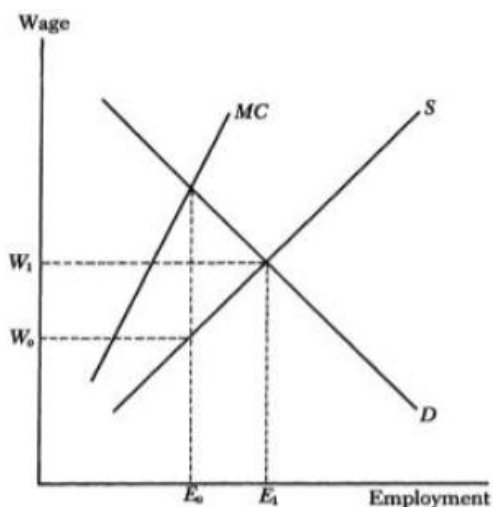

Zdroj: OECD. Employment Outlook, 1998.

4.2.2 Monopson na trhu práce

Monopson na trhu práce se dá přirovnat k určité formě monopolu. Monopson vzniká, pokud je jediný subjekt na straně poptávky po práci, ale více subjektů na straně nabídky. Pojem monopson zavedla do ekonomie britská ekonomka Joan Robinsonová v roce 1933, ve své knize „*The Economics of Imperfect Competition*“. Tyto subjekty jsou žadatelé o práci, následně zaměstnanci. V České republice může být příklad monopsonu například České energetické závody (ČEZ a.s.), které poptávají dispečery provozu jaderné elektrárny. Výhoda monopsonu je, že jelikož je na trhu na straně poptávky sám, má obrovskou sílu ve stanovení mezd, tzv. „price maker“. Určitá alternativa pro zaměstnance hledající práci v tomto oboru je zahraniční trh, pro některé to však může být komplikace ať už v neznalosti jazyka, neochotu pracovat a žít v zahraničí, nebo nespočet jiných důvodů. Monopsonní společnost bude navíc zaměstnávat tolik zaměstnanců, dokud se mezní náklad na práci nebude rovnat příjmu z mezního produktu. Na grafu níže, graf č. 10 - monopson na trhu práce, je vidět, že bez zásahu vlády a nastavení minimální mzdy je zaměstnanost v bodě E_0 a za mzdu W_0 . Zavedení minimální mzdy bude mít pozitivní vliv na zvýšení zaměstnanosti pouze do výše mzdy W_1 , kde se nabídka práce a poptávka pro práci protínají. Je patrné, že zavedení minimální mzdy při existenci monopolistických institucí může mít za následek zvýšení zaměstnanosti. (Brown, Gilroy, Kohen, 1982)

Graf č. 10 - Monopson na trhu práce

Zdroj: BROWN, GILROY, KOHEN, 1982.

4.3 Je nějaký správný poměr minimální a průměrné mzdy?

Pokud jde o vyslovení konkrétního čísla, které by platilo pro každou ekonomiku světa, to dost dobře nejde. Každý stát se k této problematice staví trochu jinak. Tato otázka padla již ve 20. století, kdy se optimální úrovní mezi minimální a průměrnou mzdou zabývala i Mezinárodní organizace práce, která v roce 1970 zveřejnila tři základní principy, podle kterých by se měla stanovit správná výše minimální mzdy. Jsou to principy korelace minimální mzdy s potřebami pracovníku a jejich rodin, korelace s vládními cíli rozvoje zaměstnanosti a zohlednění faktorů, které souvisí s potřebou zvyšováním produktivity a hospodářského růstu. (Socol, Marinas, 2018)

Evropská sociální charta, která byla revidovaná v roce 1996, definuje minimální mzdu jako částku, která by měla zajistit určitou životní úroveň pro pracovníky a jejich rodiny. Tato životní úroveň by měla být dosažena při zhruba 60% poměru čisté mzdy, což odpovídá 50 – 60 % poměru hrubé průměrné a minimální mzdy se závislostí na výši progresivního zdanění. Čím vyšší bude progresivní daň, tím se bude poměr blížit níže, tedy k hranici 50 %. (Socol, Marinas, 2018)

Naproti tomu, společná zpráva institucí Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization, ILO), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD), Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund, MMF) a Světová banka (World Bank), říká, že pokud bude poměr hrubé průměrné a minimální mzdy v rozmezí 25 – 30 %, bude to mít pouze pozitivní účinky. Mezinárodní měnový fond v této problematice dochází k závěru, že pokud poměr hrubé průměrné a minimální mzdy překročí poměr 45 – 50 %, mohou negativní dopady zvýšení minimální mzdy převýšit její výhody. Studie říká, že pokud by poměr v tomto intervalu a minimální mzdy by byla zvýšena o 10 %, následný pokles zaměstnanosti u mladých lidí bude činit 2 %. Pokud by však byl poměr hrubé průměrné a minimální mzdy na úrovni 30 % a minimální mzda by se zvýšila o 10 %, tak by pokles zaměstnanosti u mladých lidí dosáhl pouze 0,4 %.

Odborníci z MMF tvrdí, že pokud by poměr hrubé průměrné a minimální mzdy přesáhl hranici 45 %, tak tím překračuje optimální práh udržitelnosti. Po překročení této

hranice by byl pozitivní vývoj minimální mzdy doplněn o negativní dopad na ekonomiku. Mohly by tím tedy být překonané výhody této politiky, které jsou například snižování nerovnosti mezi obyvateli, působení teorie efektivních mezd, rozšiřování spotřeby, nebo zvyšování životní úrovně a ekonomického růstu. (G20, 2012)

Bohužel se tyto závěry opravdu nedají aplikovat na všechny země. Pro každou zemi a její ekonomiku to chce individuální přístup. Pokud je v zemi vyšší podíl chudších obyvatel, je na místě, aby poměr hrubé průměrné a minimální mzdy byl vyšší, protože výhody plynoucí z poklesu chudoby a zvýšení životní úrovně budou převyšovat případné negativní dopady na trh práce.

Pro srovnání přikládám přehled poměrů hrubé průměrné a minimální mzdy v roce 2017 u vybraných států Evropy, tabulka č. 4 – poměr průměrné a minimální mzdy v Evropě, 2017. Pro srovnání jsem do tabulky zařadil také Spojené státy americké, které mají tento poměr oproti ostatním státům výrazně nižší. Dosahuje hodnoty pouze 0,24. Většina evropských států dosahuje hodnot v rozmezí 0,35 až 0,45. Výjimka je Francie, která naopak dosahuje hodnoty nejvyšší, tj. 0,5. Tam to však mohou mít za vinu i časté demonstrace obyvatel pod záštitou tzv. žlutých vest. Ti si například vymohli zvýšení minimální mzdy v přepočtu o 2 000 Kč na konci roku 2018, kdy jejich demonstrace trvaly 4 týdny v kuse.

Tabulka č. 4 – Poměr průměrné a minimální mzdy v Evropě, 2017

Belgie	0,40*
Estonsko	0,35
Francie	0,50
Řecko	0,33
Maďarsko	0,40
Irsko	0,38
Lotyšsko	0,39
Litva	0,43
Lucembursko	0,43
Holandsko	0,39
Polsko	0,44
Portugalsko	0,43
Slovinsko	0,48
Španělsko	0,34
Turecko	0,42

Velká Británie	0,44
Spojená státy americké	0,24
Rumunsko	0,44

* hodnota například 0,4 znamená vzájemný poměr hrubé průměrné a minimální mzdy 40 %

Zdroj: OECD, *Minimum relative to average wages*, Vlastní zpracování 2019.

Praktická část

V praktické části se budu nejprve věnovat analýze minimální mzdy v rámci Evropské Unie. Poté budu zkoumat vzájemné relace mezi minimálními příjmovými veličinami a průměrné mzdě v České republice, Slovensku a Německu. Porovnám růst, nominální hodnoty a procentuální podíly minimálních příjmových veličin za celé zkoumané období. Pro zjištění, zda má zvyšování minimální mzdy kladný, nebo záporný, vliv na nezaměstnanost použiji ekonometrický model.

Metodika práce

Praktickou část jsem rozdělil do dvou částí. V první části jsem zkoumal a analyzoval růst jednotlivých minimálních veličin, které jsou minimální mzda, životní minimum a existenční minimum. Aby se dala data lépe porovnávat mezi jednotlivými zeměmi, které jsem do analýzy zahrnul, vypočítal jsem i jejich poměry vůči průměrné mzdě v dané zemi. Zkoumanými zeměmi byla Česká republika, Slovenská republika a Německo. Zkoumané období bylo mezi lety 1993 a 2018. V případě České republiky jsem hodnoty vypočítával a uváděl průměrnou mzdu i minimální příjmové veličiny v jejich domovské měně, tedy v koruně české. V případě Německa a Slovenska byla použita jejich aktuální měna, euro. Jelikož Slovenská republika přijala euro až v roce 2009, dřívější částky, které byly uváděny ještě ve slovenské koruně, tak jsem je přepočítal kurzem z roku 2009. To jsem provedl z důvodu, aby hodnoty ve slovenské koruně nebyly zkresleny ještě vývojem kurzu a byl lépe vidět jejich reálný růst.

V případě Německa byla již všechna data přepočítána na euro na Bundesregierung archiv, odkud jsem data čerpal. V případě České republiky byl zdroj dat Český statistický úřad. Pro případ Slovenské republiky jsem využil data uváděná na Slovenském statistickém úřadě. Všechny vzájemné poměry minimální veličin vůči průměrné mzdě jsem vypočítal sám v programu Microsoft Excel, kdy v čitateli byly jednotlivé minimální příjmové veličiny a ve jmenovateli průměrná mzda.

V druhé části praktické části jsem sestrojil ekonometrické modely statistickou metodou regresní analýzy, kdy jsem zjišťoval možný vliv minimální mzdy na míru nezaměstnanosti. Ekonometrické modely byly sestaveny pro Českou a Slovenskou republiku. Pro Německo bylo bohužel příliš málo pozorování pro sestavení kvalitního modelu, protože zavedli minimální mzdu až v roce 2015. Zkoumané období bylo opět mezi lety 1993 až 2018. Do modelu byly zařazeny i další makroekonomické veličiny, která by také měly mít určitý vliv na vývoj míry nezaměstnanosti. V modelu je zahrnuta jedna vysvětlovaná proměnná, to je míra nezaměstnanosti a tři proměnné vysvětlující. Je to poměr minimální a průměrné mzdy, meziroční nominální růst průměrné mzdy a kumulovaný index reálného růstu HDP. Bližší specifikace modelu je uvedena v kapitole 6, kde je model sestrojen.

5.1 Minimální mzda v rámci EU

Většina států Evropské Unie již také zavedla minimální mzdu. Celkem má stanovenou tuto regulaci v podobě minimální mzdy 22 z 28 členských států. K údajům z roku 2019 ji ještě nepraktikovala Itálie, Kypr, Rakousko, Švédsko, Finsko a Dánsko.

Minimální mzdy v rámci EU dosahují velikého rozptylu, ale to je mimo jiné způsobeno rozdílnou cenovou hladinou v jednotlivých státech. Níže popsané hodnoty minimálních mezd vycházejí z výzkumu společnosti Eurostat, která provedla šetření pro rok 2018. U zkoumaných států, které nemají jako národní měnu euro byl použit přepočet měn na hodnotu Eura. Bylo to provedeno z důvodu lepší a přehlednější komparace. Toto šetření vyšlo také ve vydané zprávě s názvem „Income distribution“. Nejnižší minimální mzda je stanovena v Bulharsku, kde dosahuje 261 euro za měsíc. Nejvyšší je naopak v Lucembursku, kde se šplhá až na hranici 2 000

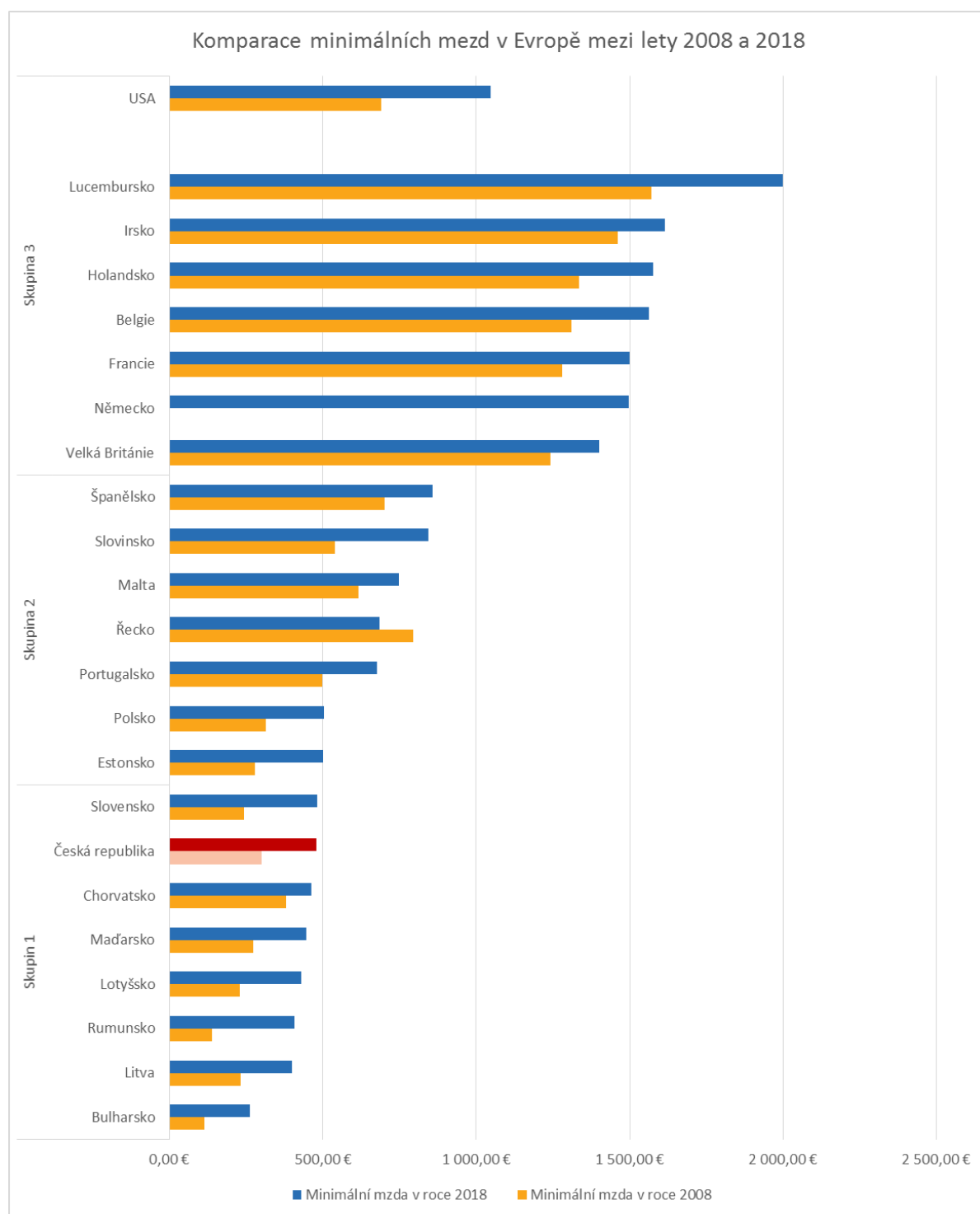
euro. Provedl jsem porovnání minimálních mezd jednotlivých států za poslední dekádu, tj. mezi roky 2008 a 2018, což je vidět na grafu č. 11 - Komparace minimálních mezd v Evropě, 2008 a 2018 v nominální hodnotě. Očekávaně se minimální mzdy zvedly ve všech státech, až na jeden. Je to Řecko. Tam naopak minimální mzda klesala průměrným ročním tempem 1,5 %. Nejvyšší nárůst je naopak zaznamenaný u Rumunska, kde minimální mzda rostla průměrným ročním tempem 11,5 %. Na druhém místě se umístilo Bulharsko s průměrným ročním tempem růstu 8,5 %. Průměrné tempo růstu minimální mzdy v České republice bylo zhruba 4,6 %. Minimální mzda ke konci roku 2018 dosahovala zhruba 478 euro. Jednotlivé státy EU by se podle jejich minimální mzdy daly rozdělit do třech skupin. Hranice mezi skupinami jsou definovány následovně. Skupina číslo jedna, kde minimální měsíční mzda nedosahuje ani hranice 500 euro. Skupina číslo dvě se nachází v intervalu 500 euro až 1 000 euro. V poslední skupině, číslo tři, jsou státy, které převyšují hranici 1 000 euro.

Skupina číslo jedna tedy obsahuje převážně státy východní Evropy. Řadí se sem Chorvatsko, Maďarsko, Lotyšsko, Rumunsko, Bulharsko, Litva, Slovensko a Česká republika. Nejnižší minimální mzdy dosáhlo Bulharsko s 261 euro, nejvyšší naopak Slovensko s 480 euro.

Do skupiny číslo dvě se řadí státy, kde je tedy minimální mzda stanovená v intervalu 500 až 1 000 euro. Řadí se sem Estonsko, Polsko, Slovinsko, Španělsko, Portugalsko, Řecko a Malta. Nejnižší minimální mzda byla v Estonsku, 500 euro, čímž přesně splnilo hranici. Naopak nejvyšší byla stanovená ve Španělsku, konkrétně 859 euro.

Do skupiny s nejvyšší minimální mzdou, nad 1 000 euro se řadí podle očekávání Německo, Lucembursko, Francie, VB, Irsko, Nizozemí a Belgie. Nejnižší mzda v této skupině byla nastavena ve Velké Británii a dosahovala 1 401 euro, nejvyšší v Lucembursku a dosahovala 1 999 euro.

Graf č. 11 – Komparace minimálních mezd v Evropě mezi lety 2008 a 2018 v nominální hodnotě

Zdroj: Eurostat, Income distribution, Vlastní zpracování, 2018.

5.2 Analýza vzájemných relací

Níže se detailně zaměřím na Německo, Českou republiku a Slovensko. Nejprve provedu analýzu vzájemných vztahů pro každou zemi samostatně. Zaměřím se převážně na životní minimum a minimální mzdu ve vztahu k průměrné mzdě. Budu analyzovat hodnoty jak v nominálních veličinách, tak v procentuálních poměrech. Poté se pokusím zhodnotit, zda má Česká republika nastavenou přiměřenou výši minimálních příjmových veličin, v komparaci s našimi sousedy. Zároveň by neměla být porušena ekonomicko-kriteriální funkce minimální mzdy. To by mohlo nastat, pokud by byla minimální mzda nastavena příliš vysoko vůči mzdě průměrné, případně životnímu minimumu. Pokud by se tak stalo, obyvatelům dané země by to mohlo ubírat na motivaci k práci.

5.3 Právní vymezení minimálních příjmových veličin v jednotlivých zemích

Všechny minimální příjmové veličiny jsou v každé zemi vymezeny také v právních předpisech.

1/ Minimální mzda je v případě České republiky zakotvena v zákoníku práce č. 262/2006 Sb., paragrafu 111. Poté byla mzda valorizována právními předpisy č. 249/2007 Sb., č. 452/2009 Sb., č. 246/2012 Sb., č. 210/2013 Sb., č. 204/2014 Sb., č. 233/2015 Sb., č. 336/2016 Sb., č. 337/2016 Sb., č. 286/2017 Sb.. (zákon č. 567/2006 Sb) Z důvodu zvýšení minimální mzdy, platné od 1. 1. 2019, vyšlo ve sbírce zákonů nařízení vlády č. 273/2018 Sb., které částku minimální mzdy upravuje na 13 350 Kč. Životní minimum bylo vymezeno právním předpisem 463/1991 Sb., které v případě České republiky vydrželo až do roku 2006. Poté bylo novelizováno právním předpisem č. 112/2006, platným od 31. 3. 2006 s účinností od 1. 1. 2007. Součástí předpisu 112/2006 byl i právní předpis č. 110/2006 Sb., který vymezoval mimo životního minima také minimum existenční. Existenční minimum bylo valorizováno pouze jednou, platné od 1. 1. 2012, konkrétně nařízením vlády č. 409/2011 Sb., na 2 200 Kč.

2/ V případě Slovenské republiky vydržel právní předpis 463/1991 pouze do roku 1998, kdy byl zrušený novým předpisem č. 125/1998 Z. z.. Do roku 1998 byl ještě původní zákon 463/1991 upravován pozdějšími zněními, které jsou 277/1993,

193/1994, 374/1994, 122/1995 a 278/1997. V tomto roce Slovensko, mimo životního minima, stanovuje také sumu státních sociálních dávek. Minimální mzdu má Slovensko zakotveno v zákoně č. 663/2007 ve znění pozdějších předpisů, které dle nařízení vlády upravují její výši. Vše je navíc ukotveno v paragrafu 119 ods. 1, Zákoníku práce Slovenské republiky, že každý zaměstnanec má nárok mzdu nejméně ve výši minimální mzdy.

3/ V případě Německa se minimální mzda zavedla až od roku 2015, zákonem „Mindestlohngesetz“, který je platný právě od 1. 1. 2015. Nelze však opomenout, že i když nemělo Německo stanovenou minimální mzdu, mělo velmi dobrý a propracovaný systém kolektivního vyjednávání. Sociální zabezpečení, konkrétně níže zmiňovaný Hartz IV, byl přijat v druhé hlavě zákoníku o sociálním zabezpečení (zkr. SGB II) v článku 1 čtvrtého zákona o moderních službách na trhu práce ze dne 14. 12. 2003, uvedeno ve Sbírce zákonů Spolkové republiky Německo, díl 1 str. 2954, 2955.

5.3.1 Analýza Německa

Na počátku 21. století se Německo nacházelo ve velmi špatném stavu. Používal se pro něj termín „Nemocný muž Evropy“. V té době byla u moci vláda Sociálních demokratů a svazu 90, to byla strana Zelených, kterou vedl Gerhard Schroder. Právě ten v roce 2003 vyhlásil reformní program, který nesl název Agenda 2010. Tento reformní program měl za cíl dostat Německé hospodářství znovu na vrchol hospodářského a sociálního vývoje Evropy. Cíl byl stanoven právě do roku 2010, i toho plyne název programu „Agenda 2010“. Prostředky k jeho naplnění byly reformy v oblasti nemocenského sociálního pojištění, podporou celodenního školního vzdělávání či uvolněním podmínek v řemeslném podnikání. Základ bylo sloučení pomoci v nezaměstnanosti a sociální podpora. První krok bylo v roce 2002 vytvoření tzv. „Komise pro moderní služby na trhu práce“. Ta sloužila jako poradní orgán vlády. Předsedou komise byl Peter Hartz, z čehož poté plyne označení pro jednotlivé reformy. (Pieperbrink, 2010)

Komise pro moderní služby na trhu práce, někdy označována také jako Hartzova komise, vypracovala několik reformních návrhů, které se poté uskupily do čtyř zákonů pro moderní služby na trhu práce. Tyto zákony jsou známy pod

označením Hartzovy zákony a nesou názvy Hartz I, Hartz II, Hartz III a Hartz IV. Byly přijaty mezi lety 2003 a 2005. Oficiálně byly přijaty jako první až čtvrtý zákon o moderních službách na trhu práce, ale vžily se pod názvy Hartz I – Hartz IV. Před přijetím reformy na trhu práce mohla nezaměstnaná osoba pobírat 2/3 svých posledních příjmů až po dobu 32 měsíců.

5.3.1.1 *Hartz I, II, III a IV*

Hartz I je platný od 1. 1. 2003 a měl za následek vznik státem dotovaných kanceláří osobních služeb, které mají za úkol zprostředkování dočasného zaměstnání pro nezaměstnané a tím jim umožnit zvýšení jejich profesní klasifikace. Také jim byla dotčena rekvalifikace a systém následného odborného vzdělávání. (Nohál, 2010)

Ve stejném datu, tedy 1. 1. 2003, vstoupil v platnost také druhý zákon, Hartz II. Ten umožnil atypicky zkrácený pracovní poměr. Byly to programy Midijob a Minijob, přičemž Minijob mohl být v maximálním měsíčním výdělku 400 euro, Midijob do hranice 800 euro. Do roku 2019 již proběhlo jeho valorizování a je nastavený na hranici 450 a 1300 euro měsíčně (platné od 1. 7. 2019). Při tomto režimu zaměstnání odpadá úplně, v druhém případě částečně, platit sociální pojištění a odvádět daň ze mzdy. Třetí výhodou této reformy byla tzv. ICH-AG dotace. To je dotace pro nezaměstnané, kteří si založili živnostenský list a začali podnikat. Poté takový člověk až 3 roky dostával od státu peněžitou příspěvku. Tato dotace se stala velmi efektivní a rozhodlo se ji využívat velký počet německých obyvatel. I proto ale musela být redukována, protože byla dlouhodobě neudržitelná. Je však platná i v roce 2019, ikdyž byla zkrácena jak doba pobírání příspěvků, tak jeho maximální částka. (Nohál, 2010)

Hartz III přišel v platnost o rok později, 1. 1. 2004. Ten se zaměřoval výhradně na trh práce. Měl za cíl přeměnu Spolkového úřadu práce na Spolkovou agenturu práce. Byla také zřízena komunální pracovní centra, která se mají starat o dlouhodobě nezaměstnané. Zvýšenou pozornost by tato instituce měla věnovat nezaměstnaným nad 50 let. Dává si mimo jiné za cíl přesvědčit nezaměstnané, aby byli ochotni přijmout méně kvalifikovanou práci. Zároveň jsou však podporováni při zvyšování kvalifikace jejich lidského kapitálu.

Poslední zákon, Hartz IV, byl přijat poslední rok, tj. 1. 1. 2005. Vznikla základní podpora pro práci hledající nezaměstnané, která v sobě slučovala tehdejší pomoci v nezaměstnanosti a sociální pomoci. Tato podpora by měla zvýšit tlak na nezaměstnané, kteří si mají rychleji najít práci a zefektivnit systém. Hartz IV je obdobou našeho životního a existenčního minima. Taktéž se vypočítává na základě počtu a stáří osob žijící ve společné domácnosti. (Noll, 2007).

5.3.1.2 *Kritika Hartz IV.*

Ze všech zákonů, které vláda přijala a Hartzova komise vytvořila, byl Hartz IV nejvíce diskutován. Pohledem obyvatel byl přijat spíše negativně. To podporuje i fakt, že v následných volbách v roce 2005 vládoucí strana, Sociálně demokratická, volby prohrála a k vládě se dostala Křesťanskodemokratická unie, která měla jako kancléřku Angelu Merkelovou. Paradoxní je, že právě Křesťanskodemokratická unie Hartzovy zákony podporovala. Největší nesoulad ve společnosti je ohledně výše příspěvků a hranice minima právě u Hartz IV. Jedna strana společnosti by bez Hartz IV nemohla fungovat a je na příspěvcích opravdu závislá. Její oponenti hranici naopak kritizují, že jsou příspěvky nastaveny příliš vysoko a tím klesá motivace pro nezaměstnané najít si práci. Tomu nahrává i fakt, že kvůli vysokým nájmům v německých metropolích je výhodnější zůstat na dávkách Hartz IV, než pracovat za minimální mzdu. Mezi pobírateli dávek Hartz IV je naopak kritizována skutečnost, že pokud dlouhodobě nezaměstnaný člověk odmítne jakoukoliv práci, jsou mu v následných 3 měsících kráceny dávky o 30 %, což naopak odpůrci Hartz IV plně vítají. Pokud nezaměstnaný dokonce odmítne nabídek více, krácení se sčítá. Takže pokud by v jednom měsíci odmítl alespoň 4 nabízené pozice, následné 3 měsíce je bez jakýchkoliv podpůrných dávek. Sankce jsou například také za to, pokud evidovaný nezaměstnaný mladší 25 let odmítne doplnění si kvalifikace, případně rekvalifikaci, následné 3 měsíce budou dávky opět nulové. Trestá se i to, pokud účastník nepřijde do Jobcentra na domluvenou schůzku s úředníkem. Předsedkyně Sociální demokracie, Andrea Nahlesová, ale požadovala zmírnění trestů, protože je charakterizovala jako kontraproduktivní. U odpůrců Hartz IV jsou ale naopak vítány. Nedochází tak ke zneužívání dávek.

Odpůrcům Hartz IV nahrávají do karet i statistiky vzhledem k uprchlické vlně, která začala v roce 2015. Německo se obávalo velkému nárůstu nezaměstnanosti, ale to se díky dobrému stavu ekonomiky naštěstí nepotvrdilo. Přesto byl markantní

rozdíl v počtu obyvatel pobírajících podporu Hartz IV. V roce 2012 pobíralo dávku Hartz IV celkem 146 tisíc lidí, kteří přišli do Německa jako uprchlíci, případně žadatelé o azyl. Ke konci roku 2017 bylo těchto žadatelů pobírajících podporu Hartz IV již 959 tisíc. To je nárůst téměř o 700 %. Největší skupina je ze Sýrie. Těchto uprchlíků pobírajících dávku je téměř 560 tisíc. (Zeit, 2018)

V níže uvedené tabulce, tabulka č. 5 – Minimální příjmové veličiny v Německu v nominální hodnotě, jsou uvedeny částky jednotlivých minimálních veličin a průměrné mzdy, opět v časovém období od roku 1993 do roku 2018, v nominální hodnotě. Všechny částky jsou uvedeny v měně Německa, tedy v Eurech.

Tabulka č. 5 – Minimální příjmové veličiny v Německu v nominální hodnotě, 1993 – 2018.

Rok	Minimální mzda, v €	Průměrná mzda, v €	Hartz IV, v €
1993	Nebyla stanovena	2 103	Nebylo stanoveno
1994	Nebyla stanovena	2 185	Nebylo stanoveno
1995	Nebyla stanovena	2 281	Nebylo stanoveno
1996	Nebyla stanovena	2 344	Nebylo stanoveno
1997	Nebyla stanovena	2 389	Nebylo stanoveno
1998	Nebyla stanovena	2 447	Nebylo stanoveno
1999	Nebyla stanovena	2 518	Nebylo stanoveno
2000	Nebyla stanovena	2 551	Nebylo stanoveno
2001	Nebyla stanovena	2 617	Nebylo stanoveno
2002	Nebyla stanovena	2 710	Nebylo stanoveno
2003	Nebyla stanovena	2 783	Nebylo stanoveno
2004	Nebyla stanovena	2 846	Nebylo stanoveno
2005	Nebyla stanovena	2 901	345
2006	Nebyla stanovena	2 950	345
2007	Nebyla stanovena	3 023	347
2008	Nebyla stanovena	3 103	351
2009	Nebyla stanovena	3 141	359
2010	Nebyla stanovena	3 227	359
2011	Nebyla stanovena	3 311	364
2012	Nebyla stanovena	3 391	374
2013	Nebyla stanovena	3 449	382
2014	Nebyla stanovena	3 527	391
2015	1 440	3 612	399
2016	1 440	3 703	404
2017	1 498	3 771	409
2018	1 498	3 899	416

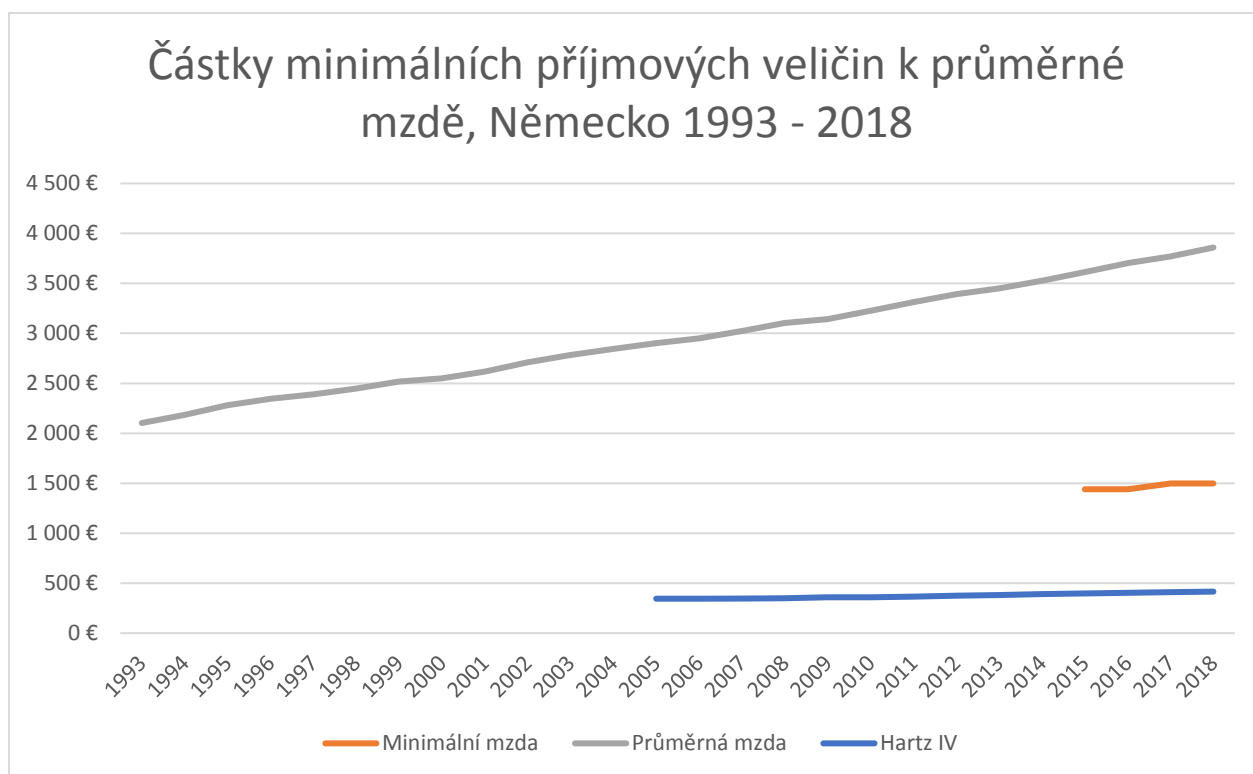
Hartz IV je základní podpora pro práci hledající nezaměstnané, která v sobě slučuje pomoci v nezaměstnanosti a sociální pomoci vyplácené od roku 2005. Před reformou pracovního trhu byla v Německu používána původní sociální pomoc. Pro konzistenci dat budu brát v potaz pouze sociální pomoc Hartz IV.

Minimální mzda byla stanovena až zákonem „Mindestlohngesetz“ platným od 1. 1. 2015.

Zdroj: Bundesregierung archiv, Vlastní zpracování, 2019.

Hodnoty z tabulky č. 5 jsou zaznamenány do grafu č. 12, minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou v Německu. V grafu je vidět, že průměrná mzda měla kontinuální růst. V roce 1993 byl průměrná mzda zhruba 2 103 euro, což je v přepočtu více, než u nás v roce 2018. Nedá se to ale srovnávat kvůli různým cenovým hladinám a jiným aspektům. Pouze vypichuji absolutní nominální částku. Průměrná mzda poprvé pokořila hranici 3 000 euro v roce 2007. Minimální mzda se v Německu zatím valorizovala pouze jednou, od doby jejího zavedení, které bylo v roce 2015. Naopak systém sociální podpory, Hartz IV, což byl 4. zákon tzv. Hartzovy komise, se valorizuje každý rok od roku 2006. Je to vždy v jednotkách procent, ale drží si stálé tempo růstu. V roce 2018 dosáhl Hartz IV hodnoty 416 euro, hodnota průměrná mzdy byla 3 899 euro.

Graf č. 12– Minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou v Německu, 1993 – 2018.

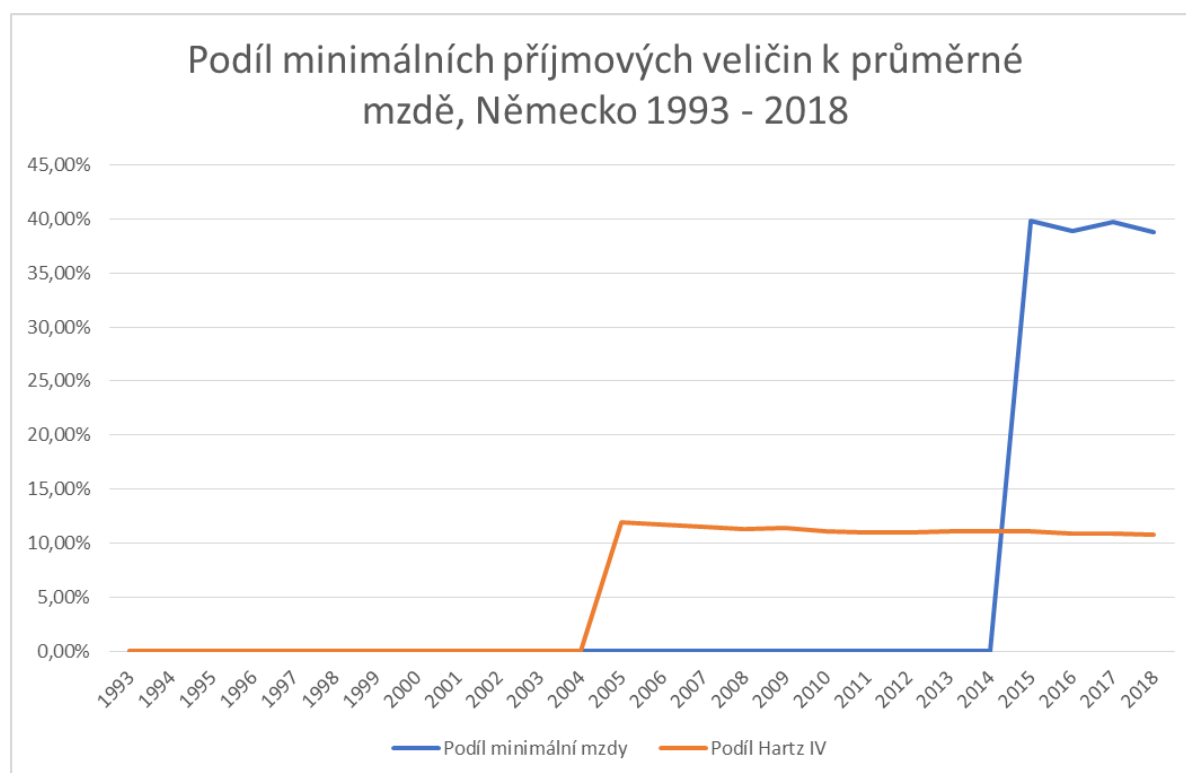

Zdroj: Bundesregierung archiv, Vlastní zpracování, 2019.

Zaměřil jsem se také na vzájemné poměry mezi průměrnou mzdou a minimálními veličinami, což jsou v případě Německa minimální mzda a systém sociální podpory, Hartz IV. Na grafu č. 13, podíl minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, je vidět, že procentuální poměr mezi Hartz IV a průměrnou mzdou klesá jen velice

nepatrně. Jeho valorizace probíhá ve velmi podobném tempu jako je tomu u růstu průměrné mzdy. V roce 2005, při zavedení Hartz IV, je tato hodnota nejvyšší a dosahuje 11,89 %. Následující roky poměr klesá pouze v jednotkách desetin procent. V roce 2011 se poměr poprvé dostává pod 11 %, ale v následujícím roce, tedy 2012, se poměr opět dostává nad hranici 11 %. V roce 2018 je vzájemný poměr průměrné mzdy a systému sociální podpory Hartz IV 10,78 %. Vzájemný poměr minimální a průměrné mzdy osciluje kolem hranice 39%. Dá se tedy říct, že Německo dodržuje doporučení MMF, které jsem diskutoval v teoretické části, kdy by tento poměr neměl přesáhnout 45%. Pokud by byl tento poměr vyšší, negativní dopady by mohly převýšit pozitivní dopady minimálních mezd. Mezi lety 2015 a 2018 tento poměr dokonce o 1 procentuální bod klesl. V roce 2018 byl tento poměr přesně 38,82 %.

Graf č. 13– Podíl minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, Německo 1993 – 2018.

Zdroj: Bundesregierung archiv, Vlastní zpracování, 2019.

5.3.2 Analýza České republiky

Minimální mzda byla v České republice, dříve Československu, zavedena v roce 1991. Na počátku mého zkoumaného období, tedy v roce 1993, dosahovala hodnoty 2 200 Kč a následné 2 roky nebyla nijak valorizována. Průměrná mzda v roce 1993 dosahovala hodnoty 5 904 Kč, což odpovídalo vzájemného poměru 37 %. Minimální mzda se následně valorizovala v letech 1996 a 1998, ale jen velmi málo. Průměrná mzda naopak rostla poměrně rychle a tak se v roce 1998 dostala na hodnotu 11 801 Kč. Minimální mzda byla v tomto roce pouze 2 650 Kč a jejich poměr dosáhl na nejnižší hodnotu za celé zkoumané období, a to pouze na 22 %. To je méně, než uvádí MMF jako doporučený interval, kde by se měl tento poměr pohybovat, aby minimální mzda dosahovala pozitivních účinků. Toto rozpětí by podle MMF mělo být mezi 25 a 30 %, viz kapitola 4.3. Takto nízká poměr minimální a průměrné mzdy mohl být demotivující pro zaměstnance, kteří minimální mzdu pobírali. Následující 2 roky stoupala nezaměstnanost až na hranici 9,2 %. Následné roky se opět začala minimální mzda pravidelně valorizovat a v roce 2000 byl poměr minimální a průměrné mzdy 32 %. Nejvyšší hodnotu měl tento poměr v roce 2006, a to 41 %. Existenční minimum, které bylo zavedeno právním předpisem č. 110/2006 Sb v roce 2007 a mělo hodnotu 2 020 Kč. Následně bylo valorizováno až v roce 2012 na 2 200 Kč. Životní minimum rostlo od roku 1993 velmi pomalu. Naposledy bylo valorizováno v roce 2012, kdy se zvýšilo z 3 126 Kč na 3 410 Kč. Tuto hodnotu, tedy 3 410 Kč, má i v roce 2019. Průměrná mzda v 1. kvartále v roce 2019 dosáhla na 32 466 Kč. Do konce roku 2019 by měla nadále růst.

V níže uvedené tabulce č. 6, minimální příjmové veličiny v České republice v nominální hodnotě, jsou vidět částky jednotlivých minimálních příjmových veličin a průměrné mzdy. Všechny částky jsou uvedeny v oficiální měně České republiky, tedy v Kč.

Tabulka č. 6 - Minimální příjmové veličiny v České republice v nominální hodnotě, 1993 – 2018.

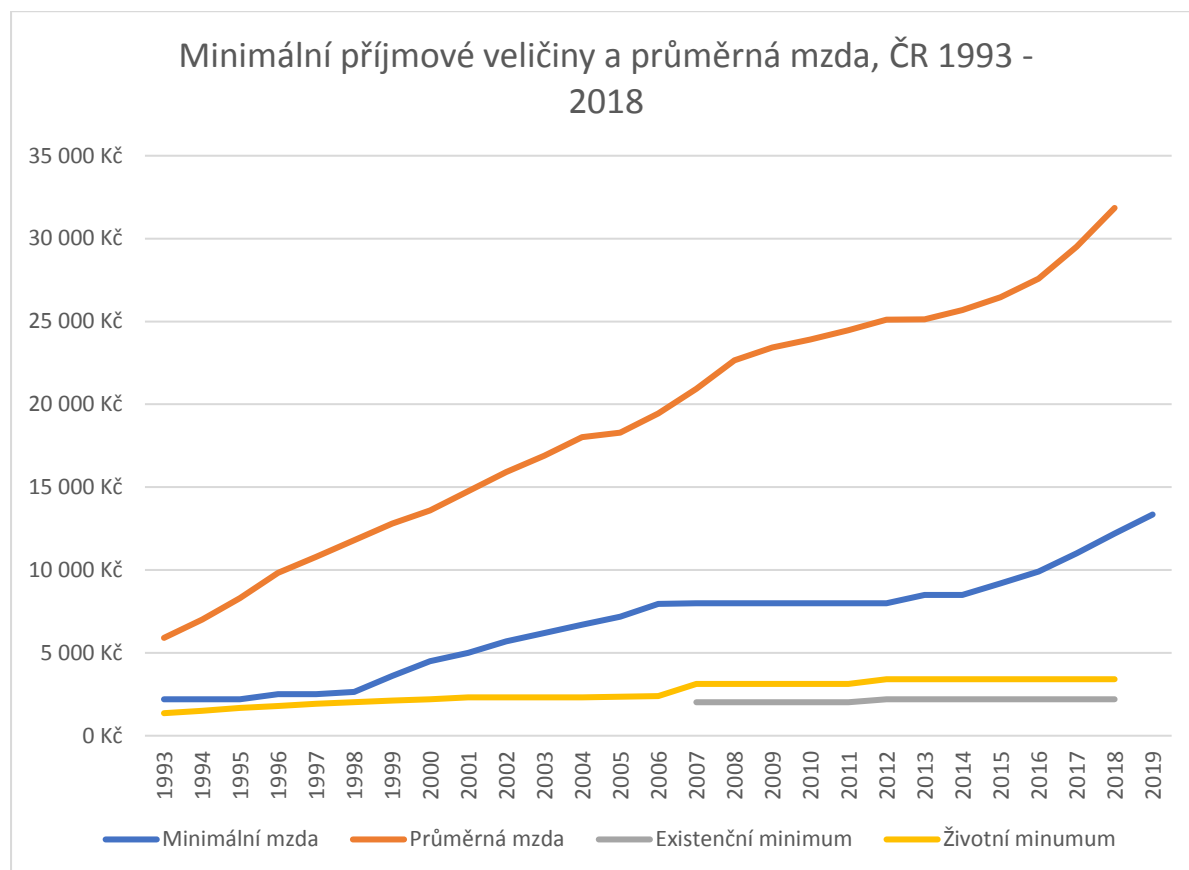
Rok	Minimální mzda, v Kč	Průměrná mzda, v Kč	Existenční minimum*, v Kč	Životní minimum, v Kč
1993	2 200	5 904	Nebylo stanoveno	1 360
1994	2 200	7 004	Nebylo stanoveno	1 500
1995	2 200	8 307	Nebylo stanoveno	1 680
1996	2 500	9 825	Nebylo stanoveno	1 800
1997	2 500	10 802	Nebylo stanoveno	1 920
1998	2 650	11 801	Nebylo stanoveno	2 020
1999	3 600	12 797	Nebylo stanoveno	2 130
2000	4 500	13 594	Nebylo stanoveno	2 190
2001	5 000	14 750	Nebylo stanoveno	2 320
2002	5 700	15 911	Nebylo stanoveno	2 320
2003	6 200	16 905	Nebylo stanoveno	2 320
2004	6 700	18 025	Nebylo stanoveno	2 320
2005	7 185	18 283	Nebylo stanoveno	2 360
2006	7 955	19 447	Nebylo stanoveno	2 400
2007	8 000	20 927	2 020	3 126
2008	8 000	22 653	2 020	3 126
2009	8 000	23 425	2 020	3 126
2010	8 000	23 903	2 020	3 126
2011	8 000	24 466	2 020	3 126
2012	8 000	25 112	2 200	3 410
2013	8 500	25 128	2 200	3 410
2014	8 500	25 686	2 200	3 410
2015	9 200	26 467	2 200	3 410
2016	9 900	27 589	2 200	3 410
2017	11 000	29 504	2 200	3 410
2018	12 200	31 885	2 200	3 410
2019	13 350		2 200	3 410

* Existenční minimum bylo v České republice stanoveno až v roce 2007.

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování, 2019.

Na grafu č. 14, minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, jsou vidět jednotlivé částky a růst jednotlivých křivek na základě dat uvedených v předchozí tabulce č. 6.

Graf č. 14 - Minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou v České republice, 1993 – 2018.

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování, 2018.

V níže uvedené tabulce č. 7, podíl minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě v České republice, jsou uvedeny procentuální poměry jednotlivých minimálních příjmových veličin vzhledem k průměrné mzdě. Například v roce 2000 byl tedy podíl minimální mzdy k průměrné mzdě 33,1 % a životní minimum bylo v daném roce na hranici 16 %.

Tabulka č. 7 – Podíl minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě v České republice, 1993 – 2018.

Rok	Podíl minimální mzdy k průměrné mzdě, v %	Podíl existenčního minima k průměrné mzdě, v %	Podíl životního minima k průměrné mzdě, v %
1993	0,37*	Nebylo stanoveno	0,23**
1994	0,31	Nebylo stanoveno	0,21
1995	0,26	Nebylo stanoveno	0,20
1996	0,25	Nebylo stanoveno	0,18
1997	0,23	Nebylo stanoveno	0,18
1998	0,22	Nebylo stanoveno	0,17
1999	0,28	Nebylo stanoveno	0,17
2000	0,33	Nebylo stanoveno	0,16
2001	0,34	Nebylo stanoveno	0,16
2002	0,36	Nebylo stanoveno	0,15
2003	0,37	Nebylo stanoveno	0,14
2004	0,37	Nebylo stanoveno	0,13
2005	0,39	Nebylo stanoveno	0,13
2006	0,41	Nebylo stanoveno	0,12
2007	0,38	0,096***	0,15
2008	0,35	0,089	0,14
2009	0,34	0,086	0,13
2010	0,33	0,085	0,13
2011	0,33	0,083	0,13
2012	0,32	0,088	0,14
2013	0,34	0,088	0,14
2014	0,33	0,086	0,13
2015	0,35	0,083	0,13
2016	0,36	0,080	0,12
2017	0,37	0,075	0,12
2018	0,38	0,069	0,11

Existenční minimum bylo v České republice stanoveno až v roce 2007.

** hodnota například 0,37 znamená vzájemný poměr hrubé průměrné a minimální mzdy 37 %*

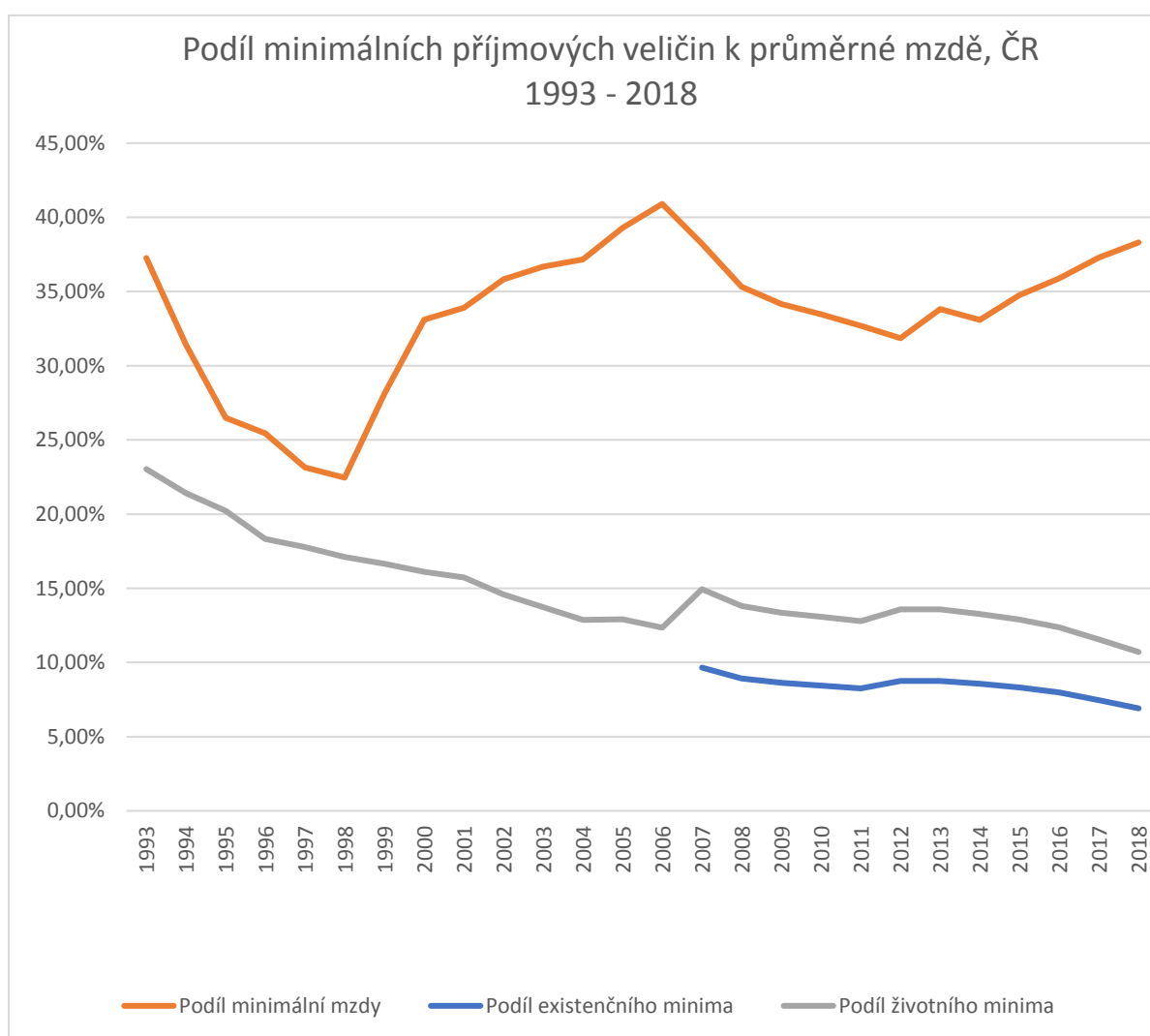
*** hodnota například 0,23 znamená vzájemný poměr hrubé průměrné mzdy a životního minima 23 %*

**** hodnota například 0,096 znamená vzájemný poměr hrubé průměrné mzdy a existenčního minima 9,6 %*

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování, 2018.

Níže uvedený graf č. 15, podíly minimálních veličin k průměrné mzdě, vychází z předešlé tabulky, tedy z tabulky č. 7. Je zde vidět, že od roku 1993 podíl příjmových veličin, zvláště podíl životního minima, převážně klesal. V roce 1993 byl podíl životního minima a průměrné mzdy velmi vysoko, dosahoval na hranici 23 %. V roce 2018 byla tato hodnota již pouze 10,7 %. V nominální hodnotě se průměrná mzda zvýšila za 25 let o 26 tisíc Kč, přičemž životní minimum pouze o 2 100 Kč.

Graf č. 15 - Podíly minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, Česká republika, 1993 – 2018.

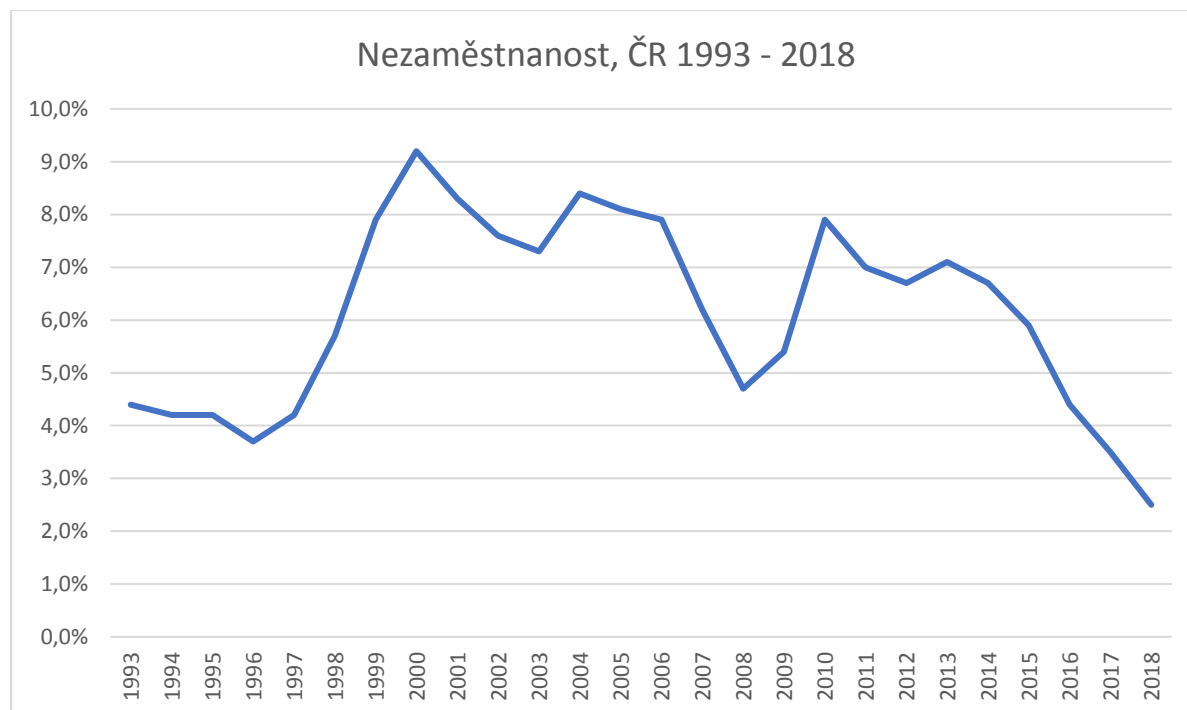

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování, 2019.

Na níže uvedeném grafu č. 16, nezaměstnanost v České republice, je křivka nezaměstnanosti, která dosáhla v roce 2018 svého dosavadního minima. Hranice nezaměstnanosti klesla dokonce na 2,5 %. Nejvyšší nezaměstnanost byla v roce

2000, kdy se vyšplhala až na hodnotu 9,2 %. Od roku 2010, s výjimkou roku 2013, nezaměstnanost v tuzemské ekonomice pravidelně klesala.

Graf č. 16 – Nezaměstnanost, Česká republika, 1993 – 2018.

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování, 2019.

5.3.3 Analýza Slovenské republiky

Třetí zkoumanou zemí, a druhou, kterou budu porovnávat s Českou republikou, je Slovensko. Na rozdíl od Německa by tentokrát měla být slabší ekonomikou, než je to v případě České republiky. To by mělo být vidět i na nominálních částkách, které budou dosahovat nižších hodnot, než v České republice, případně v Německu. Minimální mzda byla stanovena již v roce 1993 na částku zhruba 81 euro. Průměrná mzda byla v tom roce na úrovni 197 euro a jejich vzájemný poměr byl na hranici 41 %. Průměrná mzda rostla napříč zkoumaným obdobím stabilně, s lehkým zpomalením a poklesem tempa růstu, v roce 2008, kde však docházelo ke krizi na finančním trhu. Na rozdíl od České republiky se minimální mzda drží poměrně blízko té průměrné a rostou společně. V roce 2018 dokonce minimální mzda dosahovala hranice 48 % průměrné mzdy, což je částka opravdu vysoká. Naopak životní minimum stagnuje kolem hranici 200 euro.

Vývoj růstu částek životního minima je popsán na stránkách Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky. Pasáž, která se odkazuje na zákon č. 125/1998, což je „Zákon o životnom minime a o ustanovení súm na účely štátnych sociálnych dávok“ prišiel v platnosť 7. 5. 1998.

Citace z Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky:

„Sumy životného minima sa upravujú vždy k 1. júlu bežného kalendárneho roka na základe koeficientu rastu čistých peňažných príjmov na osobu alebo koeficientu rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností. Tieto údaje poskytuje ministerstvu Štatistický úrad SR.

Úprava súm životného minima sa vykoná tak, že platné sumy životného minima sa vynásobia:

- koeficientom rastu čistých peňažných príjmov na osobu zisteným Štatistickým úradom Slovenskej republiky - ak koeficient rastu čistých peňažných príjmov na osobu za obdobie 1. štvrťroka bežného kalendárneho roka v porovnaní s 1. štvrťrokom predchádzajúceho kalendárneho roka je nižší ako koeficient rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností za rozhodujúce obdobie zistený Štatistickým úradom Slovenskej republiky alebo*
- koeficientom rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností zisteným Štatistickým úradom Slovenskej republiky za rozhodujúce obdobie - ak koeficient rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností za rozhodujúce obdobie je nižší ako koeficient rastu čistých peňažných príjmov na osobu zistený Štatistickým úradom Slovenskej republiky za obdobie 1. štvrťroka bežného kalendárneho roka v porovnaní s 1. štvrťrokom predchádzajúceho kalendárneho roka.*

Rozhodujúcim obdobím, za ktoré sa zisťuje rast životných nákladov nízkopríjmových domácností je obdobie od apríla predchádzajúceho kalendárneho roku do apríla bežného kalendárneho roku.“ (MPSVRSK, 2018)

Níže přikládám tabulku č. 8, minimální příjmové veličiny na Slovensku v nominální hodnotě, jednotlivých částek pro Slovenskou rodinu od roku 1993. Všechny částky jsou uvedeny v nominální hodnotě a v měně euro. Pro roky, kdy ještě platila slovenská

koruna, jsem použil středový kurz z roku 2009. Právě v tomto proběhlo nahrazení slovenské koruny za euro.

Tabulka č. 8 - Minimální příjmové veličiny na Slovensku v nominální hodnotě, 1993 – 2018.

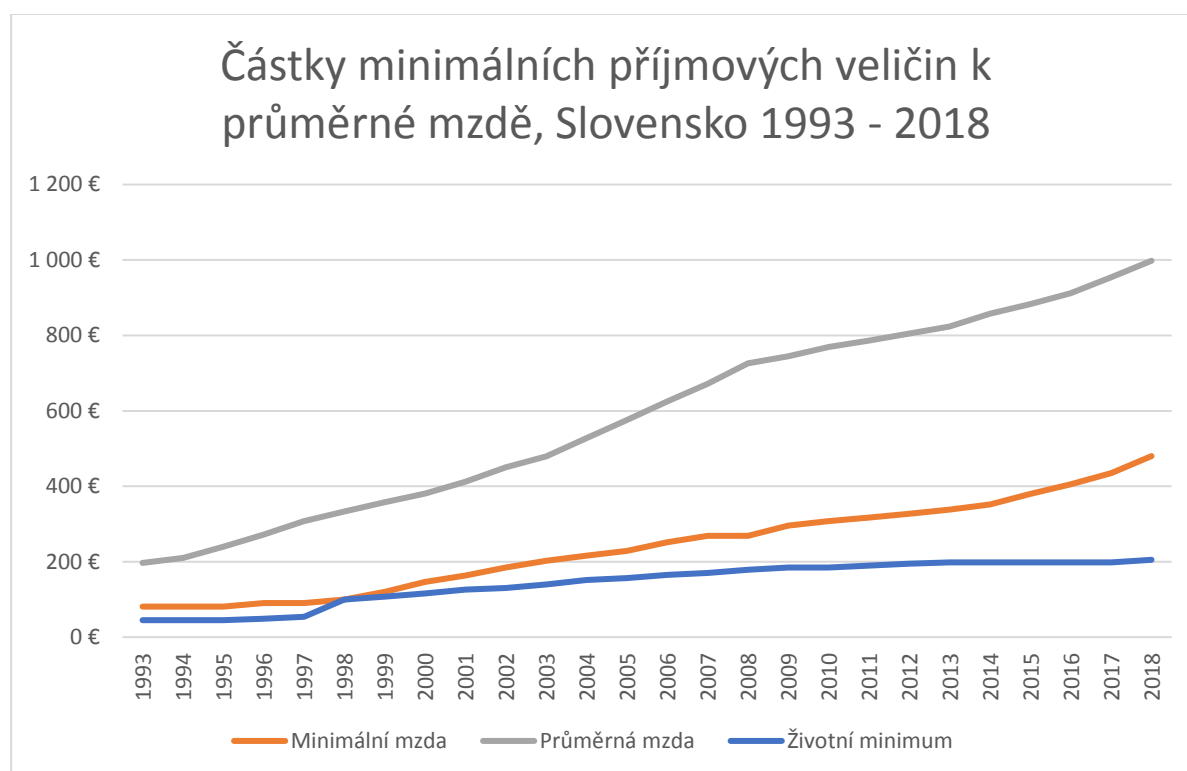
Rok	Minimální mzda, v €	Průměrná mzda, v €	Životní minimum, v €
1993	81	197	45
1994	81	210	45
1995	81	240	45
1996	90	272	49
1997	90	308	54
1998	100	333	100
1999	120	358	107
2000	146	381	116
2001	163	412	126
2002	185	450	130
2003	202	479	140
2004	216	528	152
2005	229	576	157
2006	252	625	165
2007	269	672	170
2008	269	726	170
2009	296	745	185
2010	308	769	185
2011	317	786	190
2012	327	805	194
2013	338	824	198
2014	352	858	198
2015	380	883	198
2016	405	912	198
2017	435	954	198
2018	480	998	205

Životní minimum bylo na Slovensku revidováno v roce 1998 zákonem č. 125/1998

Zdroj: Štatistický úrad SR, Vlastní zpracování, 2019.

Na níže přiloženém grafu č. 17, minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou na Slovensku, je vidět průměrná mzda a minimální příjmové veličiny, konkrétně životní minimum a minimální mzda, v nominální hodnotě. Výrazný nárůst životního minima nastal v roce 1998, kdy bylo revidováno zákonem č. 125/1998. V prvním roce zkoumaného období, tedy 1993, byla průměrná mzda 197 euro, přičemž minimální mzda dosahovala na 81 euro. Tyto mzdy k sobě byly až nezvykle blízko, jejich vzájemný poměr byl více jak 40 %. Do roku 1998, kdy bylo revidováno životní minimum, se minimální mzda valorizovala pouze jednou a dostala se na hodnotu 90 euro. Průměrná mzda naopak velmi rostla a poprvé překročila hranici 400 euro v roce 2001. V následujících pěti letech se její růst nezastavoval a v roce 2006 překročila hranici 600 euro. Minimální mzda začala růst také a hranici 200 euro atakovala v roce 2003. Pokles téma růstu průměrné mzdy nastal v roce 2008, kdy však byla mezinárodní krize na finančním trhu. Od té doby však tempo růstu zpomalilo a další výrazné zvýšení tempa nastalo až v roce 2016. Na konci roku 2018 se částka téměř vyšplhala na pomyslnou hranici 1 000 euro, bylo to konkrétně 998 euro. Od roku 2014 se začala pravidelně valorizovat i minimální mzda vyšší částkou, růst dosahoval ročně zhruba o 30 euro. Valorizace pro rok 2018 byla dokonce 45 euro. Částka životního minima v téže roce překročila hranici 200 euro. Konkrétně to bylo 205 euro.

Graf č. 17 - Minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou na Slovensku, nominální hodnoty, 1993 – 2018.

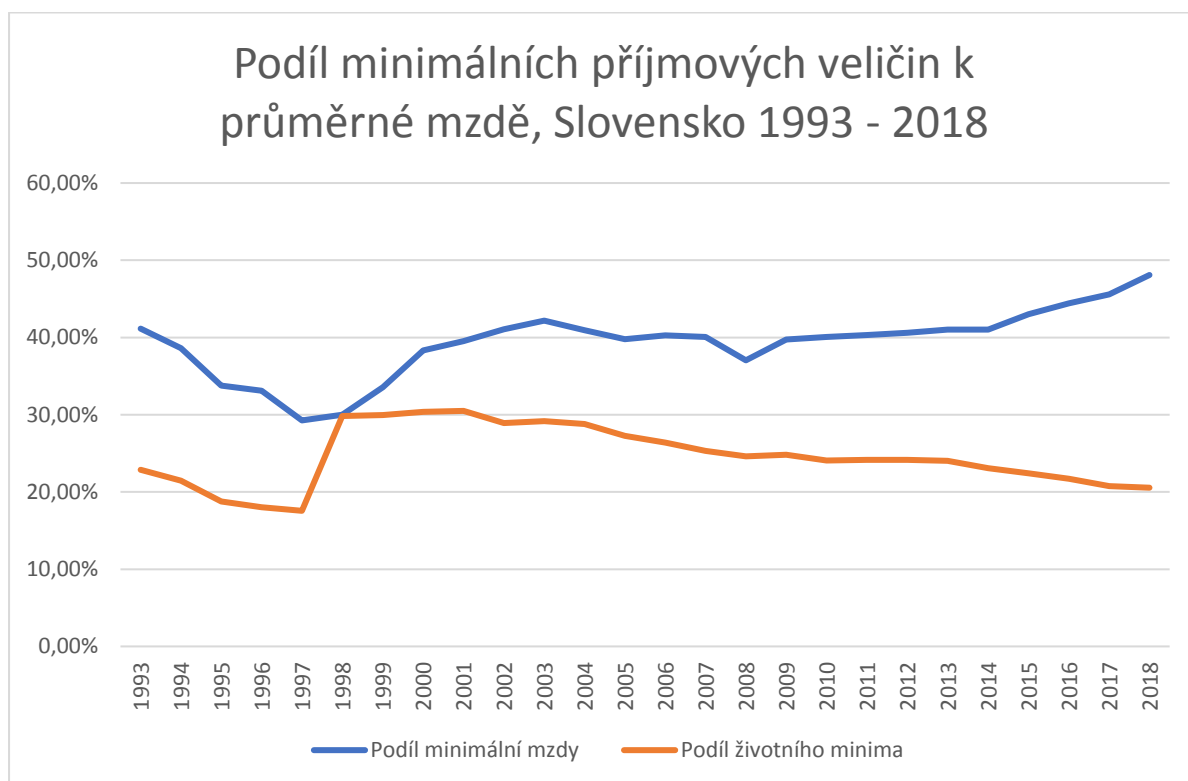

Zdroj: Štatistický úrad SR, Vlastní zpracování, 2019.

Blíže jsem zkoumal i vzájemné procentuální vztahy minimálních příjmových veličin vzhledem k průměrné mzdě. V roce 1993 byl poměr minimální mzdy k průměrné mzdě přes 40 %, což byl poměrně vysoká hodnota, pokud bych hodnotu porovnal k České republice. Následně poměr klesal, protože průměrná mzda rostla každým rokem s trhem, ale minimální mzda se nijak nevalorizovala. Tím, že stagnovala, tak se poměr dostal až a hranici 30 %, což bylo ve sledovaném období na absolutním minimu. V roce 1998 byla minimální mzda i životní minimum stanoveno na hranici 100 euro, což bylo absolutně nevýhodné pro zaměstnané pobírající minimální mzdu. U obyvatel Slovenska se tedy mohl projevit zvýšený odpor k práci a růst nezaměstnanosti, protože by případné sociální dávky, které by dorovnály hranici životního minima, byly stejné jako minimální mzda. Minimální mzda začala téhož roku opět stoupat, aby se dostala od minimální příjmové veličiny, životního minima, a mohla plnit svou funkci, jako je například ekonomicko-kritériální. Poměr životního minima k průměrné mzdě nadále klesal poměrně stabilním tempem do roku 2003, kde se tempo mírně zpomalilo. V roce 2003 dosahoval jejich poměr na hodnotu necelých 30 %, přesněji 29,2 %. Poměr průměrné mzdy se ale stabilně držel na

hranici 40 %. Po roce 2014 dokonce začal stoupat, což znamená, že minimální mzda rostla rychleji než průměrná. Na konci roku 2018 se jejich poměr vyšplhal až téměř k 50 %, což může velmi výrazně ovlivnit trh práce. Tento vnější zásah může vytvořit mezeru mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. Největší dopad může mít tato restrikce na pracovníky s nejnižší kvalifikací, kteří by byli ve své práci ohodnoceni menší částkou, než je minimální mzda. Před takto vysokým poměrem mezi minimální a průměrnou mzdou varuje i doporučení MMF, které je uváděno v teoretické části. Popisované poměry jsou vidět na grafu č. 18, podíly minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě na Slovensku.

Graf č. 18 - Podíly minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, Slovensko, 1993 – 2018.

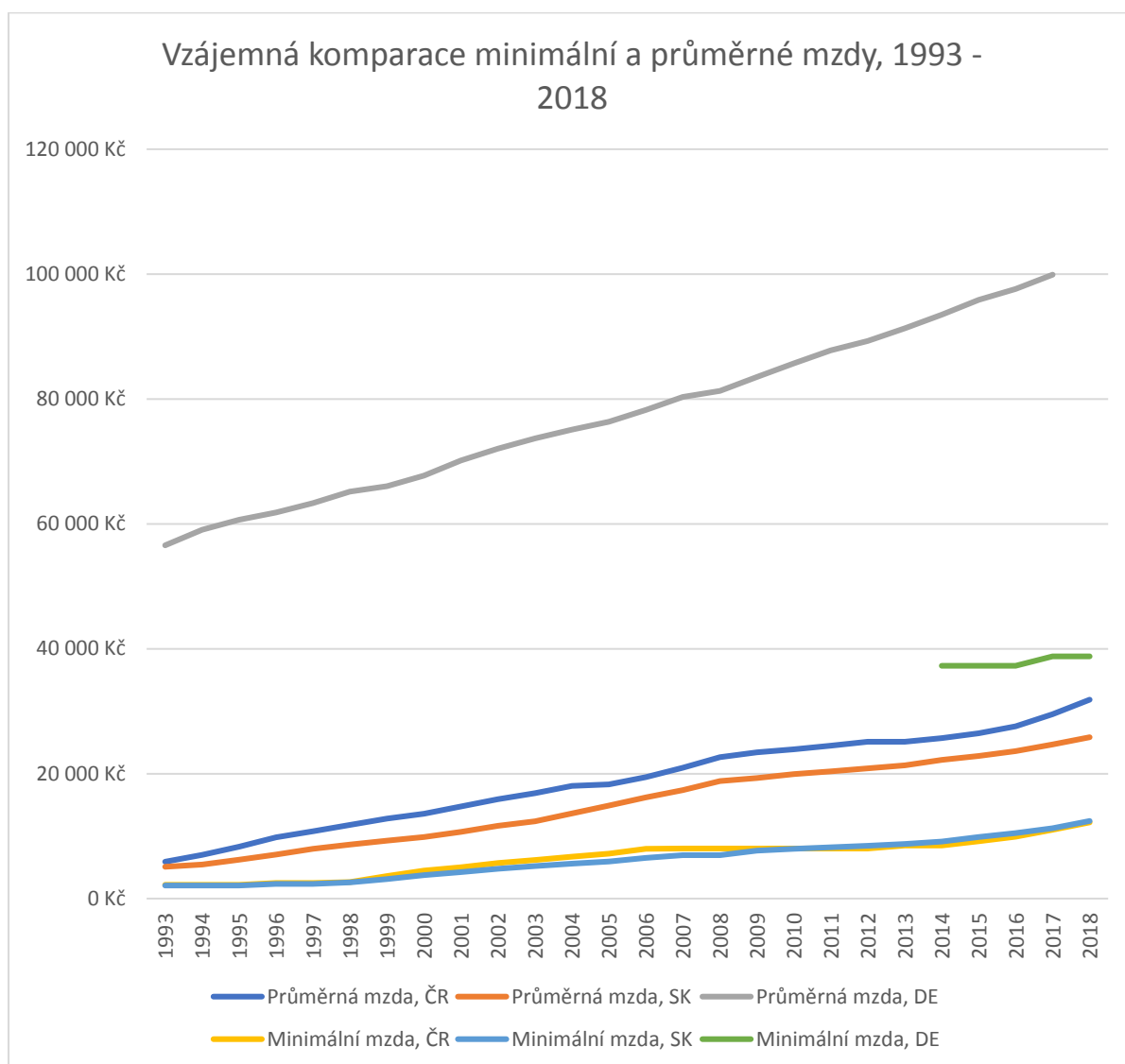

Zdroj: Štatistický úrad SR, Vlastní zpracování, 2019.

5.4 Komparace hodnot zkoumaných zemí

Po analýze jednotlivých zemí vezmu jednotlivé hodnoty v nominálních hodnotách a porovnáám je proti sobě. Abych potom získal jejich přesnější vztahy, které budou očištěny o rozdílné cenové hladiny a jiné vlivy v jednotlivých zemích, porovnáám procentuální vztahy mezi veličinami. Na grafu č. 19, komparace minimální a průměrné mzdy v nominálních částkách, kde jsou uvedeny jednotlivé nominální částky. Je vidět průměrná mzda v Německu, která je výrazně vyšší než na Slovensku a v České republice. V nominální hodnotě také dosahuje vyššího růstu, což je ale očekávané. Její strmost je výrazně vyšší než v případě České republiky a Slovenska. Naopak je ale vidět, že v České a Slovenské republice dochází v posledních letech k pravidelné valorizaci minimální mzdy. V Německu je minimální mzda od jejího zavedení v podstatě strnulá, s jedním skokovým nárůstem, které proběhlo v roce 2017 na 1 498 euro. Křivka průměrné mzdy na Slovensku téměř kopíruje tu pro Českou republiku, akorát se drží o pár tisíc níže. V posledním roce zkoumaného období, tedy v roce 2018, se od sebe křivky průměrné mzdy pro Českou a Slovenskou republiku začínají oddalovat o něco více, což je způsobené zejména větším nárůstem průměrné mzdy v případě České republiky. Dá se tedy předpokládat, že pokud by Česká republika udržela vyšší tempo růstu průměrné mzdy než na Slovensku, někteří zaměstnanci pracující na Slovensku by mohli přemýšlet o přesunu za prací do České republiky. Výhoda plyne z velmi podobného jazyka a společné historie, takže odpadá problém s jazykovou nebo kulturní bariérou. V roce 2018 byla minimální mzda na Slovensku po přepočtu zhruba o 200 Kč vyšší, přičemž průměrná mzda dosahovala rozdílu zhruba 6 000 Kč ve prospěch ČR.

Graf č. 19 – Komparace minimální a průměrné mzdy v nominálních částkách, 1993 – 2018

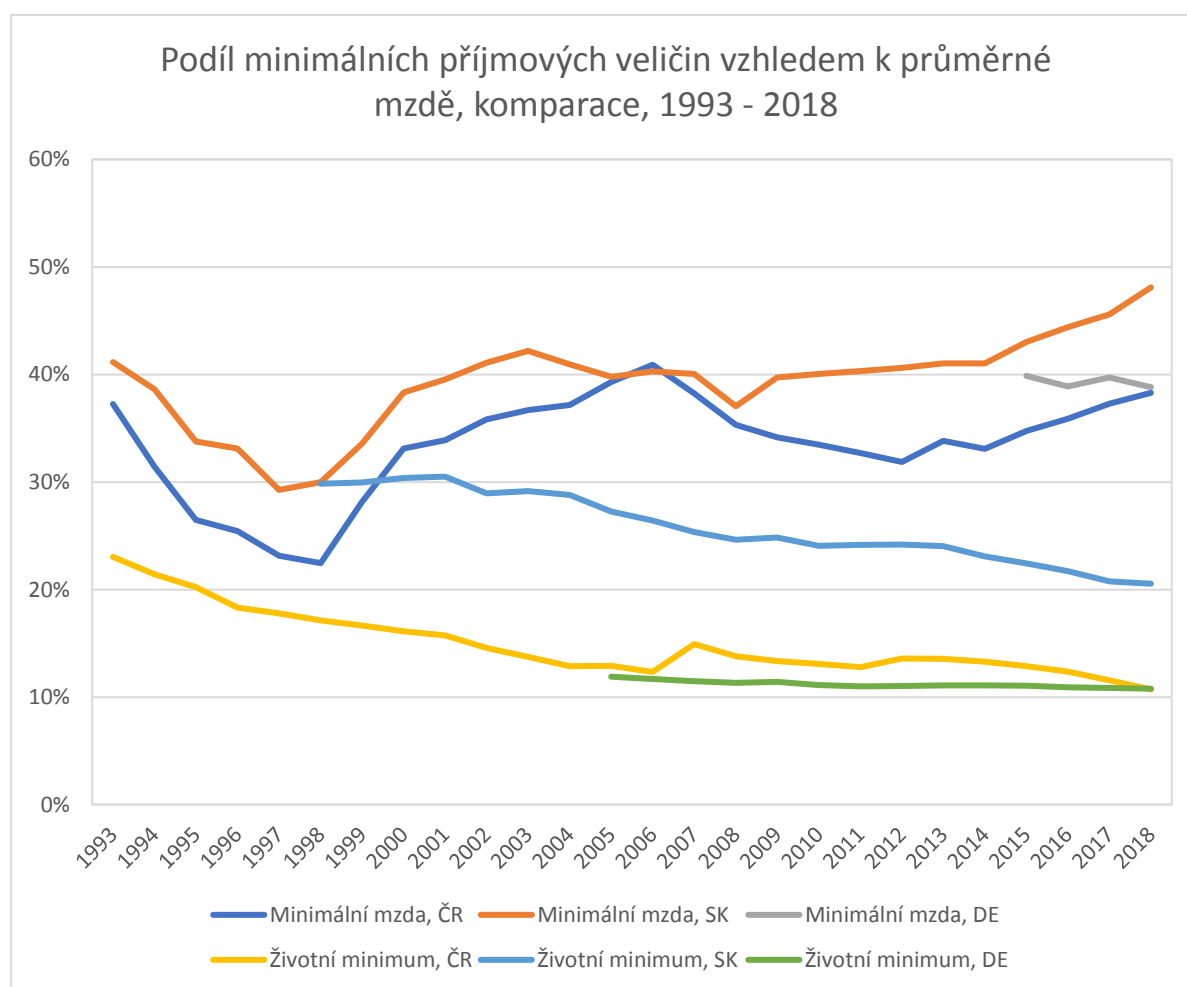

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Z předchozího grafu č. 19, komparace minimální a průměrné mzdy v nominálních částkách, vyplývá i graf č. 20, podíly minimálních příjmových veličin vzhledem k průměrné mzdě, který je uváděný v procentuálních hodnotách. Jako základ je vzata průměrná mzda dané země a k tomu jsem porovnal hodnotu minimální mzdy, která byla stanovena pro danou zemi a její životní minimum. Pro Německo tuto hodnotu reprezentuje jejich ekvivalent, tedy Hartz IV, který je detailně popsán v samostatné kapitole analýzy Německa. Jak jsem popisoval i v grafu č. 19, komparace minimální a průměrné mzdy v nominálních částkách, Česká republika si v celém zkoumaném období drží průměrnou mzdu na vyšší úrovni než v případě Slovenska. Na grafu níže, graf č. 20, je vidět, že Česká republika a Německo má v roce 2018 velmi podobně

nastavený procentuální poměr mezi průměrnou a minimální mzdou. V obou případech je tento poměr zhruba 38 %. V případě Slovenska je ale tento poměr na úrovni 48 %. Velmi vysoký podíl má v porovnání také poměr životního minima a průměrné mzdy na Slovensku. Tento poměr je na hranici 20 %. Česká republika a Německo opět dosahuje velmi podobných výsledků, tedy zhruba 10,5 %. Komplexněji se dá hodnotit, že nastavení výše minimální mzdy je vůči průměrné mzdě přiměřená. Pravidelně osciluje kolem 35 %, což se dá hodnotit jako dostatečný rozdíl, aby nebyla ekonomicko-kritériální funkce minimální mzdy narušena. Tomuto faktu nasvědčuje i doporučení MMF, který uvádí, že po překročení hranice 45 % poměru mezi průměrnou a minimální mzdou mohou převážet negativa minimální mzdy na trh práce, jak je diskutováno v teoretické části, konkrétně v kapitole 4.3.

Graf č. 20 - Podíly minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, komparace 1993 – 2018.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

6 Vliv minimální mzdy na nezaměstnanost

V této části práce bude následovat analýza síly a směru vlivu minimální mzdy na nezaměstnanost v České republice a na Slovensku. Za tímto účelem budou sestrojeny ekonometrické modely (pro každý stát jeden) pracující s ročními časovými řadami zkoumaných makroekonomických veličin za období 1993 až 2018. K analýze byl využit ekonometrický software Gretl (verze 2018a).

6.1 Specifikace modelu

Cílem prováděné regresní analýzy primárně nebyla explorace všech makroekonomických veličin, které mají vliv na vývoj míry nezaměstnanosti. Avšak aby model nezkresleně zachytil vliv minimální mzdy na nezaměstnanost, byly do něj zařazeny i některé makroekonomické veličiny, které pravděpodobně mají na výši nezaměstnanosti vliv.

Do modelu byly zahrnuty následující proměnné:

Vysvětlovaná (závislá) proměnná:

- **Míra nezaměstnanosti (v %)**

Vysvětlující (nezávislé) proměnné:

- **Poměr minimální a průměrné mzdy (v %).** Výši minimální mzdy vztáhneme k průměrné mzdě (alternativou by byl medián nebo jiný kvantil rozdělení mezd v populaci), čímž získáme její relativní vyjádření svědčící lépe o jejím dopadu na trh práce. Názory na vliv minimální mzdy na nezaměstnanost se liší. Na jedné straně vyšší minimální mzda (speciálně v poměru k výši sociálních dávek) údajně motivuje osoby s nízkou kvalifikací k práci. Na druhou stranu zvýšení minimální mzdy může demotivovat zaměstnavatele takové pracovníky zaměstnávat (jejich práce lze v některých případech nahradit stroji či kvalifikovanou pracovní silou).
- **Meziroční nominální růst průměrné mzdy (v %).** Růst průměrné mzdy velice dobře zachycuje situaci na trhu práce a jeho souvislost s mírou nezaměstnanosti je zřejmá: v období vysoké nezaměstnanosti panuje na trhu práce převis nabídky pracovní síly nad poptávkou, a proto je malý tlak na růst

mezd. Naopak v období nízké nezaměstnanosti je pro firmy obtížné shánět nové zaměstnance a jsou proto nuceny nabízet vyšší mzdy, např. aby přetáhli zaměstnance z jiných firem. Očekáváme proto, že model zachytí negativní vliv růstu mezd na nezaměstnanost.

- **Kumulovaný index reálného růstu HDP (v %, rok 1993 = 100 %).** Lze očekávat, že výkonnější ekonomika vykazuje vyšší poptávku po pracovní síle. Při růstu HDP typicky klesá nezaměstnanost a naopak.

Označení proměnných a předpokládané směry vlivu (znaménka)

Tabulka č. 9 – Proměnné a směry vlivu

Proměnná	Označení	Znaménko
Míra nezaměstnanosti (v %)	Unemp	Závisle proměnná
Poměr minimální a průměrné mzdy (v %)	MinAve	x
Meziroční růst průměrné mzdy (v %)	dAveW	Záporné
Kumulovaný index reálného růstu HDP (v %, rok 1993 = 100 %)	GDP	Záporné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Obecná rovnice modelu

$$\text{Unemp} = \beta_0 + \beta_1 \text{MinAve} + \beta_2 \text{dAveW} + \beta_3 \text{GDP} + u$$

kde u je náhodná (reziduální) složka.

V následujících dvou kapitolách budou odhadnuty ekonometrické modely stejného tvaru (viz specifikace výše) nejprve pro Českou republiku (proměnné s příponou „_cz“) a poté pro Slovensko (proměnné s příponou „_sk“).

Protože meziroční růst mezd je možné určit až počínaje rokem 1994, budou modely vykazovat výsledky za období 1994 až 2018 (25 ročních pozorování). Vysvětlující proměnné ale zahrnují už i vstupy z roku 1993, proto je zkoumané období opět 1993 – 2018.

6.2 Odhad a verifikace modelu pro ČR

S použitím obyčejné metody nejmenších čtverců (OLS) byly odhadnuty regresní koeficienty modelu pro ČR. Kromě odhadů samotných obsahuje výstup ze SW Gretl i výsledky t-testů statistické významnosti jednotlivých vysvětlujících proměnných, ale i některé základní statistiky modelu (koeficient determinace, F-test statistické významnosti modelu jako celku, informace o autokorelaci regresních reziduí).

Tabulka č. 10 – Odhady koeficientů a statistik modelu pro Českou republiku

Model 1: OLS, za použití pozorování 1994-2018 (T = 25)					
Závisle proměnná: Unemp_cz					
	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota	
const	13.4236	1.68637	7.960	8.92e-08	***
MinAve_cz	0.176363	0.0447729	3.939	0.0008	***
dAveW_cz	-0.350183	0.0440315	-7.953	9.05e-08	***
GDP_cz	-0.0731121	0.00885004	-8.261	4.90e-08	***
Střední hodnota závisle proměnné			6.188000		
Sm. odchylka závisle proměnné			1.841041		
Součet čtverců reziduí			14.59538		
Sm. chyba regrese			0.833678		
Koeficient determinace			0.820577		
Adjustovaný koeficient determinace			0.794946		
F(3, 21)			32.01403		
P-hodnota (F)			5.07e-08		
Logaritmus věrohodnosti			-28.74633		
Akaikovo kritérium			65.49266		
Schwarzovo kritérium			70.36817		
Hannan-Quinnovo kritérium			66.84492		
rho (koeficient autokorelace)			-0.114400		
Durbin-Watsonova statistika			2.146732		

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

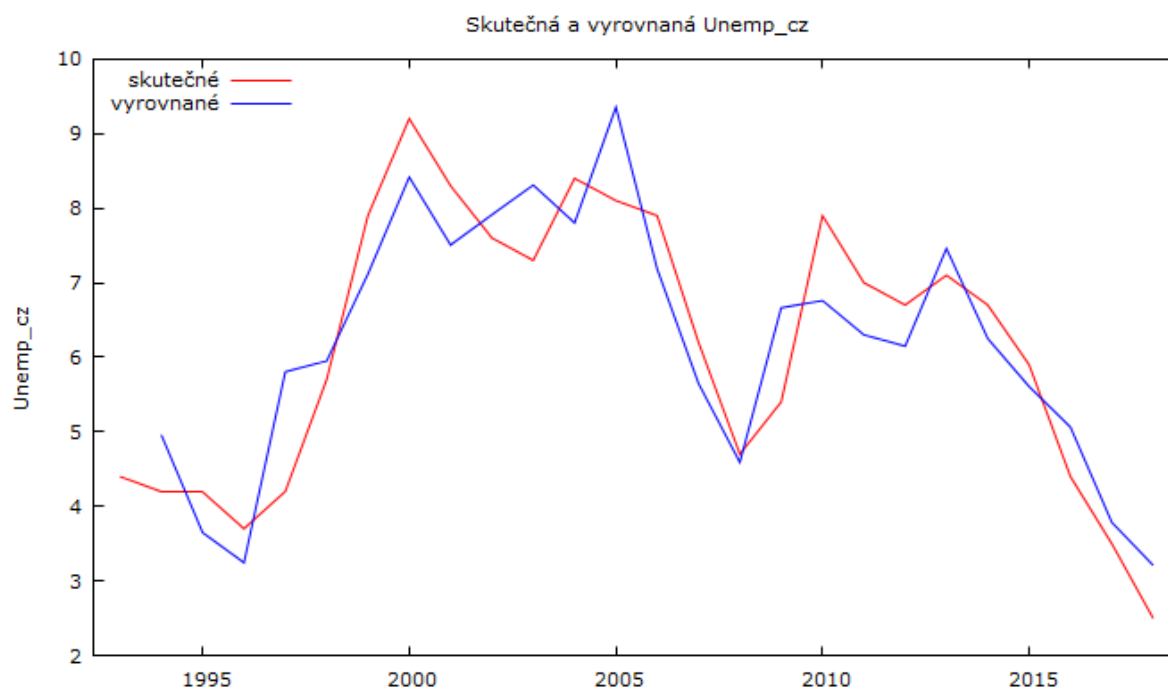
Odhadnutá rovnice modelu pro ČR

$$\text{Unemp_cz} = 13,42 + 0,1764 * \text{MinAve_cz} - 0,3502 * \text{dAveW_cz} - 0,07311 * \text{GDP_cz}$$

Grafické znázornění modelu

Graf časových řad skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti:

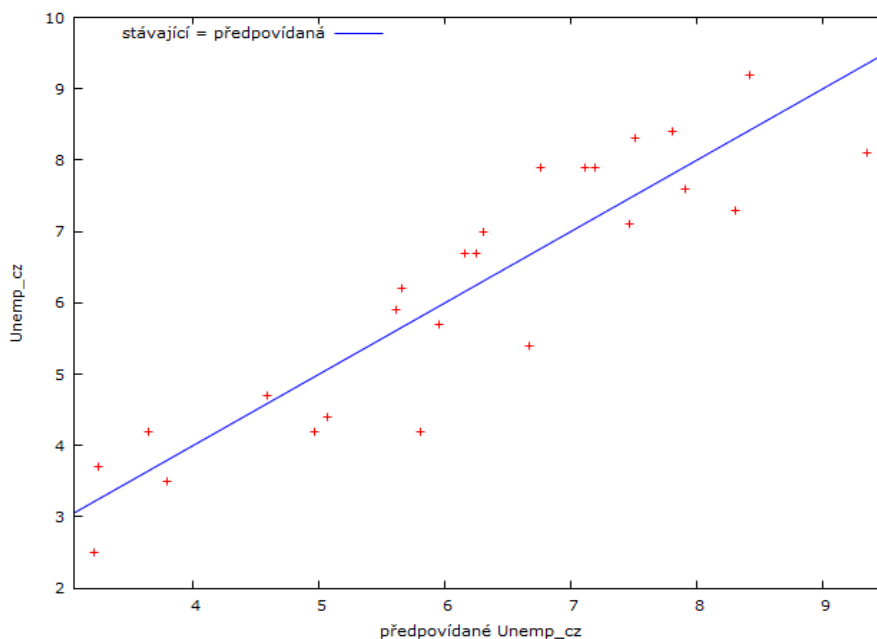
Graf č. 21 - Grafické znázornění modelu, Česká republika

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

X-Y bodový graf skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti:

Graf č. 22 - X-Y bodový graf skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti, Česká republika

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Zhodnocení kvality (statistická verifikace) modelu

Pro zhodnocení kvality sestaveného regresního modelu byl nejprve použit koeficient determinace, který dosáhl hodnoty 82,1 %. Takto sestavený model tedy potenciálně vysvětluje 82,1 % variability časové řady nezaměstnanosti, což je vzhledem k omezenému počtu zahrnutých vysvětlujících proměnných velice vysoká hodnota. Vysoká hodnota koeficientu determinace však ještě sama o sobě nezaručuje validitu modelu.

Model jako celek je vysoce statisticky významný, o čemž svědčí extrémně nízká p-hodnota F-testu: 5,07e-08. Jakkoli vysoká statistická významnost modelu však nesmí být mylně považována za potvrzení jeho „správnosti“, „platnosti“ či „validity“.

Vysoce statisticky významné jsou i všechny použité vysvětlující proměnné (včetně absolutního členu – řádek „const“). P-hodnoty jsou ve všech případech nižší dokonce než 0,1 %. Proměnné HDP a růst mezd přitom dosahují obdobné statistické významnosti a vyšší než poměr minimální a průměrné mzdy.

Přesto bychom v případě modelů na časových řadách měli být obezřetní, jelikož jednotlivá roční pozorování nejsou na sobě nezávislá, ale jsou v našem případě součástí jednotlivých ekonomických či politických cyklů. Důležité je proto zhodnotit minimálně ještě výsledky ekonometrické verifikace a také to, zda výsledky modelu odpovídají ekonomické teorii, a až poté dělat případné závěry o validitě modelu.

Ekonometrická verifikace modelu

Z důvodu možné chybné interpretace výsledků, které neodpovídají skutečnosti, je nutné před samotnou interpretací koeficientů provést verifikaci modelu. Před aplikací výsledků modelu na úroveň praktické ekonomie je ekonometrická verifikace pomocí statistických testů a kritérií nezbytná.

Multikolinearita

Multikolinearita představuje vzájemnou závislostí (korelací) mezi dvěma či více vysvětlujícími proměnnými. Výrazná multikolinearita je nebezpečná pro stabilitu odhadů koeficientu modelu a měli bychom se před ní mít na pozoru. Multikolinearitu

Ize posuzovat buď jednoduše pomocí párových korelačních koeficientů jednotlivých dvojic vysvětlujících proměnných anebo lépe pomocí tzv. Variance Inflation Factors („Faktory zvyšující rozptyl“). Jejich hodnoty pro každou ze tří vysvětlujících proměnných obsahuje následující tabulka:

Tabulka č. 11 – Faktory zvyšující rozptyl, Česká republika

Faktory zvyšující rozptyl (VIF)	
Minimální možná hodnota = 1.0	
Hodnoty > 10.0 mohou indikovat problém kolinearity	
GDP_cz	2.112
dAveW_cz	1.739
MinAve_cz	1.638
VIF(j) = 1/(1 - R(j)^2), kde R(j) je vícečetný korelační koeficient mezi proměnnou j a ostatními nezávisle proměnnými	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Výsledné hodnoty VIF ani zdaleka nepřekračují hodnotu 10, která je SW Gretl určena jako hranice signalizující problém výrazné multikolinearity. Můžeme tedy konstatovat, že sestrojený model ani v náznaku netrpí problémem multikolinearity.

Podívejme se pro úplnost na korelační matici tří vysvětlujících proměnných v modelu. Vidíme, že žádná z korelací v absolutní hodnotě nepřekračuje hodnotu 0,7.

Tabulka č. 12 – Matice korelačních koeficientů, Česká republika

Korelační koeficienty, za použití pozorování 1994 - 2018			
5% kritická hodnota (oboustranná) = 0.3961 pro n = 25			
GDP_cz	MinAve_cz	dAveW_cz	
1.0000	0.6109	-0.6401	GDP_cz
	1.0000	-0.4885	MinAve_cz
		1.0000	dAveW_cz

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Autokorelace reziduí

Při konstrukci regresních modelů nad časovými řadami se poměrně často setkáváme s problémem časově pozitivně autokorelovaných reziduí modelu. Nesplnění předpokladu nekorelovanosti reziduí modelu má vliv na kvalitu odhadů modelu a také na vykazovanou statistickou významnost modelu a proměnných v něm.

Z výstupu modelu je možné vyčíst hodnotu výběrového autokorelačního koeficientu prvního řádu pro rezidua modelu. Ta činí -0,1144, tedy je velice blízká 0. Hodnota Durbin-Watsonovy statistiky je rovna 2,1467 a p-hodnota Durbin-Watsonova testu činí 0,401. Tedy na hladině 5 % nezamítáme nulovou hypotézu o nekorelovaných reziduích modelu.

Tabulka č. 13 – Autokorelace reziduí, Česká republika

<code>Durbin-Watsonova statistika = 2.14673</code> <code>p-hodnota = 0.400734</code>

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Podobné výsledky dávají i všechny varianty Breush-Godfreyova testu a Ljung-Boxova testu autokorelace reziduí, které standardně používá SW Gretl v reakci na pokyn uživatele otestovat autokorelaci reziduí regresního modelu.

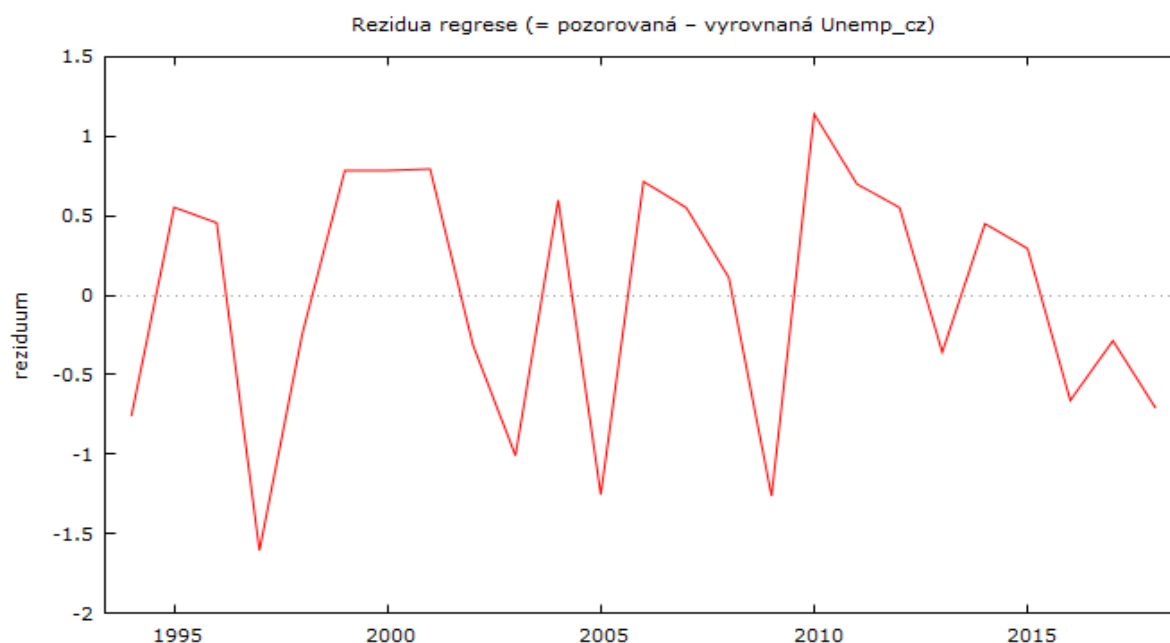
Tabulka č. 14 – Autokorelace reziduí II, Česká republika

Breusch-Godfreyův test pro autokorelaci prvního řádu OLS, za použití pozorování 1994-2018 (T = 25) Závisle proměnná: uhat				
	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota
const	0.0290754	1.71777	0.01693	0.9867
GDP_cz	-0.000237664	0.00902185	-0.02634	0.9792
dAveW_cz	-0.00273132	0.0451437	-0.06050	0.9524
MinAve_cz	0.000845160	0.0456114	0.01853	0.9854
uhat_l	-0.116883	0.228546	-0.5114	0.6147
Neadjustovaný koeficient determinace = 0.012909				
Testovací statistika: LMF = 0.261554, s p-hodnotou = $P(F(1,20) > 0.261554) = 0.615$				
Alternativní statistika: $TR^2 = 0.322722$, s p-hodnotou = $P(\text{Chi-kvadrát}(1) > 0.322722) = 0.57$				
Ljung-Box Q' = 0.343054, s p-hodnotou = $P(\text{Chi-kvadrát}(1) > 0.343054) = 0.558$				

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Graf časové řady reziduí modelu pro ČR představuje grafické potvrzení nekorelovanosti reziduí.

Graf č. 23 – Grafické potvrzení nekorelovanosti reziduí, Česká republika

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Heteroskedasticita reziduí

Splnění předpokladu homoskedasticity (konstantnosti rozptylu) reziduí je nutné pro vydatnost (eficienci) odhadu. Zda model trpí heteroskedasticitou reziduí zjistit pomocí škály různých statistických testů. Jedním z testů nabízených SW Gretl je i Koenkerova robustní varianta Breusch-Paganova testu.

Tabulka č. 15 – Výsledky Breusch-Paganova testu heteroskedasticity, Česká republika

Breusch-Paganův test heteroskedasticity				
OLS, za použití pozorování 1994–2018 (T = 25)				
Závisle proměnná: škálované uhat ² (Koenkerova robustní varianta)				
	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota
-----	-----	-----	-----	-----
const	2.07353	1.21126	1.712	0.1016
GDP_cz	-0.00944773	0.00635665	-1.486	0.1521
dAveW_cz	-0.0507743	0.0316261	-1.605	0.1233
MinAve_cz	-0.0102120	0.0321586	-0.3175	0.7540
Vysvětlený součet čtverců = 1.32329				
Testovací statistika: LM = 3.736820,				
s p-hodnotou = P(Chí-kvadrát(3) > 3.736820) = 0.291321				

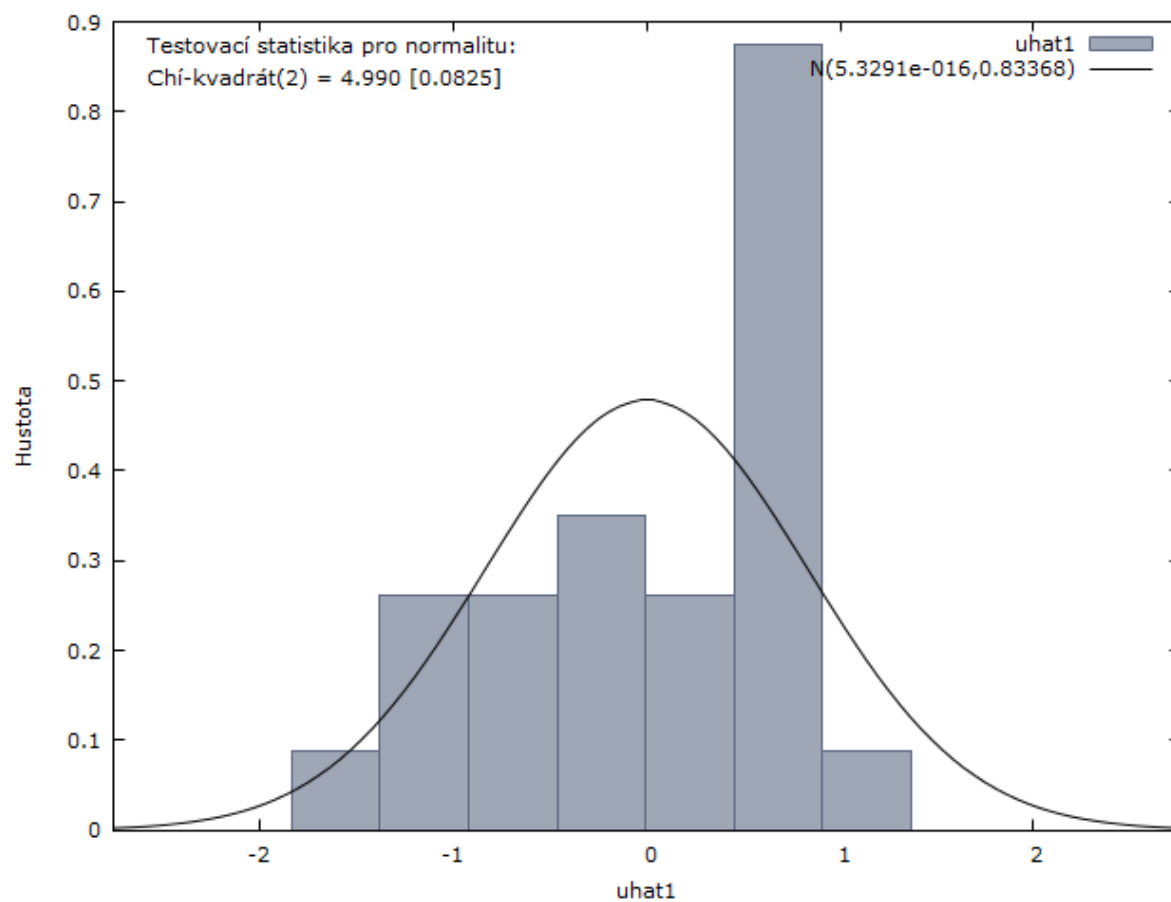
Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

P-hodnota testu činí 0,2913, a proto na hladině 5 % nezamítáme nulovou hypotézu o homoskedastických reziduích modelu - vytvořený model se nepotýká s problémy heteroskedasticity.

Normalita reziduí

SW Gretl nabízí ještě test hypotézy, zda rezidua modelu pochází z normálního rozdělení. Na obrázku níže je znázorněn histogram vypočtených reziduí modelu spolu s p-hodnotou Chí-kvadrát testu jejich normality – ta je rovna 0,0825. Na hladině 5 % tedy nezamítáme nulovou hypotézu o normálním rozdělení reziduí modelu.

Graf č. 24 – Normalita reziduí, Česká republika

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

6.3 Odhad a verifikace modelu pro SR

S použitím obyčejné metody nejmenších čtverců (OLS) byly odhadnuty regresní koeficienty modelu stejného tvaru také pro SR.

Tabulka č. 16 – Odhady koeficientů a statistik modelu pro Slovensko

Model 1: OLS, za použití pozorování 1994-2018 (T = 25)					
Závisle proměnná: Unemp_sk					
	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota	
const	19.4212	6.54535	2.967	0.0074	***
MinAve_sk	0.322764	0.167236	1.930	0.0672	*
dAveW_sk	-0.457740	0.211089	-2.168	0.0418	**
GDP_sk	-0.0842166	0.0163892	-5.139	4.32e-05	***
Střední hodnota závisle proměnné			13.35200		
Sm. odchylka závisle proměnné			3.491074		
Součet čtverců reziduí			122.5457		
Sm. chyba regrese			2.415680		
Koeficient determinace			0.581044		
Adjustovaný koeficient determinace			0.521193		
F(3, 21)			9.708193		
P-hodnota (F)			0.000321		
Logaritmus věrohodnosti			-55.34356		
Akaikovo kritérium			118.6871		
Schwarzovo kritérium			123.5626		
Hannan-Quinnovo kritérium			120.0394		
rho (koeficient autokorelace)			0.468904		
Durbin-Watsonova statistika			0.739830		

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

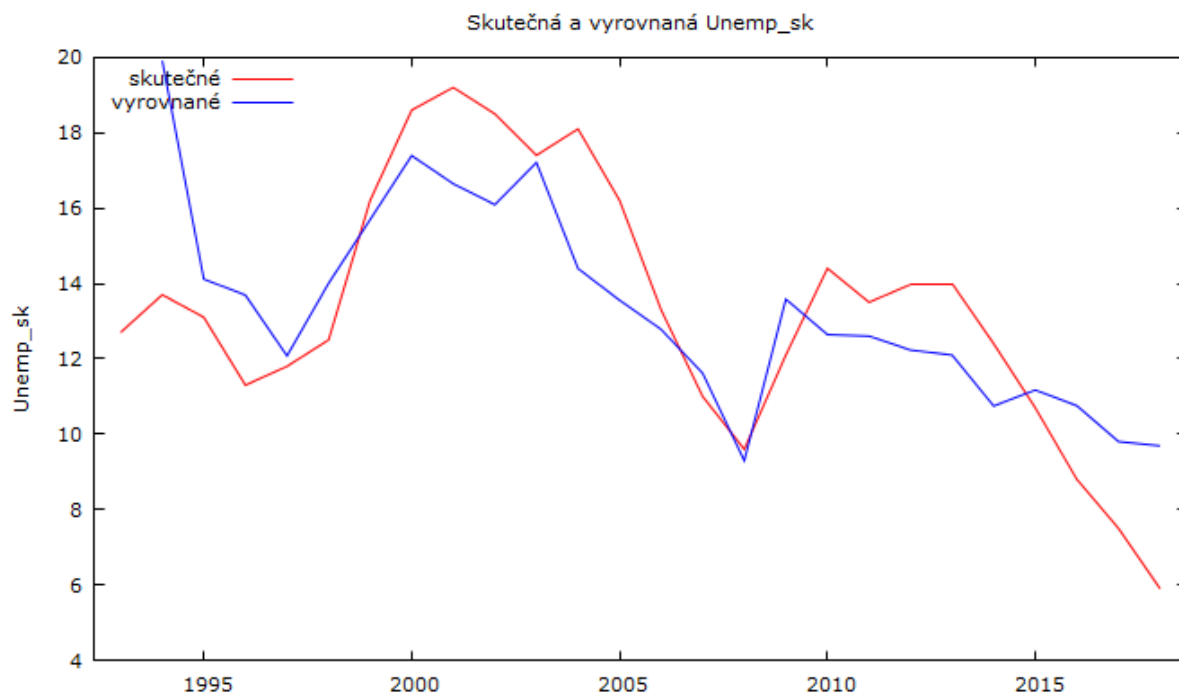
Odhadnutá rovnice modelu pro SR

$$\text{Unemp_sk} = 19,42 + 0,3228 * \text{MinAve_sk} - 0,4577 * \text{dAveW_sk} - 0,08422 * \text{GDP_sk}$$

Grafické znázornění modelu

Graf časových řad skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti:

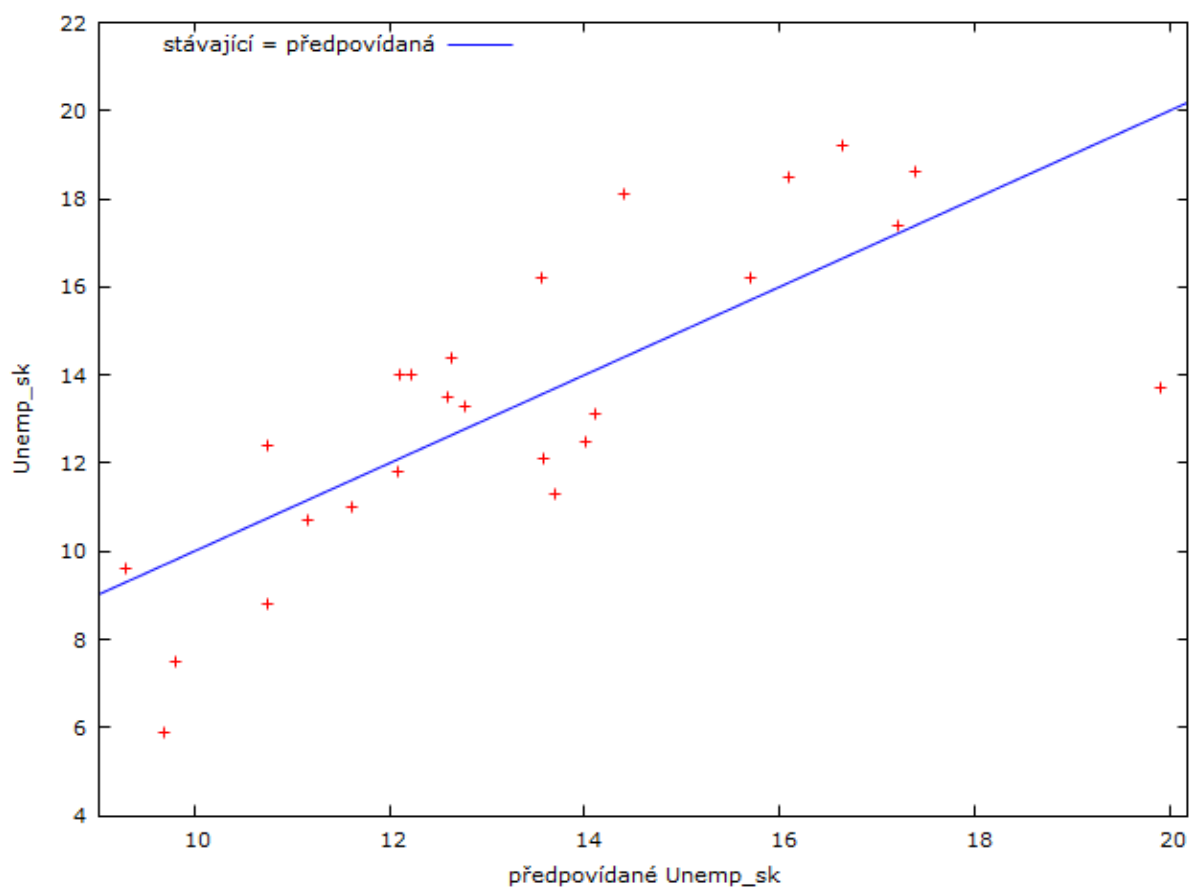
Graf č. 25 - Grafické znázornění modelu, Slovensko

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

X-Y bodový graf skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti:

Graf č. 26 - X-Y bodový graf skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti, Slovensko

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Zhodnocení kvality (statistická verifikace) modelu

Pro zhodnocení kvality sestaveného regresního modelu byl nejprve použit koeficient determinace, který dosáhl hodnoty 58,1 %. Takto sestavený model tedy potenciálně vysvětluje 58,1 % variability časové řady nezaměstnanosti. To je znatelně méně než v případě stejného modelu na datech za ČR.

Model jako celek je však stále vysoce statisticky významný, o čemž svědčí velice nízká p-hodnota F-testu: 0,000321.

Statisticky významné jsou i všechny použité vysvětlující proměnné (včetně absolutního členu – řádek „const“). Absolutní člen a proměnná GDP jsou statisticky významné i na hladině 1 %. Růst průměrné mzdy je významný na hladině 5 % a

poměr minimální a průměrné mzdy s p-hodnotou 0,0672 je významný na hladině 10 % (nikoli již na hladině 5 %).

Multikolinearita

Hodnoty Variance Inflation Factors pro každou ze tří vysvětlujících proměnných obsahuje následující tabulka:

Tabulka č. 17 – Faktory zvyšující rozptyl, Slovensko

Faktory zvyšující rozptyl (VIF)	
Minimální možná hodnota = 1.0	
Hodnoty > 10.0 mohou indikovat problém kolinearity	
GDP_sk	3.022
dAveW_sk	2.348
MinAve_sk	2.293
VIF(j) = 1/(1 - R(j)^2), kde R(j) je vícečetný korelační koeficient mezi proměnnou j a ostatními nezávisle proměnnými	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Výsledné hodnoty VIF ani zdaleka nepřekračují hodnotu 10, která je SW Gretl určena jako hranice signalizující problém výrazné multikolinearity. Můžeme tedy konstatovat, že sestrojený model ani v náznaku netrpí problémem multikolinearity.

Podívejme se pro úplnost na korelační matici tří vysvětlujících proměnných v modelu. Vidíme, že žádná z korelací v absolutní hodnotě nepřekračuje hodnotu 0,75.

Tabulka č. 18 – Matice korelačních koeficientů, Slovensko

Korelační koeficienty, za použití pozorování 1994 - 2018			
5% kritická hodnota (oboustranná) = 0.3961 pro n = 25			
GDP_sk	dAveW_sk	MinAve_sk	
1.0000	-0.7449	0.7378	GDP_sk
	1.0000	-0.6429	dAveW_sk
		1.0000	MinAve_sk

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Autokorelace reziduí

Z výstupu modelu je možné vyčíst hodnotu výběrového autokorelačního koeficientu prvního řádu pro rezidua modelu. Ta činí 0,4689. Hodnota Durbin-Watsonovy statistiky je rovna 0,7398 a p-hodnota Durbin-Watsonova testu činí 2,28e-05. Tedy rezidua modelu pro SR jsou statisticky významně (pozitivně) autokorelovaná.

Tabulka č. 19 – Autokorelace reziduí, Slovensko

```
Durbin-Watsonova statistika = 0.73983  
p-hodnota = 2.27533e-005
```

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Podobné výsledky dávají i všechny varianty Breush-Godfreyova testu a Ljung-Boxova testu autokorelace reziduí:

Tabulka č. 20 – Autokorelace reziduí II, Slovensko

```
Breusch-Godfreyův test pro autokorelaci prvního řádu  
OLS, za použití pozorování 1994–2018 (T = 25)  
Závisle proměnná: uhat
```

	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota	
const	0.689612	5.80168	0.1189	0.9066	
GDP_sk	0.0126112	0.0152984	0.8243	0.4195	
dAveW_sk	0.179110	0.199159	0.8993	0.3792	
MinAve_sk	-0.110470	0.154034	-0.7172	0.4816	
uhat_1	0.612054	0.234981	2.605	0.0170	**

Neadjustovaný koeficient determinace = 0.253297

Testovací statistika: LMF = 6.784418,
s p-hodnotou = $P(F(1,20) > 6.78442) = 0.017$

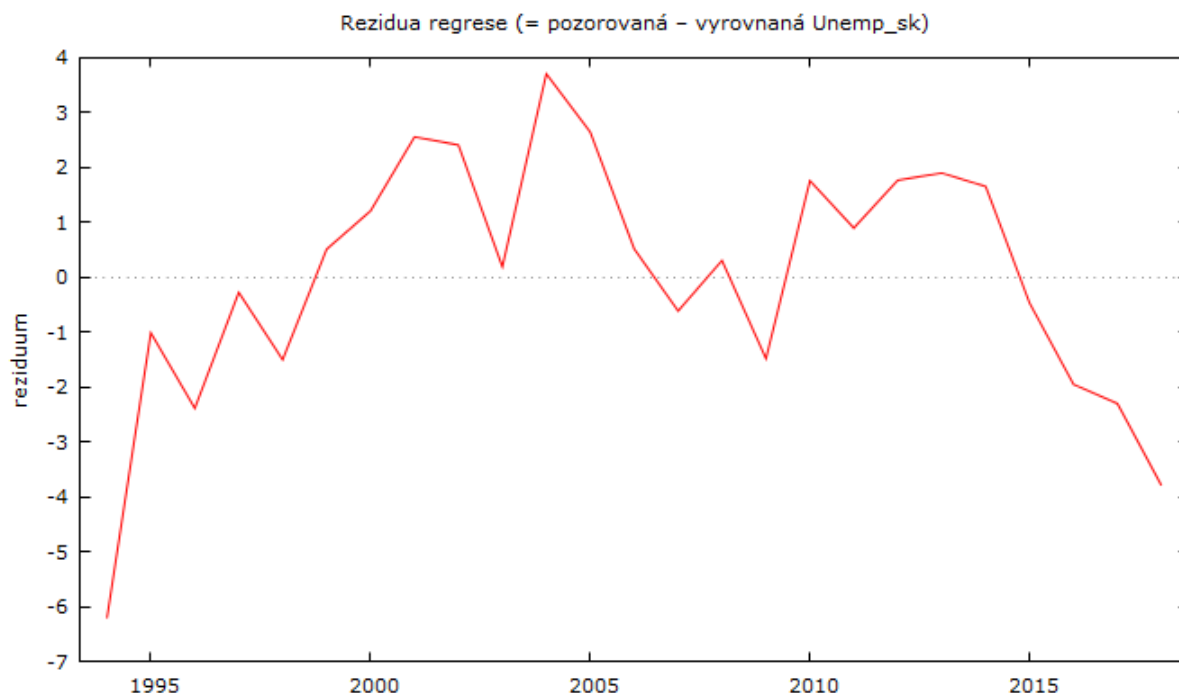
Alternativní statistika: $TR^2 = 6.332430$,
s p-hodnotou = $P(\text{Chí-kvadrát}(1) > 6.33243) = 0.0119$

Ljung-Box $Q' = 4.81697$,
s p-hodnotou = $P(\text{Chí-kvadrát}(1) > 4.81697) = 0.0282$

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Graf časové řady reziduí modelu pro SR potvrzuje pozitivní autokorelaci reziduí.

Graf č. 27 – Grafické potvrzení nekorelovanosti reziduí, Česká republika

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Heteroskedasticita reziduí

Provedena byla opět Koenkerova robustní varianta Breusch-Paganova testu heteroskedasticity reziduí.

Tabulka č. 21 – Výsledky Breusch-Paganova testu heteroskedasticity, Slovensko

Breusch-Paganův test heteroskedasticity
 OLS, za použití pozorování 1994-2018 (T = 25)
 Závisle proměnná: škálované $uhat^2$ (Koenkerova robustní varianta)

	koeficient	směr. chyba	t-podíl	p-hodnota	
const	-22.4245	19.5826	-1.145	0.2650	
GDP_sk	-0.126849	0.0490339	-2.587	0.0172	**
dAveW_sk	-0.347820	0.631544	-0.5507	0.5876	
MinAve_sk	1.23128	0.500342	2.461	0.0226	**

Vysvětlený součet čtverců = 443.212

Testovací statistika: LM = 7.194408,
 s p-hodnotou = $P(\text{Chi-kvadrát}(3) > 7.194408) = 0.065953$

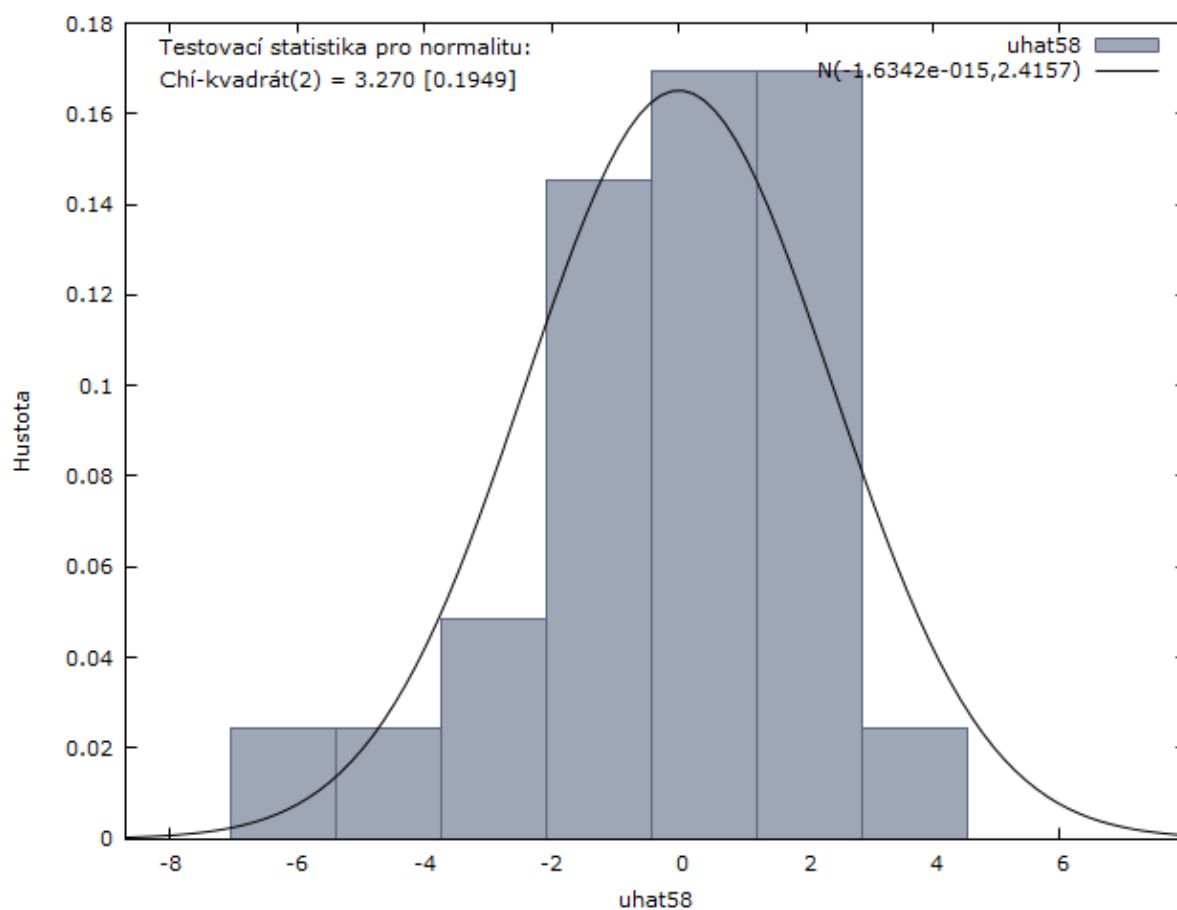
Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

P-hodnota testu činí 0,0659, a proto na hladině 5 % nezamítáme nulovou hypotézu o homoskedastických reziduích modelu.

Normalita reziduí

Na obrázku níže je znázorněn histogram vypočtených reziduí modelu spolu s p-hodnotou Chí-kvadrát testu jejich normality – ta je rovna 0,1949. Na hladině 5 % tedy nezamítáme nulovou hypotézu o normálním rozdělení reziduí modelu.

Graf č. 28 – Normalita reziduí, Slovensko

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

6.4 Srovnání a interpretace výsledků pro Českou republiku a Slovensko

Oba modely, jak pro Českou republiku, tak pro Slovensko, byly sestaveny podle stejné specifikace, tj. obsahují stejné vysvětlující proměnné. V obou případech byl jejich odhad proveden na datech let 1993 až 2018.

Oba modely jsou podle F-testu vysoce statisticky významné jako celek, netrpí problémem multikolinearity a vykazují homoskedastická normálně rozdělená rezidua.

Model pro ČR dosahuje vyšší hodnoty koeficientu determinace (82,1 %) v porovnání s modelem pro SR (58,1 %). Statistická významnost jednotlivých vysvětlujících proměnných v modelu (vyhodnoceno pomocí t-testů) je v modelu pro Českou republiku vyšší než v modelu pro Slovensko.

Modely se liší také autokorelací reziduí: Model pro ČR tímto neduhem netrpí (statistické testy nezamítají nulovou korelaci), zatímco model pro SR vykazuje statisticky významně nenulovou autokorelace reziduí prvního řádu ve výši 0,4689. To může o něco snižovat věrohodnost výsledků modelu pro SR, např. statistickou významnost jednotlivých proměnných.

Následující tabulka č. 22, srovnání výsledků, shrnuje odhadnuté hodnoty regresních koeficientů v obou modelech. Hvězdičky značí míru statistické významnosti jednotlivých proměnných (* významné na hladině 10 %, ** významné na hladině 5 %, *** významné na hladině 1 %).

Tabulka č. 22 – Srovnání výsledků, Česká republika a Slovensko

	Česká republika	Slovensko
const	13,42 ***	19,42 ***
MinAve	0,1764 ***	0,3228 *
dAveW	-0,3502 ***	-0,4577 **
GDP	-0,07311 ***	-0,08422 ***

Zdroj: Vlastní zpracování, 2019.

Vidíme, že všechny tři vysvětlující mají v obou modelech shodná znaménka regresních koeficientů. Dokonce i absolutní hodnota koeficientů je podobná – vždy o něco vyšší v modelu pro SR než pro ČR. To odpovídá v průměru cca 2x vyšší míře nezaměstnanosti na Slovensku než v ČR za zkoumané období let 1993 až 2018. Fakt, že byly sestrojeny pro dvě různé země modely obsahující stejné vysvětlující proměnné a jejich výsledky jsou, pokud jde o znaménka a velikosti regresních koeficientů, podobné, je sama o sobě dobrá zpráva pro věrohodnost obou modelů. Varující je naopak odlišná hodnota koeficientů determinace obou modelů a pozitivní autokorelace reziduí modelu pro SR.

Poměr minimální a průměrné mzdy má v obou modelech pozitivní vliv na výši nezaměstnanosti (tj. zvyšuje nezaměstnanost). Pokud se za jinak stejných okolností minimální mzda zvýší o 1 % průměrné mzdy, v ČR to podle modelu vyvolá v průměru nárůst nezaměstnanosti o 0,176 % a na Slovensku dokonce o 0,323 %. Oba sestrojené modely tedy spíše podporují hypotézu o nahrazování levné nekvalifikované pracovní síly jinými prostředky, pokud je její cena administrativně zvýšena skrze zvýšení minimální mzdy.

Meziroční růst průměrné mzdy má podle obou modelů negativní vliv na nezaměstnanost (tj. snižuje nezaměstnanost). Pokud se za jinak stejných okolností zvýší meziroční růst průměrné mzdy o 1 procentní bod, v ČR to podle modelu vyvolá v průměru pokles nezaměstnanosti o 0,35 % a na Slovensku dokonce o 0,458 %. Tento směr vlivu růstu mezd na míru nezaměstnanosti je v souladu s naším očekáváním.

I u proměnné **HDP** (akumulovaný index reálného růstu HDP) je odhadnutý směr vlivu identický s očekávaným. Čím vyšší HDP, tím nižší míra nezaměstnanosti a výsledek tedy koresponduje s Okunovým zákonem. Odhadnuté rovnice modelů můžeme interpretovat tak, že se zvýšením HDP o 1 % jeho úrovně v roce 1993 se za jinak stejných okolností podle modelu nezaměstnanost v ČR sníží v průměru o 0,0731 % a na Slovensku o 0,0842 %. Celkově tedy lze říct, že výsledky modelů jsou v souladu s očekáváním na základě ekonomické teorie. To podporuje jejich věrohodnost, přesto bychom neměli jejich výsledky považovat za jasný důkaz vlivu minimální mzdy na nezaměstnanost.

7 Závěr

Minimální mzda a ostatní příjmové veličiny jsou velmi populární téma mezi občany každého státu. Jedni je odsuzují a nejraději by je zrušili, druzí jsou naopak jejich zastánci a volají po neustálém zvyšování. Ke své popularizaci je velmi často používají také politické strany. Zpravidla levicové politické strany mívají ve volebních programech zvyšování minimálních příjmových veličin a nejvíce o tom mluví samozřejmě před volbami.

V teoretické části diplomové práce jsem nejdříve popsal jednotlivé minimální příjmové veličiny, které jsou minimální mzda, životní minimum a existenční minimum. Životní minimum a minimální mzdu jsme převzali již z Československa, tedy před rokem 1993, existenční minimum bylo stanoveno až v roce 2007, kdy se aplikoval dvousložkový systém a k životnímu minimu bylo stanoveno právě minimum existenční. Dále jsem popsal funkce minimální mzdy, kdy zejména pro praktickou část a ekonometrický model je velmi důležitá funkce ekonomicko-kriteriální, která má zajišťovat motivaci k práci dostatečnou diferenciací pracovního a sociálního příjmu. V teoretické části jsem také popsal jednotlivé ukazatele příjmových a mzdových nerovností. V praktické části jsem se nejprve zaměřil na porovnání nominální hodnoty minimální mzdy v Evropě. Pro zvýšení zajímavosti porovnání jsem do porovnávaných zemí přidal Spojené státy americké. Toto porovnání jsem provedl mezi lety 2008 a 2018. Česká republika spadá do skupiny s nejnižší minimální mzdou. Poté jsem se již dostal k bližší analýze vybraných zemí, což byla Česká republika, Slovensko a Německo. Slovensko jsem si na porovnání s Českou republikou vybral z důvodu, že jsme až do roku 1993 měli stejné nastavení minimálních příjmových veličin. Německo zase reprezentuje přední evropskou ekonomiku a určitě bychom k ní chtěli konvergovat. Pro jednotlivé země jsem tedy nejdříve uvedl právní vymezení jednotlivých minimálních veličin a poté jednotlivé veličiny analyzoval. Mimo absolutních hodnot jsem uvedl také procentuální poměry vzhledem k průměrným mzdám. Tento poměr mi pomohl lépe zhodnotit plnění zejména ekonomicko-kriteriální funkce minimální mzdy. Slovensko mělo dvousložkový systém s životním a existenčním minimem již od roku 1998. Minimální mzda byla také aplikována již od jeho vzniku, tedy od roku 1993. Německo přijalo minimální mzdu až se zavedením zákona „Mindestlohngesetz“ v roce 2015. V jeho případě mělo však velmi dobré

kolektivní vyjednávání, které celonárodní minimální mzdu velmi adekvátně zastupovalo. Sociální podporu, kterou jsem v práci zkoumal, přijalo Německo v roce 2005. Proběhla reforma pracovního trhu, kdy byly přijaty čtyři nové zákony pro moderní služby na trhu práce. Mezi lidmi se pro ně vžil název Hartzovy zákony. V praktické části jsem také sestavil ekonometrický model s metodou vícerozměrné regresní analýzy ke zjištění vlivu minimálních příjmových veličin na míru nezaměstnanosti.

Cílem mé práce bylo zjistit, zda je minimální mzda v České republice nastavena efektivně vzhledem k průměrné mzdě a nesnižuje naopak motivaci k práci. Minimální mzda v České republice dosahuje od roku 1993 do roku 2018 velmi podobný podíl vzhledem k průměrné mzdě v daných letech. Tento podíl po celou dobu osciluje kolem 35 %. Velmi podobný podíl mezi průměrnou a minimální mzdou dosahuje také nastavení minimální mzdy v Německu. Naopak Slovensko se jeví více jako sociální stát, ať už se jedná o minimální mzdu, tak životní minimum. Obě zkoumané hodnoty dosahují velmi vysokého podílu vzhledem k průměrné mzdě. Dá se tedy říct, že valorizace jednotlivých příjmových veličin v České republice se děje ve vhodném poměru k růstu průměrných mezd vyplácených v České republice. Nastavení výše minimální mzdy hodnotím pozitivně i vzhledem k ekonomicko-kritériální funkci, kdy se od sebe dostatečně liší sociální a pracovní příjem. Tato funkce mohla být porušena například na Slovensku v roce 1998, kdy sociální a pracovní příjem mohl teoreticky dosáhnout stejných hodnot.

Dva ekonometrické modely, sestrojené pro Českou a Slovenskou republiku, naznačují, že minimální mzda může mít dopad na míru nezaměstnanosti v obou zemích. Model pro Českou republiku vykazoval velmi vysoký koeficient determinace, byl na úrovni 82,1%. Pro Slovenskou republiku byl tento koeficient nižší, a to 58,1%. Zjištěné výsledky korespondovaly s předpokládanými směry vlivu. Pokud by minimální mzda vzrostla o 1 % průměrné mzdy, mohlo by to podle modelů vyvolat nárůst nezaměstnanosti v České republice o 0,176% a na Slovensku dokonce o 0,323%. Naopak růst průměrné mzdy o 1 procentní bod by podle modelů mohl vyvolat pokles nezaměstnanosti o 0,35% v případě České republiky a pro Slovensko 0,458%. I u proměnné HDP je odhadnutý směr vlivu identický s očekávaným. Čím

vyšší HDP, tím nižší míra nezaměstnanosti a výsledek tedy koresponduje s Okunovým zákonem.

Praktickou část by bylo zajímavé zopakovat například za dalších 25 let, kdy bude k dispozici dvojnásobné množství pozorování pro Českou a Slovenskou republiku, a ekonometrický model by mohl být sestavený i pro Německo, protože v roce 2044 bude dosahovat uspokojivého množství pozorování. Jiným způsobem, jak ověřit validitu sestrojených modelů, by bylo pracovat s časovými řadami většího množství států (např. všemi státy v Evropě, které používají podobně právně ukotvenou minimální mzdu jako ČR a SR) a sestrojit regresní model nad takto vzniklými panelovými daty. Možné by také bylo místo ročních časových řad pracovat s řadami kvartálními. To by např. pro ČR a SR vedlo k nárůstu pozorování z 25 na 100. Je však otázkou, zda by to pomohlo zvýšit věrohodnost modelů – všechny zmíněné veličiny se totiž nemění tak rychle, aby kvartální data byla schopná zachytit o mnoho více trendů a výkyvů, než data roční (v datech by se také mohla objevit roční sezónnost).

8 Seznam grafů, rovnic a tabulek

Tabulka č. 1 - Životní minimum.....	10
Tabulka č. 2 – Životní minimum, příklady domácností.	10
Tabulka č. 3 – Částka existenčního minima	13
Tabulka č. 4 – Poměr průměrné a minimální mzdy v Evropě, 2017	33
Tabulka č. 5 – Minimální příjmové veličiny v Německu v nominální hodnotě, 1993 – 2018.	43
Tabulka č. 6 – Minimální příjmové veličiny v České republice v nominální hodnotě, 1993 – 2018 ..	47
Tabulka č. 7 – Podíl minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě v České republice, 1993 – 2018	49
Tabulka č. 8 – Minimální příjmové veličiny na Slovensku v nominální hodnotě, 1993 – 2018.	53
Tabulka č. 9 – Proměnné a směry vlivu	61
Tabulka č. 10 – Odhady koeficientů a statistik modelu pro Českou republiku.....	62
Tabulka č. 11 – Faktory zvyšující rozptyl, Česká republika	64
Tabulka č. 12 – Matice korelačních koeficientů, Česká republika	64
Tabulka č. 13 – Autokorelace reziduí, Česká republika.....	65
Tabulka č. 14 – Autokorelace reziduí II, Česká republika.....	66
Tabulka č. 15 – Výsledky Breusch-Paganova testu heteroskedasticity, Česká republika	67
Tabulka č. 16 – Odhady koeficientů a statistik modelu pro Slovensko	69
Tabulka č. 17 – Faktory zvyšující rozptyl, Slovensko.....	72
Tabulka č. 18 – Matice korelačních koeficientů, Slovensko.....	72
Tabulka č. 19 – Autokorelace reziduí, Slovensko	73
Tabulka č. 20 – Autokorelace reziduí II, Slovensko	73
Tabulka č. 21 – Výsledky Breusch-Paganova testu heteroskedasticity, Slovensko	74
Tabulka č. 22 – Srovnání výsledků, Česká republika a Slovensko	76
 Graf č. 1 - Vývoj minimální mzdy v ČR, 1991 - 2019	 7

Graf č. 2 - Životní minimum, Česká republika.	13
Graf č. 3 - Existenční minimum, 2007 - 2018	14
Graf č. 4 - Gender wage gap	19
Graf č. 5 - Koeficient příjmové nerovnosti	22
Graf č. 6 - Giniho koeficient ve světě	23
Graf č. 7 - Podíly nejchudších obyvatel na celkových příjmech	24
Graf č. 8 - Podíly nejbohatších obyvatel na celkových příjmech.....	25
Graf č. 9 - Neoklasický model nabídky a poptávky na trhu práce	30
Graf č. 10 - Monopson na trhu práce	31
Graf č. 11 - Komparace minimálních mezd v Evropě mezi lety 2008 a 2018 v nominální hodnotě....	37
Graf č. 12 - Minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou v Německu, 1993 – 2018	44
Graf č. 13 - Podíl minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, Německo 1993 – 2018.....	45
Graf č. 14 - Minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou v České republice, 1993 – 2018.....	48
Graf č. 15 - Podíly minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, Česká republika, 1993 – 2018	50
Graf č. 16 - Nezaměstnanost, Česká republika, 1993 – 2018.....	51
Graf č. 17 - Minimální příjmové veličiny v komparaci s průměrnou mzdou na Slovensku, nominální hodnoty, 1993 – 2018	55
Graf č. 18 - Podíly minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, Slovensko, 1993 – 2018.....	56
Graf č. 19 - Komparace minimální a průměrné mzdy v nominálních částkách, 1993 – 2018	58
Graf č. 20 - Podíly minimálních příjmových veličin k průměrné mzdě, komparace 1993 – 2018.....	59
Graf č. 21 - Grafické znázornění modelu, Česká republika	63
Graf č. 22 - X-Y bodový graf skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti, Česká republika	63
Graf č. 23 - Grafické potvrzení nekorelovanosti reziduí, Česká republika	67
Graf č. 24 - Normalita reziduí, Česká republika.....	68
Graf č. 25 - Grafické znázornění modelu, Slovensko.....	70

Graf č. 26 - X-Y bodový graf skutečné a modelem vypočtené míry nezaměstnanosti, Slovensko	71
Graf č. 27 - Grafické potvrzení nekorelovanosti reziduí, Slovensko	74
Graf č. 28 - Normalita reziduí, Slovensko	75

Rovnice č. 1 – Kaitzův index.....	10
Rovnice č. 2 – Vliv minimální mzdy na trh práce	26
Rovnice č. 3 – Výpočet prostého aritmetického průměru.....	87
Rovnice č. 4 – Výpočet váženého aritmetického průměru.....	87

9 Seznam použitých zdrojů literatury

1. ADDISON, J. T., OZTURK, O . D. (2010). Minimum Wages, Labor Market Institutions, and Female Employment and Unemployment: A C ross - Country Analysis. Bonn: Institute for the Study of Labor. IZA Discussion Paper No. 5162.
2. AARONSON, D., FRENCH, E., Product Market Evidence on the Employment Effects of the Minimum Wage, 2007: [cit. 2019-06-12]. str. 167.
3. BOFINGER, P. (2017). Hartz IV: die Lösung für die Probleme in der Währungsunion? Wirtschaftsdienst. 97(6), 404.
4. BAŠTÝŘ, I., Vybrané aktuální problémy uplatňování minimální mzdy v ČR, 2005: str. 7.
5. BROWN, C., GILROY, C ., KOHEN, A. (1982). The Effect of the Minimum Wage on Employment and Unemployment. Journal of Economic Literature. 20(2),487.
6. BUDIG, M. J., MISRA, J., BOECKMANN, I. (2016). Work-Family Policy Trade-Offs for Mothers? Unpacking the Cross-National Variation in Motherhood Earnings Penalties. Work and Occupations, 42(2), 119–177. <http://doi.org/10.1177/0730888415615385>
7. CAMPOLIETI, M., FANG, T., GUNDERSON, M., Minimum Wage Impacts on Youth Employment Transitions, 1993-1999. The Canadian Journal of Economics [online]. 2005, roč. 38, č. 1 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3696023>
8. DINGELDEY, I. (2010). Dualisierung der Arbeitsmarktpolitik. Aus Politik und Zeitgeschichte [online]. Agenda 2010. 48, [cit. 2018-11-27] str. 18-25.
9. FIALOVÁ, K. (2007). Minimální mzda: vývoj a ekonomické souvislosti v České republice.12. B.m.: IES Working Paper.
10. GOTTVALD, J., J. HANČLOVÁ, PYTLÍKOVÁ, M. (2002). Minimum wage and its impact on wage distribution, unemployment and hours worked. Gottvald, J. a kol.: Determinants of individual pay and firms pay structures in the Czech and Slovak Republics. Ostrava, VŠBTU Ostrava.
11. HINDLS, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J., FISCHER, J. (2006). Statistika pro ekonomy. 7. vyd. Praha: Professional Publishing. 415.

12. HOLÝ, D., Nejrychleji rostly nejnižší mzdy, STATISTIKA&MY, 2019. [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/06/nejrychleji-rostly-nejnizsi-mzdy/>
13. JIA, ZHANG, Employment and Working Hours Effects of Minimum Wages: Evidence from China, 2011: [cit. 2019-16-05]. str. 13
14. KREBS, T., SCHEFFEL, M. (2013). German labour reforms: Unpopular success. VOX - CEPR Policy Portal [online]. [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://voxeu.org/article/german-labour-reforms-unpopular-success>.
15. NEUMARK, D., WASCHER, W. (1999). A Cross - National Analysis of the Effects of Minimum Wages on Youth Employment. NBER Working Paper No. 7299. Cambridge (MA): National Bureau of Economic Research.
16. NEUMARK, D., WASCHER, W. (2004). Minimum Wages, Labor Market Institutions, and Youth Employment: A Cross - National Analysis. Industrial and Labor Relations Review, 57(2), 223 - 248.
17. NEUMARK, D., WASCHER, W. L. (2008). Minimum wages. [1st ed.]. Cambridge, MA [US]: MIT Press: London, GB.
18. NIGRIN, T. (2005). Hartz III a Hartz IV – přehled reforem a jejich dopady na německou společnost. Euractiv [online]. [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/socialna-politika/opinion/hartz-iii-a-hartz-iv-prehled-reforem-a-jejich-dopady-na-nm/>.
19. NOHÁL, M. (2010). Agenda 2010, s. 1–2. NOLL, Hartz IV, s. 3.
20. NOHÁL, M. (2010). Agenda 2010: Hartzovy zákony a jejich dopad na německý trh práce. Dostupné také z: https://nf.vse.cz/wp-content/uploads/2010/09/ws_nohal.pdf. Národohospodářská fakulta Vysoké školy ekonomické v Praze.
21. NOLL, D. (2013). Hartz IV: Ziele, Probleme und Perspektiven der umstrittenen Arbeitsmarktreform. Hamburg: Bachelor + Master Publishing, 31 s.
22. OKUN, A.M. (1963). Potential GNP: Its Measurement and Significance. Yale University, Cowles Foundation for Research in Economics. 190.
23. PIEPERBRINK, J. (2010). Editorial. Aus Politik und Zeitgeschichte [online]. 48 [cit. 2018-12-02], s. 2.
24. ŘÍHOVÁ, V. (2010). Dobře utajovaná nezaměstnanost, Britské listy. Dostupné z <http://blisty.cz/art/52096.html>

25. SHILLER, J. R. (2016). Od příjmové nerovnosti ke konfliktům a válkám, Patria online. Dostupné z <https://www.patria.cz/zpravodajstvi/3349537/shiller-od-prijmove-nerovnosti-ke-konfliktum-a-valkam.html>
26. SOCOL, C., MARINAS M. (2018), Minimum Wage as a Public Policy Instrument – Pros and Cons. Dostupné z <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/13270.pdf>.
27. STEWART, M., The Employment Effects of the National Minimum Wage, 2004: [cit. 2019-06-02] str. 110.
28. TOMEŠ, I. (2001). Sociální politika – teorie a mezinárodní zkušenost, Socioklub, Praha
29. VÍT, J. (2005). Co je to liberalismus? Britské listy. Dostupné z <http://blisty.cz/art/23348.html>
30. VLČEK, J.: Ekonomie a ekonomika. Praha: Wolters Kluwer, 2009; kapitola 14.
31. Fünf Jahre Hartz-Reformen. In: Bundeszentrale für politische Bildung [online]. [cit. 2018-12-03]. Dostupné z: www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/69904/bilanz-hartz-gesetze-16-08-2007.

Webové portály:

32. BUNDESREGIERUNG ARCHIVE, Hartz IV. Dostupné z <https://archiv.bundesregierung.de/resource/blob/656922/414340/2f8d0a92e64d481a69badac5096aa976/2013-09-04-entwicklung-regelsaetze-data.pdf?fbclid=IwAR1KzGyHUPfgJOtXFg1jZK4PLzIbRJ4kj7jAEP6LrKzURBhyWN4c12uDIRk>
33. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Mzdová nerovnost narůstá. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/mzdova-nerovnost-narusta>
Dostupné z <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/>
[cit. 2018-11-24].
34. EKONOMICKO-PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM, 112/2006. Dostupné z <https://www.epis.cz/registr/registrpp/detail/4c7a692f314e323970395130465239625444733846614f7073376e696875674f7472796939723256682b2b30436b6774386c6c6d53773d3d> [cit. 2018-12-15].
35. EUROPEAN COMMISSION. Income inequality in EU countries. Dostupné z <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1050&intPagId=1870&langId=en>

36. EUROPEAN COMMISSION. Equivalised disposable income. [cit. 2018-11-22].
37. EUROSTAT, Koeficient příjmové nerovnosti . Dostupné z <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tessi180> [cit. 2018-11-22].
38. EUROSTAT, Minimum wages in Europe. Dostupné z [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum wage statistics/cs](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics/cs) [cit. 2018-10-25].
39. EVROPSKÁ KOMISE. Statistika příjmového rozdělení. Dostupné z [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income distribution statistics/cs](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/cs) [cit. 2018-11-06].
40. Jedes siebte Kind ist auf Hartz IV angewiesen. Dostupné z: www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2018-04/kinderarmut-anstieg-hartz-iv-bundesagentur-fuer-arbeit. [cit. 2018-11-03].
41. KEKE VŠE, Lorenzova křivka a Giniho koeficient. Dostupné z <http://keke.vse.cz/wp-content/uploads/2011/07/P4-Lorenzova-krivka-Gini.pdf> [cit. 2018-09-12].
42. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, ODBOR 99, Životní a existenční minimum. Dostupné z [Http://www.mpsv.cz/cs/11852](http://www.mpsv.cz/cs/11852). 2018 [cit. 2018-11-22].
43. MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÍCH VĚCÍ A RODINY, Životné minimum. Dostupné z <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/zivotne-minimum/> [cit. 2018-10-28].
44. NAŘÍZENÍ VLÁDY O MINIMÁLNÍ MZDĚ, č.567/2006 Sb., Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/legislativa/placena-sekce/novely-pravnich-predpisu-v-uplnem-zneni/567-2006-286-2017.pdf> [cit. 2018-12-15].
45. OECD.Stat, Minimum relative to average wages of full-time workers. Dostupné z <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIN2AVE> [cit. 2019-08-01]
46. PARLAMENTNÍ INSTITUT, Rozsudek Hartz IV. Dostupné z <https://docplayer.cz/24503722-Rozsudek-hartz-iv-bc-martina-cerna.html> [cit. 2018-11-28].
47. PLATY.CZ, Platy dle jednotlivých profesí v ČR. Dostupné z <https://www.platy.cz/platy/cestovni-ruch-gastronomie-hotelnictvi/palubni-pruvodci-steward-letuska> [cit. 2018-11-22].

48. SLOV-LEX, Právní předpisy Slovenské republiky. Dostupné z <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1998/125/> [cit. 2018-11-22].
49. SLOVENSKO.SK, Minimálna mzda, dostupné z <https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/minimalna-mzda> [cit. 2018-11-22].
50. ZÁKONY PRO LIDI, Životní a existenční minimum, (zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu). Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-110> [cit. 2018-11-13].

Příloha č. 1 – Popisné statistiky použité v analýze

Níže popíšu několik ukazatelů, které mohou být použity pro analýzu mezd a jejich vzájemných komparací. Vysvětlení jednotlivých pojmů může pomoci k lepšímu pochopení při interpretaci výsledků. K bližšímu popisu u prostého průměru, případně váženému průměru, přiložím i rovnice.

Průměr

Průměrná hodnota je střední hodnota z celého zkoumaného datového celku statistického souboru. Má dvě formy, a to sice váženou a prostou. Prostý aritmetický průměr se používá podle vzorce níže.

Rovnice č. 3 – Výpočet prostého aritmetického průměru.

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n},$$

Zdroj: Hindls a kol., 2006.

Vážený aritmetický průměr se vypočítává podle vzorce níže.

Rovnice č. 4 – Výpočet váženého aritmetického průměru.

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i n_i}{\sum_{i=1}^n n_i},$$

Zdroj: Hindls a kol., 2006.

Samotná značka průměru je $\bar{x}$. X_i ve vzorci reprezentuje jednotlivé jednotky, v našem případě jednotlivé mzdy. N je počet pozorování a n je rozsah souboru. (Hindls a kol., 2006)

Kvantil

Kvantil je taková hodnota, která rozděluje soubor hodnot na několik zhruba stejně velkých částí. Nejčastěji používané kvantily mají i své názvy. Tyto kvantily jsou například medián, kvartil nebo decil. (Hindls a kol., 2006)

Medián

Medián je 50% kvantil. Rozděluje tak soubor hodnot na 2 stejné poloviny. Pokud je datový soubor hodnot tvořen lichým počtem záznamů, je medián prostřední hodnota. Pokud máme však počet záznamů sudý, medián se vytvoří průměrem dvou „prostředních“ hodnot. Při soubor hodnot (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10) se tedy vezmou 2 hodnoty, které jsou nejbližší střední hodnotě, tj. číslice 5 a 6 a z nich se vytvoří aritmetický průměr. Medián pro tento případ bude představovat hodnota 5,5. (Hindls a kol., 2006)

Kvartil

Mezi další kvantily, které budeme používat v analýze průměrné a mediánové mzdy budeme potřebovat ještě kvartily a decily. Kvartil rozděluje datový soubor na 4 stejné celky. Hranice kvartilů jsou tedy 3. Dolní kvartil představuje proměnnou X_{25} , střední kvartil je roven mediánu, byl by to tedy X_{50} a horní kvartil leží na hranici X_{75} . (Hindls a kol., 2006)

Decil

Decil potom rozděluje soubor hodnot stejnou logikou, ale na částí 10. V analýze v praktické části používám 1. A 9. decil. (Hindls a kol., 2006)